

Jesenice, 3. marca 1972

ŽELEZAR — GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE

— Ureja redakcijski odbor — Glavni in odgovorni urednik Joža Vari — Rokopisov in fotografij ne vračamo — Naslov: Uredništvo »Železarja«, združeno podjetje SLOVENSKE ŽELEZARNE Ljubljana — Železarna Jesenice. Telefon int. uredništvo 483, administracija 484 — Tisk CP »Gorenjski tisk«

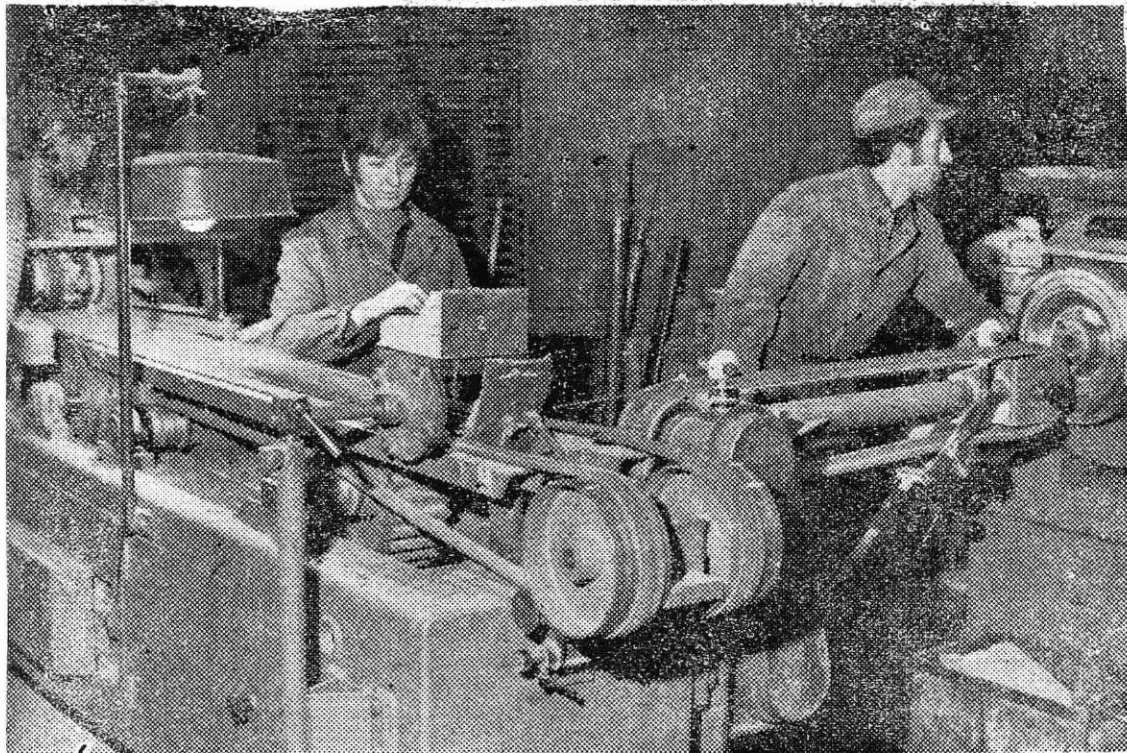
ŽELEZAR

Miha Potočnik, sekretar ZP Slovenske železarne

Samoupravno urejanje odnosov med temeljnimi organizacijami združenega dela

Z uveljavitvijo novih zveznih in republiških amandmajev (Ur. list SFRJ, št. 29/71 in Ur. list SRS, št. 51/71) so postali samoupravni sporazumi ustavnopravna kategorija, specifični za naš samoupravni družbeni sistem. Samoupravno sporazumevanje je pot, po kateri naj združeno delo postane odločilni činitelj uveljavitve ter usklajevanja interesov delavcev. S predpisi je bilo dotlej določeno, da se s samoupravnimi sporazumi ureja področje pridobivanja in delitve dohodka, osebnih dohodkov in deloma delovnih razmerij. Ustavni amandmaji so bistveno razširili vsebinski obseg pravnih odnosov, ki naj se z njimi urejajo. Kot izrazita novost se v XXII. zveznem amandmaju ter enako v XXIX. republiškem amandmaju uvaja samoupravni sporazum o združevanju (dela in sredstev). Le-ta bo v povezavi z ustanovitvenim aktom postal temeljni normativni, statusno-organizacijski ter premoženjsko-regulativni pravni akt v vseh delovnih organizacijah, ki imajo v svoji sestavi več temeljnih organizacij združenega dela (dalje: TOZD). Statut delovne organizacije posledično ne bo več temeljni splošni akt v delovni organizaciji, temveč bo dobil v odnosu na samoupravni sporazum o združevanju podrejeno mesto ter se bo v glavnem omejil na organizacijsko-tehnično urejanje odnosov v delovni organizaciji. V tem prispevku bomo podrobneje osvetlili pravno naravo samoupravnih sporazumov, njih delovanje v združenem podjetju Slovenske železarne (dalje: ZPSŽ) in možnosti uporabe v praksi.

(Nadaljevanje na 8. strani)

Sodelavka pri kontroli kakovosti elektrod

7. seja delavskega sveta Železarne

Uspešno poslovno leto 1971

V ponedeljek, 28. februarja, je predsednik delavskega sveta Železarne dipl. inž. Emil Ažman sklical 7. sejo. Osrednja točka dnevnega reda je bila obravnava poslovnega poročila za leto 1971. Poleg tega so na seji pregledali izvrševanje sklepov zadnjih sej in poslušali poročila odborov.

Po razpravi o poslovnem poročilu in na predlog skupne seje odborov za poslovno politiko, za dohodek in, nagrajevanje ter za plan in finance, so poslovno poročilo sprejeli in potrdili z ugotovitvijo, da so bili poslovni rezultati v letu 1971 znatno boljši kot v letu prej pred vsem zato, ker je v minulem letu pokrita izguba prejšnjih let, celo prej kot je sanacijski program to predvideval. K poslovnemu poročilu so imeli nekaj pripomb in stališč, ki se odražajo zlasti v tem:

— Osnovna naloga v letošnjem letu pa tudi v naslednjih letih je izboljšati tehnologijo dela, predvsem pa skrbeti za še boljše delo, za večjo produktivnost, pri tem

pa se seveda ne sme zanemariti doseganje planskih nalog.

— V letošnjem letu je treba zlasti zaradi dobrega poslovnega uspeha v minulem letu in zaradi predčasnega

pokritja izgube sorazmerno in v skladu s samoupravnim sporazumom dvigati osebne dohodke.

— Zaradi neurejenih razmer v občinskem merilu, morajo tako uprava tovarne kot pristojni odbori za reševanje socialne in ostale problematike poskrbeti, da se ta problematika rešuje na enakopravni osnovi.

(Nadaljevanje na 5. str.)

Predsedniku Titu naj se za 80-letnico drugič podeli red narodnega heroja

Delavski svet Železarne je na 7. redni seji, dne 28. februarja soglasno podprl predlog, da se predsedniku republike tovarišu Titu ob njegovi osemdesetletnici drugič podeli red narodnega heroja. To naj bo priznanje jugoslovanskih narodov predsedniku Titu za izvojevanje socialistično revolucijo, za uspešno vodenje boja proti sovražniku socialistične republike Jugoslavije, za graditev samoupravne socialistične družbe in uveljavljanje neuvrščenosti in mirnega sožitja med vsemi narodi sveta.

Pregled zelo uspešnega in kvalitetnega dela

Naše industrijsko gasilsko društvo je imelo 24. februarja ob 90-letnici obstoja svoj redni občni zbor. O delu v preteklem letu so poročali predsednik dr. Milan Čeh, poveljnik Franci Bahun, sanitetni referent dr. Stanko Vilman, odredni inženir dipl. inž. Dušan Sikošek ter mladinski referent Julijan Kranjc.

Poklicna gasilska in reševalna četa v Železarni šteje 47 poklicnih gasilcev, poleg njih deluje še 30 prostovoljnih gasilcev. Četa razpolaga z vso sodobno gasilsko in reševalno opremo. Ima sedem vozil, 12 motornih brizgaln, 27 dihalnih aparatov na kisik in stisnjen zrak, prikolice za gašenje ogljikovega dioksida, aparate s prahom in lahko peno. Poleg tega imajo

polnilnico za polnjenje vseh vrst gasilskih aparatov, različno reševalno opremo, naprave za brezžično sporazumevanje in avtomatske naprave za alarmiranje. Poveljnik Franci Bahun je povedal, da se enota stalno strokovno izpopolnjuje. Lani so imeli 42 gasilskih-reševalnih vaj s prostovoljnimi gasilci in 290 vaj s poklicnimi. Poklicni gasilci (Dalje na 4. strani)

Ob 8. marcu — dnevu žena, čestitajo vsem sodelavkam in ostalim ženam v radovljjski in jeseniški občini

- UPRAVA PODJETJA
- SAMOUPRAVNI ORGANI
- DRUŽBENO-POLITIČNE ORGANIZACIJE
- UREDNIŠTO ŽELEZARJA

Povod za razmišljanje o alkoholizmu in alkoholiziranih ni v neki kampanji, kakršnih je pri nas dovolj, ki pa se več ali manj končajo brez večjih rezultatov. Povod za razmišljanje o tem družbenem zlu lahko vsakdo najde v dnevni sodniški kroniki, v dnevni poročili o prometnih nesrečah in o drugih agresivnih dejanjih. Dejstvo je namreč, da so vedno bolj pogosti vzroki za družinske spore, čemur največkrat sledi razveza zakona in druge družinske tragedije, vzroki prometnih nesreč, pretepev ali drugih agresivnih dejanj in ekscesov, ravno v alkoholu in alkoholizmu. Posledica tega pa so seveda izredno hude socialne tragedije, ki jih ponavadi družba plačuje v ogromnih zneskih in v veliki moralni škodi in posledicah.

Nezaposlena mati z dvema šoloobveznima otrokoma išče rešitev pred moževim alkoholizmom in agresivnostjo kot posledico tega, v razvezi zakona, čeprav ve, da bo ostala z dvema mladoletnima otrokoma brez dohodka. Toda druge rešitve ni, njegove agresivnosti v alkoholiziranem stanju, ki trajajo že več let, presegajo vse meje normalnosti. »Saj se ne bi odločila za ta korak, če bi se hotel zdraviti, kajti kadar ni pod vplivom alkohola, je zelo dober oče in mož, toda kaj pomaga, če je to samo nekaj dni v mesecu ali niti ne,« je bila iskrena izpoved žene. »Delavec je dober,« so nam rekli v podjetju, »vemo, da rad pije in večkrat tudi zaradi tega izostane od dela, vendar izostanke pokriva s svojim rednim letnim dopustom.« »Tako bi umaknila vlogo za razvezo zakona, če bi imela le malo upanja, da bi se odločil za zdravljenje in se z voljo tudi zdravil. Denar od njega le redkokdaj dobim, ponavadi ga s pomočjo njegovih prijateljev vzamem od njega v gostilni, ko je že v vinskem stanju, takrat namreč nima do denarja nikakega odnosa,« pripoveduje žena.

To je ena stran medalje, druga, navadno manj popisana in manj jasna pa je alkoholizirani sam. Teorija in praksa poudarjata, da so alkoholizirani običajno neodporni in slabe osebnosti, ki niso v stanju usmeriti svojega življenja v koristno smer. Nekateri s pomočjo omamljanja z alkoholom bežijo iz realnosti v zaščito namišljenje neodgovornosti in s tem se izmikajo svojim socialnim nalogam. Alkoholizem pa je seveda do določene mere tudi navada. Nekateri uživajo alkohol ne zaradi pozabljanja ali bežanja od realnosti in odgovornosti pač pa za to, ker jim uživanje alkohola godi in se ga ne morejo odreči, kakor se razvajeni otrok ne more odreči uživanju bonbonov in drugih slaščic. Nekateri mladi ljudje uživajo alkohol in kadijo, da bi s tem pokazali svojo zrelost, s tem pa mnogi zapadejo v navado, čemur največkrat sledijo uvodoma navedene posledice.

Ali je družba res nemočna proti vedno večjemu zlu - alkoholizmu?

Sto in sto zakaj bi lahko postavili ob vsakem alkoholizirani, toda največkrat se o tem nihče ne vpraša, niti se dovolj ne vodi računa o tem, niti se obvezno preventivno in kurativno ne ukrepa, čeprav gradimo socialistične, humane družbene odnose in so nam znane vse negativne posledice alkoholizma. Menim, da ni nehumani, če se alkoholizirani, ne glede na njegov pristanek obvezno pošilja na zdravljenje, če se s tem rešuje njegovo zdravje in največkrat eksistenca družine. Ali ni nekoliko protislovno, da alkoholizirani postavljamo pred lastno odločitev v obveznem zdravljenju, hkrati pa ugotavljamo, da so alkoholizirani običajno neodporni in slabe osebnosti, ki niso v stanju usmerjati svojega življenja?

Strokovnjaki ugotavljajo, da alkohol skrajšuje produktivno obdobje posameznikov za 20 do 30 %, kar bi pri nas pomenilo od 8 do 12 let delovne dobe. Po nekaterih raziskavah ocenjujejo, da se od petih nesreč pri delu, dve lahko smatrata kot posledica kroničnega alkoholizma. Potem so tu še nesreče povezane s prihodom na delo oziroma odhodom po delu domov. Strokovno je dokazano, da se vsaka bolezen pri alkoholiziranih težje zdravi in zato tudi dalj časa bolujejo oziroma so odsotni z dela. Vse to nazorno kaže, da poleg v prvem delu navedenih posledic, alkoholizem zelo škodljivo deluje na delovno sposobnost ljudi in s tem tudi na produktivnost dela. Alkoholizem povzroča tudi slabitev telesne odpornosti in s tem pogoje za razvoj cele vrste bolezni.

Se in še bi lahko našteval posledice alkoholizma, toda s tem sem želel le poudariti, da je za ta pojav v naši družbi potrebno mnogo več preventive pa tudi dovolj zgodno obvezno zdravljenje, za kar bo potreben tudi ustrezen zdravstven predpis. V preventivnem pogledu je najbolj občutljivo vprašanje zmanjšanja proizvodnje alkohola in tovrstne propagande, kar se bije z vprašanjem ekonomike. Neomejno odprte možnosti pa so na področju zdravstvenega prosvetljanja in sploh dviganja kulturnega ter izobrazbenega nivoja ljudi, čemur prav gotovo posvečamo premalo pozornosti. Mnogo več pozornosti bi morale temu vprašanju posvetiti tudi ustrezne službe v podjetju, sveda v tesnem kontaktu z obratovodstvi in delovodji. Nič manj pa ni pomemben, kjer kronični alkoholizem ni globlje psihično pogojen, bolj zdrav in neposreden kontakt sodelavcev do alkoholiziranih, ki morda rabi nekoliko več spoštovanja, optimizma in priznanja svojega okolja ter podpore, da si pridobijo več samozaupanja. Vsekakor alkohol pomeni v sedanjem času pri nas veliko družbeno zlo, proti čemur bi se morali bolj organizirano in trajno boriti tako v preventivnem, kakor kurativnem pogledu.

Kaj bo z osebnim dohodkom železarjev

O tem so govorili na seji sindikalnega odbora Javornik I, v torek, 22. februarja. Osnovno izhodišče razprave je bila ugotovitev, da 1300,00 za V. in 1400,00 din za VI. skupino ne nredstavlja ekvivalentne nagrade za izvršeno delo oziroma za vložen trud in znanje. Posebno pa je to vprašanje aktualno za skrajno zastarel obrat kakršen je Javornik I, čemur še poseben pečat daje kadrovanje za Belo, kakor tudi odrekanje tehničnih potreb obrata v zadnjem letu ali dveh, ker je bilo predvideno, da se obrat ustavi. Obstoj večjega števila nizkih skupin, predvsem v adjustaži, čistilnici in tehtnici, je le odraz resničnega stanja, kar pa seveda pogojuje nizke OD. Če se je že celotna Železarna slabše odrezala, kot je bilo to v mesecu januarju, se to toliko bolj odraža v navedenih primerih, kar prizadevne in pridne delavce revoltira. Velika večina mladih ljudi je iz teh oddelkov odšla. Nekaj na Belo, nekaj na proge, ostali pa v podjetja izven Železarne, kjer kruh ni toliko prepojen z znojem in umazanijo in še več ga je.

Na seji so v dovolj kritični razpravi postavili stališče, ki člane samoupravnih organov iz tega obrata postavlja pred izredno odgovorno nalogo: stvari urediti tako, da bo zaslužek ljudi v obratu ustrezal njihovu delu ob upoštevanju življenjskih stroškov, če nočejo dobiti nezaupnice. Da pa bi bile stvari jasne, da bi bili vsi prizadeti v tem dobro obveščeni, je odbor sklenil naj se skliče širši sestanek, kamor naj se povabi vse člane samoupravnih organov iz obrata, vključno vodje delovnih skupin, obratovodstvo in predstavnik iz sektorja za ekonomiko.

Ta krog ljudi se je sestal v soboto, 26. februarja v sejni sobi na Javorniku. Pojasnjevalo je bilo tudi stališče sindikalnega odbora, navzoči pa so stvari še dopolnili. Tov. Faletič je obširno obrazložil delovanje sektorja in nas prepričal, da je to v skladu z vsemi sprejetimi pravilniki in stališči samoupravnih organov. Tudi obratovodja tov. Črv je vsem govornikom prizadeto odgovoril. Vse to pa stanje, kaj malo spremeni. Dejstvo je in ostane, da v tem obratu delajo starejši ljudje, ki so življenjsko prizvezani na Železarno z nizkimi plačilnimi skupinami in da večkrat morajo nadomeščati na delovnih mestih, ki jim je kos le mlad človek. To se pravi, da so kar dvakrat prizadeti.

Da so osebni dohodki železarjev že dalj časa neprimeren dokazujejo izjave nekaterih sodelavcev na sestanku. Npr. »Ravno zaradi takega stanja v Železarni, očitje stremimo za tem, da svoje

otroke zaposluje v drugih, manj naporih in bolje plačanih delovnih mestih izven Železarne.« Ali: »Srami me je, da hčerka po treh letih učenja in štirih mesecih zaposlitve ob prodaji tega kar jaz izdelujem že prek 30 let, več zasluži kakor jaz, pa delam na najodgovornejšem delovnem mestu v adjustaži.«

Ob vsem tem se bo moralo nekje nekaj premakniti. Samoupravni organi z Javornika, so v težkem položaju, o tem pa bodo morali spregovoriti tudi centralni samoupravni organi Železarne. Ljudem bo potrebno vrniti zaupanje, pri čemer bo sindikat vztrajal do konca.

Anton Zupan

Prireditve za 8. marec

Ob letošnjem dnevu žena — 8. marca, prirejajo konference za družbeno aktivnost žensk in izvršni odbori občinskih konferenc SZDL gorenjskih občin, srečanje aktivistk Gorenjske. Srečanje bo v festivalni dvorani na Bledu v soboto 4. marca ob 17. uri s svečano akademijo, na kateri bo govoril Vinko Hafner. Ob tej priliki bo odprta tudi zgodovinsko dokumentarna razstava »Gorenjska žena v borbi in svobodi«, ki jo je pripravil Gorenjski muzej iz Kranja.

Pihalni orkester Jeseniških železarjev bo 7. marca ob 17. uri priredil pred Jugobanko na Jesenicah koncert v počastitev dneva žena, na katerega vabijo jeseniške žene.

V torek, 7. marca pa bo v gledališki dvorani na Jesenicah ob 19.30 koncert moškega komornega zbora KUD Stane Zagar iz Kroke v počastitev dneva žena. Žene imajo na koncert prost vstop. Koncert organizira občinska Zveza kulturno prosvetnih organizacij skupaj z družbeno-političnimi organizacijami občine.

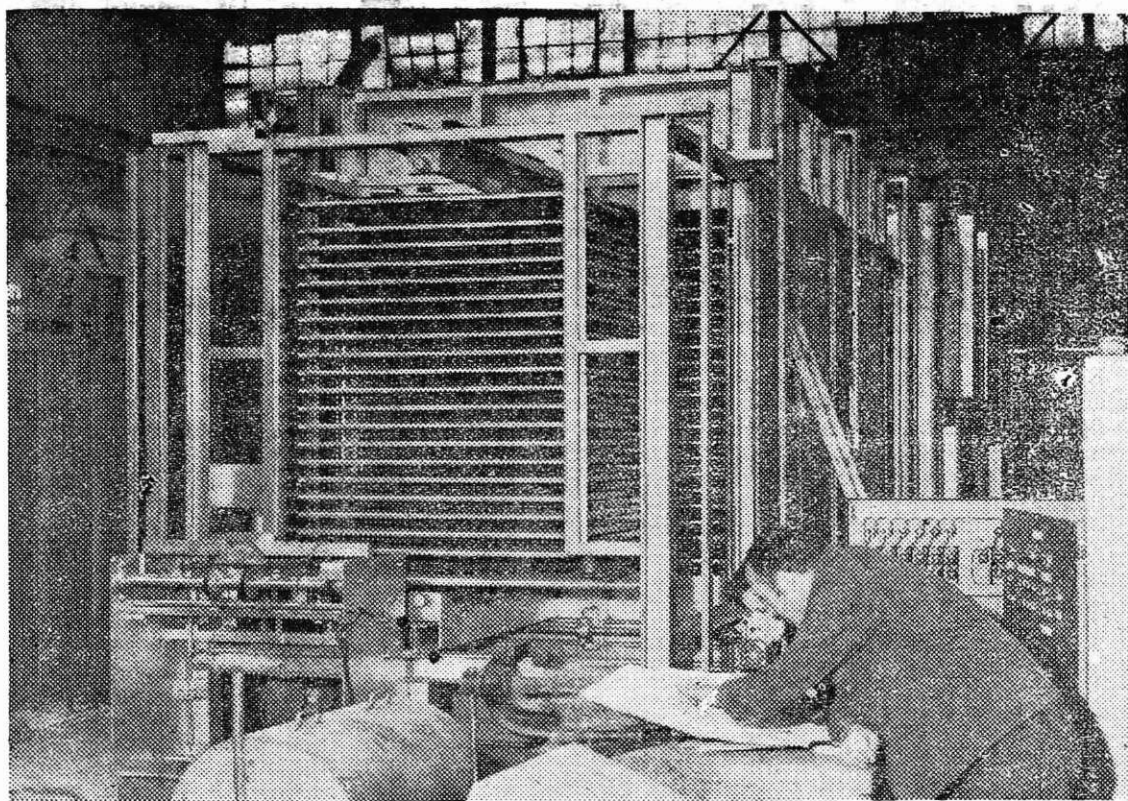
Svetovna proizvodnja surovega jekla leta 1971

V letu 1971 so vse države na svetu proizvedle skupno 582,4 milij. ton surovega jekla. To je v primerjavi z letom 1970 za 12,8 milij. ton ali 2,5 % manj. V naši državi smo leta 1971 proizvedli 2,4 milij. ton surovega jekla oziroma za 0,2 milij. ton ali 9 % več kot v letu 1970.

Država	milij. t. 1970	milij. t. 1971
1. Sovjetska zveza	115,8	120,0
2. ZDA	119,3	109,6
3. Japonska	93,3	88,5
4. Zvezna republika Nemčija	45,0	40,3
5. Velika Britanija	28,3	24,1
6. Francija	23,7	22,8
7. LR Kitajska	18,0	21,0
8. Italija	17,2	17,4
9. Poljska	11,7	12,5
10. Belgija	12,6	12,4
11. Čehoslovaška	11,4	12,0
12. Španija	7,2	7,7
13. Avstralija	6,9	6,8
14. Romunija	6,5	6,7
15. Indija	6,2	6,0
16. Brazilija	5,4	6,0
17. Nemška demokrat. republika	5,4	5,7
18. Švedska	5,4	5,2
19. Luksemburg	5,4	5,2
20. Nizozemska	5,0	5,0

Iz gornje tabele je razvidno predvsem eno presenetljivo dejstvo, da je Sovjetska zveza prvič proizvedla več surovega jekla kot ZDA. V ZDA so proizvedli največ surovega jekla leta 1969 in sicer 138,1 milij. ton.

Iz tabele je tudi razvidno, da so zahodne evropske države in Japonska proizvedle manj surovega jekla kot leta 1970 ali pa so ostale na približno isti ravni. Značilen je močan skok v proizvodnji surovega jekla v LR Kitajski in sicer za kar 3 milij. ton. Večjo proizvodnjo kot v letu 1970 so dosegle tudi evropske socialistične države in sicer Poljska, Čehoslovaška, Romunija in Nemška demokratična republika.

Nova sušilna peč v elektrodnem oddelku

Začeli so z montažo nove sušilne peči, s katero bodo v elektrodnem oddelku odpravili ozko grlo pri sušenju elektrod. Inž. Mlakar, obratovodja elektrodnega oddelka, je povedal, da bo z obratovanjem te peči v elektrodnem oddelku omogočeno tudi dvoizmensko obratovanje doslej neizkoriščene stiskalnice EP 10/2. Obrat bo z rednim obratovanjem lahko izboljšal izpopolnjevanje planskih nalog v rednem skrajšanem delovnem tednu. Sušilno peč, ki jo montirajo, je dobavila firma iz Zahodne Nemčije. Tehnična novost pa je v tem, da ima popolnoma drug sistem transporta. V elektrodnem oddelku računajo na boljše proizvodne rezultate in večjo zmogljivost pri obratovanju v povezavi z dosedanjjo sušilno pečjo.

V razgovoru je obratovodja Mlakar povedal tudi to, da izdelujejo oplašene elektrode 1,5 mm kar je nov doprinos k zadovoljitvi potreb tržišča. Sicer so v zadnjem času z doseženimi rezultati zadovoljni, vendar bi bili lahko še boljši, če ne bi imeli težav zaradi ozkih grl pri sušenju in pa zaradi neredne dobave reprodukcijskega materiala, ki ga dobivajo iz uvoza.

Seja predsedstva TO OO sindikata Železarne

V soboto, 26. februarja je bila v delavskem domu pri Jeleni seja predsedstva TO OO sindikata Železarne. Predsedstvo je obravnavalo predlog zaključnega računa naše tovarne za leto 1971. Predlog je obrazložil tovariš Mirko Zupan iz finančno računovodskega sektorja. Po daljši razpravi so člani predsedstva ugotovili, da imajo za dosežene uspehe zaslug

vsi člani kolektiva in da za svojo prizadevnost na delovnih mestih zaslužijo vse priznanje in pohvalo.

V nadaljevanju se je predsedstvo obravnavalo tudi predlog predsednika tovariša Kobentarja, ki se nanaša na sredstva namenjena borcem NOV iz našega področja. Ustrezni predlog je sindikalna organizacija predložila na ponedeljkovi seji

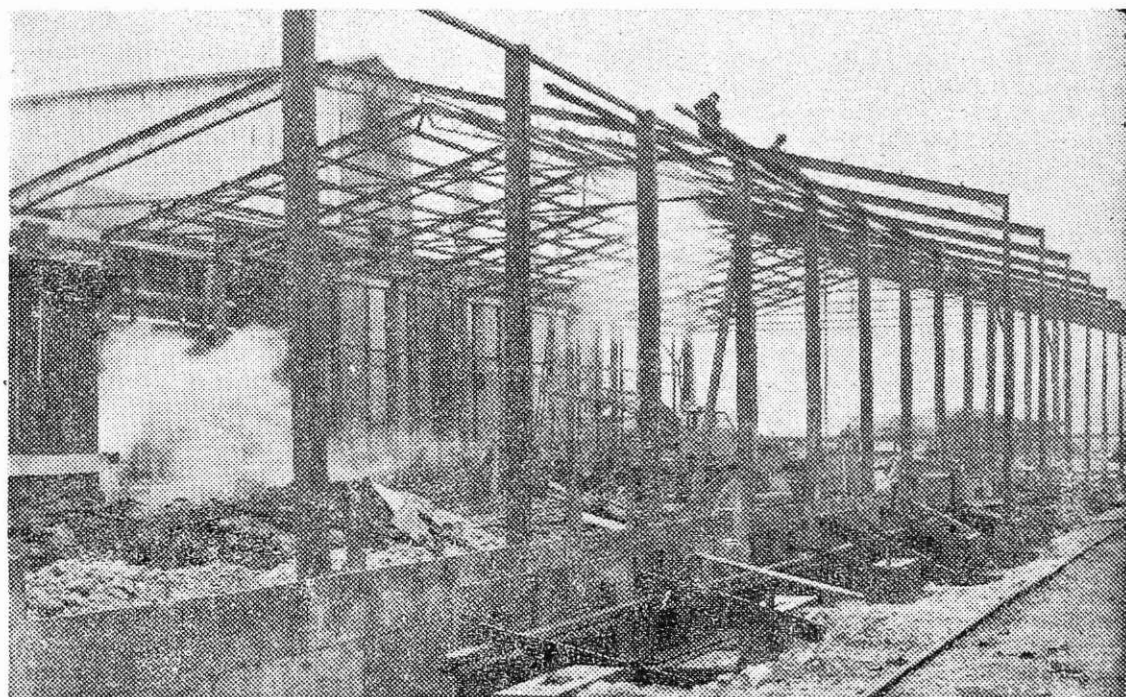
delavskemu svetu Železarne, ki ga je tudi potrdil in uvrstil med svoje sklepe.

Seja koordinacijskega odbora sindikata pri ZPSŽ v Ljubljani

Pretekli petek je bila seja koordinacijskega odbora sindikata pri ZPSŽ. Kratko informacijo s te seje nam je posredoval novoizvoljeni predsednik koordinacijskega odbora tovariš Kobentar.

Člani koordinacijskega odbora so zelo kritično ocenili delo dosedanjega predsednika koordinacijskega odbora. Med drugim so ugotovili, da koordinacijski odbor ni sproti spremljal vseh dogajanj v

zadnjem času in je bil vse premalo vključen v razpravo, ki se je nanašala na predlog samoupravnega sporazuma, pa tudi na priprave III. kongresa sindikata delavcev industrije in rudarstva Slovenije ter na kongres sindikata industrije in rudarstva Jugoslavije. Zatem so se dogovorili, da bo v prihodnjem obdobju koordinacijskemu odboru predsedoval predsednik TO OO sindikata Železarne Franc Kobentar.

Skladišče za elektrode v izgradnji

Ze dalj časa je v izgradnji skladišče za elektrode, ki jih izdelujemo v elektrodnem oddelku. Obratovodja elektrodnega oddelka inž. Mlakar je povedal, da naj bi bilo po predvidenih načrtih skladišče zgrajeno do 1. julija. Del prostorov, ki so v izgradnji, bodo porabili tudi za oplaševalnico elektrod. Tako bo omogočena boljša in cenejša odprava elektrod in obenem izboljšani tudi delovni pogoji zaposlenih pri adjustiranju elektrod.

Obvestila kolektivu ● Obvestila kolektivu ●

DEZURNA SLUŽBA	telefon	
	v pisarni	doma
SOBOTA, 4. marca: inž. Alojz KALAN, martinarna	360	81726
NEDELJA, 5. marca: inž. Boris BREGANT, TSN	801	81628
PONEDELJEK, 6. marca: inž. Janko PERNE, valj. Bela	848	81904
TOREK, 7. marca: inž. Stanislav COP, talilnice	328	76538
SREDA, 8. marca: inž. Franc VICAR, predel. obrati	743	81572
ČETRTEK, 9. marca: inž. Emil AZMAN, TSN	809	81716
PETEK, 10. marca: Teodor OKROŽNIK, gradb. vzdrž.	577	81327

Dežurna služba traja od datuma nastopa od 7. ure do naslednjega dne do 7. ure. Kolikor dežurnega ni v pisarni ali doma, kličite glavnega vratarja na telefon 410. Morebitne spremembe dežurnih so razvidne iz obvestil, ki jih vsako soboto objavljamo na razpisnih deskah pri vseh vratarjih. Tajništvo tehničnega in proizvodnega direktorja

ORDINACIJE ZDRAVNIKOV OBRATNIH AMBULANT V MARCU 1972:

	dopoldan	popoldan
28. 2. — 3. 3.	I. OA — dr. Milan Čeh IV. OA — dr. Semrov-Novakova	II. OA — dr. Vilmanova
6. 3. — 10. 3.	I. OA — dr. Milan Čeh II. OA — dr. Vilmanova	IV. OA — dr. Semrov-Novakova
13. 3. — 17. 3.	I. OA — dr. Milan Čeh IV. OA — dr. Semrov-Novakova	II. OA — dr. Vilmanova
20. 3. — 24. 3.	I. OA — dr. Milan Čeh II. OA — dr. Vilmanova	IV. OA — dr. Semrov-Novakova
27. 3. — 31. 3.	I. OA — dr. Milan Čeh IV. OA — dr. Semrov-Novakova	II. OA — dr. Vilmanova

Popoldanska ambulanta sprejema samo paciente, ki pridejo v ambulanto do 16. ure, razen nujnih primerov, to je z visoko temperaturo ali poškodbo.

Predstojnik ZE OAŽJ
dr. Milan Čeh

Obvestilo obratne ambulante

Z odhodom dr. Vilman Stanislava, zdravnika III. obratne ambulante, ostaja ta ambulanta začasno brez zdravnika. Vse paciente te ambulante prevzamejo ostale tri ambulante. Prosim kolektiv Železarne, da se čimveč poslužuje dopoldanske ordinacije, ker dopoldan delata dve ambulanti. Popoldanska ambulanta bo sprejemala paciente le do 16. ure, razen nujnih primerov — z visoko temperaturo ali poškodbami.

Mladi o sebi, svojih problemih, nalogah in perspektivah

Seja predsedstva TK ZMS

V torek, 29. februarja, je predsednik Ljubo Jasnič sklical 3. sejo predsedstva TK ZMS Železarne, na kateri so obravnavali delo obratnih aktivov, praznovanje 8. marca in priprave na kviz oddaja »Mladi za vas«.

Seja je bila predvsem namenjena za razpravo o delu obratnih aktivov, kar je predhodno obravnaval na svoji prvi seji tudi sekretariat TK ZMS. Sekretariat je sprejel določena stališča s katerimi je seznanil predsedstvo. Misel in zaključek sta pravzaprav ista: treba bo odločno in nemudoma okrepiti bazo članstva, če hočemo obdržati masovnost v organizaciji. Reorganizacija samega vodstva ZM v Železarni koncem lanskega leta, ko so bili izvoljeni v predsedstvo člani iz vsakega obrata Železarne, se je pokazala utemeljena, vendar pa še ni zadostne povezave prek teh članov komiteja z mladinci v obratih. Sekretariat je zato predlagal, da se v roku dveh mesecev skličejo na zahtevo TK ZM sestanki po posameznih obratih in se na njih vabi tudi obratovodstva, sekretarje ZK in predsednike obratnih sindikalnih odborov. Treba bo skupno z vsemi temi dejavniki najti neko najboljšo rešitev in pogoje za delo obratnih mladinskih aktivov. Na koncu obiska po vseh aktivih, bo izdelana analiza o udeležbi in o zanimanju odgovornih dejavnikov obrata za delo ZM. Želja je, da bi bila analiza kar najbolj objektivna in vsestranska ter da bi prikazala resnično stanje, zanimanje in voljo do dela z mladimi. V nadaljevanju dnevnega reda je poročal predsednik društvene komisije Ferdo Kikelj. Člane predsedstva je seznanil s pripravami za praznovanje dneva žena. Akcija je skupna s športno komisijo pri TK ZMS. V soboto bo v popoldanskem času kegljanje na asfaltu za mladinke zaposlene v Železarni, zvečer pa bo ob 19. uri v zgornjih prostorih Kazine razglasitev rezultatov tekmovanja, po razglasitvi pa bo ples za mlade. Pripravlja se tudi kulturni program v katerem bo predvidoma sodeloval Oder mladih in pevski zbor Jeklar.

Kviz oddaja »Mladi za vas« bo tokrat v izvedbi MA Veriga iz Lesc in sicer 17. marca. TK ZM bo sodelovala na tekmovanju s svojo tričlansko ekipo, ravno tako pa bo organiziran avtobusni prevoz Jesenice-Bled, kjer bo oddaja v festivalni dvorani. Točnejše informacije bodo mladincem posredovane prek glasila Železar in Radia Jesenice.

V zadnji točki dnevnega reda je prof. Srečko Krč, bivši predsednik občinskega komiteja ZM obrazložil stališča občinskega komiteja do odprtega pisma TK ZM svojemu najvišjemu organu v občini. Obe konferenci ZM kljub vsemu že dobivata skupni jezik sodelovanja in je stališče občinskega komiteja ZM, da odpade kakršnakoli javna polcmika o pismu, temveč se teži k temu, da oba foruma z boljšim skupnim sodelovanjem prispevata k vidnejši vlogi ZM v občini. Pismo pa je dalo povod za sklic mladih komunistov, članov občinskega vodstva ter TK ZM Železarne v mesecu marcu. V nadaljevanju seje so se člani predsedstva dogovorili za odkup dramskega dela v izvedbi gledališča Tone Čufar in sicer bo predstava namenjena mladim železarjem. Predstava bo 10. marca ob 19. uri. Brezplačne vstopnice bodo mladinci dobili pri predsedniških obratnih mladinskih aktivih oziroma v pisarni TK ZM v Delavskem domu od ponedeljka, 6. marca dalje.

Ravno tako je bil sprejet sklep, da TK ZM organizira koncert orkestra JLA iz Ljubljane, dne 18. marca ob 19. uri v gledališču Tone Čufar. Koncert priznanega orkestra bo posvečen dnevu mladinskih delovnih brigad in bo organiziran za vse občane naše občine. Na koncu seje so odobrili izplačilo nekaj prispelih računov in odobrili denarna sredstva za akcije v mesecu marcu.

Obvestilo

Obveščamo vse mladinke Železarne, da bo v soboto, 4. marca ob 16. uri tekmovanje žensk v kegljanju na asfaltu, na kegljišču Podmežakljo.

Istega dne ob 19. uri bo v zgornjih prostorih Kazine razglasitev rezultatov tekmovanja z družabnim večerom. Želimo si čim večjo udeležbo mladink zaposlenih v našem delovnem kolektivu.

Športna komisija pri
TK ZMS železarne Jesenice

Tudi v Zvezi mladine uveljaviti sporazumevanje in dogovarjanje

Na ponedeljki prvi redni seji novega predsedstva občinske konference ZMS Jesenice, vodil jo je novi predsednik konference tovariš Lapajna, so večino pozornosti posvetili osnovam za delo v tem in prihodnjem letu.

Na osnovi dokumentov, ki so bili sprejeti na dveh sejah konference, je predsedstvo imenovalo osem komisij in njihove predsednike, ter jih zadolžilo, da do 20. marca ustanove komisije, jih skličejo in sprejmejo predlog programa dela, ki ga bo potrdilo predsedstvo na tretji seji 27. marca. Imenovane so bile komisije:

- za delo ZMS v osnovnih in srednjih šolah, katere glavna naloga je skrbeti za idejnost pouka, uveljavljanje mladinskih ur, za vključevanje učencev in dijakov v samoupravno odločanje in za organizacijo izven šolskih aktivnosti,

- za delo ZMS v delovnih organizacijah, ki naj skrbi predvsem za strokovno in splošno usposabljanje mladih, za njihovo vključevanje v vse oblike odločanja, predvsem pa naj rešuje konkretne, življenjske probleme mladih,

- za delo ZMS v krajevnih skupnostih; že na seji konference je bilo ugotovljeno, da je na tem področju še najmanj storjenega, zato bo morala komisija poleg redne dejavnosti še ustanavljati aktivne v večini krajevnih skupnosti v občini,

- za idejno vzgojno delo, kulturo in izobraževanje; delo komisije bo nadvse zahtevno in odgovorno, osnova zanj pa je sprejeti triletni načrt družbenega usposabljanja mladih,

- komisija za socialno politiko, ki bi reševala predvsem konkretne probleme na šolah in v delovnih organizacijah, organizirala solidarnostne akcije in podobno,

- za obramno vzgojo mladih, splošni ljudski odpor in skupne akcije z graničarji; komisija je svoj program že sprejela in ga delno tudi že realizirala,

- komisija za organizacijska in kadrovska vprašanja bo imela nalogo skrbeti za organiziranost ZM v občini in za evidenco kadrov ter njihovo usposabljanje,

- komisija za tisk in informacije bo skrbela za obveščanje na vseh ravneh delovanja ZM in tudi navzven; po sklepu predsedstva bo izdajala tudi mesečne informacije občinske konference.

Na seji predsedstva so imenovali tudi petčlanski sekretariat, na drugi redni seji bodo imenovali še sekretarja predsedstva.

Sprejet je bil tudi program dela predsedstva za mesec marec. Poleg ustanavljanja komisij bo treba imenovati še odbor za praznovanje meseca mladosti, sprejeti program praznovanj v maju in se dogovoriti z vsemi dejavniki v občini za skupne akcije in skupno financiranje prireditvev. V drugi polovici marca bo sklican posvet mladih komunistov, ki so člani občinske in tovarniške konference. Razgovor naj bi tekel predvsem o vključevanju mladih v ZK, delu mladih komunistov v Zvezi mladine in ostalih organizacijah ter o metodah dela v ZMS.

Poleg tekočih zadev je predsedstvo razpravljalo tudi o odprtem pismu tovarniške konference občinski organizaciji ZMS in sprejelo sklepe, ki jih bo posredovalo tovarniškemu predsedstvu ZMS. Predsedstvo je mnenja, da so pobude, navedene v odprtem pismu sicer koristne, toda vse so bile zajete že v materialih, ki jih je občinsko vodstvo poslalo pred dvema mesecema v javno razpravo vsem aktivom ZMS. Poleg tega je pismo dokaz, da v ZMS še ne poznamo že uveljavljenega načina dogovarjanja in sporazumevanja, temveč uporabljamo klasične in preživele oblike in načine dela. Zato je predsedstvo tudi sprejelo sklep, da v razgovoru z mladimi komunisti obravnava odprto pismo predvsem z vidika metod dela v ZMS.

Pregled zelo uspešnega in kvalitetnega dela

(Nadaljevanje s 1. strani)

silci so opravili redne kvar-talne izpite. Sodelovali so na dveh sektorskih vajah, ki jih je pripravila občinska gasil-ska zveza. Imeli so tečaje prve pomoči, za reševalne službe, za strojnike motornih brizgaln, sedaj pa imajo za vse poklicne gasilce šolo za naziv kvalificirani gasilec.

Delo gasilcev in reševalcev je bilo zelo obsežno. Prva skrb je bila preventiva, pri čemer so nadzirali protipo-žarno urejenost v obratih. Delavce so seznanili o ravnanju z gasilskimi aparati in drugimi pripravami. Z rešil-nim avtomobilom so prepe-ljali 349 ponesrečencev. Opravili so 1.090 varnostnih sprem-

stev, 138 meritev plina, za zunanja podjetja prepolnili 561 gasilskih aparatov itd.

Na območju jeseniške obče-ne, kjer so pri gašenju sode-lovali in običajno prvi inter-venirali gasilci te enote, je bilo lani 61 požarov. Od tega je bilo brez škode v Železar-ni 13 požarov, v občini pa osem. Pri 17 požarih v Žele-zarni je nastalo za 354.725 din škoda, v občini pa je bilo pri 23 požarih za 218.350 din ško-de. Od tega števila je bilo kar 17 gozdnih požarov. Naj-več požarov je bilo zaradi nepazljivosti, malomarnosti, in zaradi igre otrok z ognjem.

Na občnem zboru so ob-razložili in sprejeli obsežen program dela za letos. V ča-su kongresa Gasilske zveze Slovenije, ki bo od 9. do 11. junija v Murski Soboti in ob 90-letnici industrijskega gasilskega društva ter 35-let-nici poklicne enote, bodo v njihovem gasilskem domu pripravili veliko gasilsko raz-stavo. S pomočjo Železarne bodo še lesto nabavili nov rešilni avtomobil, ker je se-danji povsem dotrajan. Ure-diti nameravajo laboratorij za radioizotope, v katerem bodo razmestili vse naprave in zashitna sredstva. Poleg ome-njenega nameravajo bolje urediti dosedanje polnilnico za kisik, CO₂ in zrak. Vod-stvu Železarne so izrekli željo, da bi čimveč gasilcev do-bilo stanovanje v bližini ga-silskega doma, kamor bi lah-ko napeljali alarmne napra-ve. Že več let je tudi prisot-na zahteva, da bi za potrebe Železarne in občine kupili ustrezno avtomatsko lestev na avtomobilu. To najbrž le-tos ne bo mogoče uresničiti, vsekakor pa bodo imeli še v programu za prihodnja leta.

Po obširni razpravi in mno-gih izrečenih predlogih za nadaljnje izboljšave, so izvo-lili nov upravni odbor. Glade na to, da so vodilni člani dosedanjega upravnega odbo-ra zelo uspešno delovali, so za predsednika ponovno iz-brali dr. Milana Čeha, za po-veljnika višjega gasilskega častnika Francija Bahuna, za odrednega inženirja dipl. inž. Dušana Sikoška, za sanitetne-ga referenta dr. Stanka Vil-mana in še šest članov. Iz-volili so tudi 12 članski stro-kovno tehnični svet ter tri kandidate za kongres Gasil-ske zveze Slovenije.

Občnega zbora se je udele-žilo nad 20 gostov iz števil-nih kolektivov in družbeno političnih organizacij. Navzo-če so pozdravili in jim za-želeli še veliko uspehov mag. Peter Kunc, dipl. inž., glavni direktor Železarne, Maks Stromajer podpredsednik Ga-silske zveze Slovenije, Valen-tin Kežar predsednik občin-ske Gasilske zveze Jesenice in številni drugi. Predstavniki železarjev iz Štor in Ra-ven so izročili lepa spomin-ska darila. Po občnem zboru je bilo tovariško srečanje, kjer je še naprej tekla be-seda o nalogah in problemih gasilcev.

B.

Samoupravni organi v preteklem tednu

7. seja DS Železarne

(Nadaljevanje s 1. strani)

— Uprava tovarne mora doseči pri pristojnih organih, da dodatna sredstva prispevka za stanovanjsko izgradnjo (povečan prispevek po lastnem sklepu na 9%) ostanejo na Jesenicah, ker ni prav, da se tudi ta dodatna sredstva, izven zakonskih določil, izločajo v stanovanjski sklad za člane ZB NOV v republiškem merilu, ko imamo na Jesenicah pa tudi v tovarni še norečena stanovanjska vprašanja bivših borcev NOV.

— S poslovnimi rezultati minulega leta se za Železarno zaključuje težko sanacijsko obdobje, ki ga je povzročila izguba leta 1967 in 1968.

— Prav zaradi tega, zlasti pa še za to, ker je to obdobje zaključeno pred časom predvidenim po sanacijskem programu, delavski svet Železarne izreka priznanje celotni delovni skupnosti Železarne.

— Pri oceni poslovnega rezultata so ugotovili, da so individualni izvršilni organi v celoti in celo uspešno izpolnili svoje naloge, ki jim jih nalaga statut Železarne, zato so skladno s členom 87 statuta Železarne ponovno potrdili njihov mandat.

V nadaljevanju so potrdili predlog razknjižb inventurnih razlik v zvezi s popisom za leto 1971. Nato pa so na po-

dlagi poročil posameznih odborov sprejeli še naslednje sklepe:

— Potrdi se ustanovitev novega obrata PROFILARNA.

— Potrdi se in sprejme dolgoročna pogodba o prekrbi s polfabrikatom med železarno Jesenice in Jugometal kombinatom (železarno Smederevo).

— Spričo naraščanja splošne inflacije stroškov, ki utegnejo nastati tudi z delnim premikom cen v industriji in uslug so smatrali, da je treba uveljaviti sistem mehanizma cen, ki se je v praksi pokazal kot ustrezen instrument uravnavanja cen črne metalurgije in je obenem prispeval k splošni stabilizaciji gospodarstva. Sedanje razne olajšave pri uvozu surovin in reprodukcijskega materiala se smatrajo le kot začasne in prehodne, ki pa v nobenem primeru ne bi smele nadomstiti sistema mehanizma cen, ki ga je že v minulem letu sprejel zvezni izvršni svet. Spričo očitno ojačane inflacije stroškov, so menili, da je treba mehanizem cen uveljaviti za črno in barvno metalurgijo nemudoma in v skladu z že sprejetim postopkom.

— V zvezi s poročilom predsednika odbora za splošni ljudski odpor, mag. Petra Kunca, dipl. inž., glavnega

direktorja tovarne, so sprejeli program dela odbora za leto 1972, potrdili so finančni plan za realizacijo tega programa in zaradi upokojitve dosedanjega komandanta partizanskih enot in civilne zaščite Železarne odobrili kadrovske spremembe.

— V zvezi z reorganizacijo sektorja za ekonomiko, predvsem zato, ker gre le za spremembo naziva in notranjo prerazdelitev nalog, so odobrili brez javne razprave ustrezne spremembe statuta Železarne.

— Soglašali so s predlogom tovarniškega odbora osnovne organizacije sindikata Železarne za nove sodnike porotnike pri okrožnem sodišču v Kranju.

— V odbor za dohodek in nagrajevanje so izvolili Zvoneta Ažmana, HVŽ, namesto člana, ki je na lastno željo in zaradi zdravstvenih razlogov razrešen te funkcije.

Pred zaključkom seje so na predlog sindikalne organizacije Železarne sklenili, da bodo predložili zvezni skupščini, naj maršalu Jugoslavije Josipu Brozu Titu drugič podelijo odličje narodnega heroja ob 80-tem rojstnem dnevu, za uspešno vodenje boja proti sovražnikom socialistične federativne republike Jugoslavije, za izvajanje socialistične revolucije, za graditev samoupravne socialistične družbe in za uveljavitev neuvrščenosti in mirnega sožitja med vsemi narodni sveta.

Skupna seja odborov za poslovno politiko, za dohodek in nagrajevanje ter plan in finance

Predsednik odbora za poslovno politiko inž. Vito Gričar je sklical skupno sejo odborov za poslovno politiko, plan in finance ter dohodek in nagrajevanje v petek, 25. februarja 1972, skupno sejo pa namenil predvsem razpravi o poslovnem poročilu za leto 1971. Poleg tega so obravnavali še proizvodnjo v januarju ter reševali tekoče zadeve.

S poslovnim poročilom za leto 1971 so se strinjali in so glede na dobre poslovne rezultate sklenili, da se poslovno poročilo posreduje delavskemu svetu Železarne v potrditev in sprejem z nekaterimi priporočili in stališči. (O tem berite članek o seji delavskega sveta Železarne).

Iz poročila o proizvodnji v januarju so ugotovili, da je bila proizvodnja v tem zimskem mesecu zadovoljiva glede na vreme in boljše od lanskega januarja. Menili so, da bo tudi proizvodnja v februarju dobra in celo pričakujejo, da bo plan toliko presežen, da bo nadoknaden malenkosten zaostanek iz prejšnjega meseca. Sklenili so, da je treba v bodoče te-

žiti k ustreznemu asortimentu proizvodnje, ker se bo le tako lahko zvišala povprečna prodajna cena in se približala planirani. Prav tako so menili, da mora biti odprava gotovega blaga enakomernejša v vseh treh dekadah. Ugotovili so, da je bila v januarju slaba proizvodnja argona in sklenili, da se jo mora spraviti v planirane okvire. Stanje januarja se ne sme več ponoviti, če ne bo treba poiskati drugačne rešitve na tržišču.

Pri reševanju tekočih zadev so odobrili dva odpisa razlike, ki je nastala pri uvozu rezervnih delov zaradi nepravilno izstavljenih faktur in na podlagi tega napačnega carinjenja pošiljk.

7. seja odbora za osnovna sredstva

Predsednik odbora za osnovna sredstva inž. Jaka Soklič je sklical in namenil 7. sejo odbora razpravi o poročilu o osnovnih sredstvih v zvezi z bilanco za leto 1971.

Poročilo o osnovnih sredstvih so sprejeli brez pripomb, razen na vročena sredstva pri raznih bankah in ustanovah. V zvezi s tem so naročili upravi tovarne, da vsa vročena sredstva analizira in da doseže, da se vrnejo, če Železarna od njih nima nobenih koristi.

Poleg tega osnovnega vprašanja, so na seji vzeli na znanje tolmačenje v zvezi z revalorizacijo osnovnih sredstev ter sprejeli oziroma po-

trdili predloge o postopku v zvezi s tem. Odobrili so nabavo osebnega avtomobila znamke CITROEN v zamenjavo za amortiziran osebni avto MERCEDES. Nato so še odobrili, da se od prvega januarja jemljejo za račun amortizacije povečane stopnje, kar bo dalo letni znesek prek 115 milijonov dinarjev. Odobrili so tudi nabavo namiznega vrtnalnega stroja za strojne delavnice in brusilnega stroja za oddelek pnevmatike in hidravlike.

Sestanki delovnih skupin

11. 2. — JAVCRNIK I — BENEDIČIČ — ADJU-STAŽA — Posredovana je bila informacija obratovodstva in vodstva delovne enote. Z zadovoljstvom so ugotovili, da je bil plan izpolnjen. Sodelavec Borse vprašuje, zakaj je kljub izpolnjenim planom tako nizek odstotek gibljivega dela. Vodja delovne skupine je prisotne opozoril na vestno in natančno adjustiranje materiala za jeklovlek. Opozorjeni so bili tudi glede koriščenja dopusta.

9. 2. — SAMOTARNA — PFAIFAR — STROJNO — ROČNO OBLIKOVANJE — Najprej so razpravljali o izpolnjevanju plana v lanskem letu, nato pa so govorili o predvidenem planu za leto 1972, ki je za 5.000 ton manjši od lanskega. Precejšen je tudi premik v sorazmerju kvalitet in debelin v korist debeline nad 20 mm. Delovna skupina je sprejela akcijski program, ki se nanaša na dokumentacijo za odpravo pločevine, nakladanja vagonov, skladno z zahtevami kupcev ter na delovni čas, ki ga je treba izkoristiti kot je zapisano v pravilniku. Omenjeni so tudi predpisi o varnosti pri delu, zlasti tisti, ki se nanašajo na varnost pri prenašanju

pločevine z žerjavom. S tem v zvezi se omenja tudi zaščitna sredstva, ki jih je treba dosledno uporabljati. Niso pozabili tudi na medsebojne odnose v skupini ali izven nje, ki jih je treba utrjevati.

10. 2. — HVŽ — GUZELJ — PATENTIRNICA — Delovna skupina je bila seznanjena s podatki o realizaciji plana v januarju in s podatki za mesec februar.

10. 2. — HVŽ — TRAMTE — ŽICARNA — V januarju je bil operativni plan izpolnjen s 97,1 %, tudi plan prodaje je bil dosežen, medtem ko za nadaljno predelavo ni bil dosežen, zaradi pogostih okvar viličarjev in vremenskih razmer. Seznanjeni so bili tudi s podatki o planu za tekoči mesec.

9. 2. — HVŽ — JANSKA — POCINKOVALNICA — V januarju so izdelali 792 ton pocinkane žice, od tega 160 ton patentirane žice. Približno toliko žice bo treba pocinkati tudi v februarju.

15. 2. — HVŽ — MARINKOVSKI — ŽICARNA — Da plan v januarju ni bil dosežen je bilo več vzrokov. Zastarel voznik park in zaradi tega žičarski stroji niso obratovali. Zato so izgubili 50 ton proizvodnje. Imeli so prenizek tlak pare, kar je vplivalo na kvaliteto luženja in hitrosti vlečenja žice. Tudi patentirane žice so izdelali manj zaradi remonta linij A in B. Plan za februar bi lahko izpolnili tako po količini kot po asortimentu.

12. 2. — HVŽ — PULEC — ŽARILNICA — Žarilci zaposleni pri novi konti peči ponovno vprašujejo, kdaj bodo ocenjena nova delovna mesta in

odobrene večje skupine. Žerjavovdije zvonastih peči menijo, da niso v ustreznem razmerju z žarilci in zahtevajo povečanje iz šeste v sedmo skupino, ki jo imajo žarilci. Delavci, ki delajo v turnusu 6 + 2 in so v tovarni tudi ob prostih sobotah, nedeljah in praznikih menijo, da niso ustrezno stimulirani, v primerjavi s tistimi, ki so ob sobotah, nedeljah in praznikih doma.

12. 2. — HVŽ — KRALJ — POCINKOVALNICA — Seznanjeni so bili z izpolnjevanjem plana v mesecu januarju v žičarni in njihovem oddelku. Kljub težavam — zastojem je bil plan dosežen. Tudi tehnični podatki za storilnost in porabo solne kisline so boljši kot v prejšnjem letu. Znani so tudi podatki o planu za februar, ki pa verjetno zaradi remonta na tretji progi, ne bo izpolnjen.

14. 2. — HVŽ — EGART — ŽARILNICA — Delovna skupina je prejela odgovore na vprašanja, postavljena na prejšnjem setanku in jih brez pripomb vzela na znanje. Predlagajo, da je treba pri zvonastih pečeh popraviti križe in puše za šaržiranje žice. Žerjavovodja opozarja na nevarnost pri prestavljanju hladilnih zvonov, ki jih je treba dvigniti tako visoko, da se izklopi mejno stikalo. Imeli so še nekaj predlogov, ki se nanašajo na problematiko samega oddelka.

14. 2. — HVŽ — SUŠNIK — ADJUSTAŽA — Plan za mesec januar je bil izpolnjen s 97 %. Na izpolnjevanje plana so vplivale pogoste okvare na transportnih vozilih (karah), remont v patentirnici, vremenske razmere itd. Razpravljali so še o planu za tekoči mesec.

14. 2. HVŽ — GASPERIN — ŽICARNA — Plan v januarju je bil izpolnjen s 97,1 %. Imeli so težave zaradi okvar viličarjev ter zastojev zaradi vremenskih razmer. Pri patentirani žici pa so omenjali remont na progah A in B. Če ne bo večjih težav bo plan v februarju izpolnjen.

(Nadaljevanje na 6. strani)

(Nadaljevanje s 5. strani)

15. 2. — HVZ — POKLUKAR — ŽICARNA — Seznani so bili z vzroki, ki so vplivali, da plan ni bil izpolnjen. Omenjali so pomanjkanje pare, pogoste okvare viličarjev in zaradi vremenskih razmer otežkočeno dostavo valjane žice v lužilnico. Menijo, da je plan za februar previsok z ozirom na težave pri transportu, luženju in dostavi valjane žice in je zato treba pogosto menjati program.

9. 2. — HVZ — KLINAR — ŽICARNA — K izpolnjevanju plana v januarju in podatkom za mesec februar niso imeli pripomb.

14. 2. — HVZ — KOBLAR — VOTLICARNA — Na sestanku so pregledali podatke o izpolnjevanju proizvodnje v januarju in planu, ki je predviden za mesec februar.

13. 2. — VALJARNA ŽICE — KNAFELJ — S proizvodnjo v januarju so bili zadovoljni, saj je bila dosežena rekordna mesečna proizvodnja. Obenem pa niso bili zadovoljni z doseženimi rezultati njihove izmene, ki so slabši od ostalih izmen. Analizirali so delo na posameznih delovnih mestih in posameznih valjavcev. Ritem valjanja ni zadovoljiv, oziroma je prepočasen. Potrebna je povezanost posameznih delovnih mest, s tem da pomagajo drug drugemu pri odpravljanju zastojev. Dobro lahko delajo, če so delavci zaposleni na izmeni složni in disciplinirani ter, da si valjavci ob stalnem pomanjkanju delavcev pomagajo. Omenjene so bile še tolerance, zmešnjave med kvalitetami in dobit — izplen. Zanima jih tudi, katere postavke pri osebnem dohodku se upoštevajo v osnovi za pokojnino. (nočni dodatek, nedeljsko delo, delo ob praznikih, stimulacijski dodatek).

14. 2. — LIVARNE — SMOLEJ — ČISTILNICA — Vodja delovne skupine je članom obrazložil kako je z odditki oziroma koliko so jih odpotali domačim in tujim naročnikom. Obravnavali so tudi varnost pri delu ter govorili o dosledni uporabi zaščitnih sredstev in redu na delovnem mestu.

11. 2. — STROJNE DELAVNICE — MEŽNARC — STRUGARNA — Poročilo o opravljenem delu v decembru in januarju je posredoval obratovodja inž. Soklič. Vprašujejo, kako se izpolnjujejo sklepi samoupravnih organov in zakaj odvajamo sredstva v rezervni sklad in jih ne izplačamo v celoti. Zahtevali so tudi dokončno ureditev norm, imeli pa so tudi pripombe glede čiščenja delovnih prostorov.

11. 2. — STROJNE DELAVNICE — MARKUN — STRUGARNA — Iz poročila obratovodje je bilo razvidno, da so v decembru in januarju dobro opravili naloge. Imeli so pripombe zaradi rezervnega sklada in želijo, da bi ljudem izplačali toliko, kolikor zaslužijo. Postavljeno je bilo tudi vprašanje glede izvajanja samoupravnega sporazuma in 42 urnega tednika, ki ga tudi dosledno ne upoštevamo. Menijo, da naj bi bili pomožni delavci v okviru strugarne, ne pa pri materialni službi tako kot sedaj. Garderobe naj bi bile tako urejene, kot je orodno skladišče. Pripombe so imeli tudi zaradi dela žerjavovodkinje.

14. 2. STROJNO VZDRŽEVANJE — STRGAR — HIDRAVLIKA IN PNEVMATIKA — K odgovoru sektorja za ekonomiko imajo pripombo oziroma jih zanima, kako je bilo mogoče, da so bili ob ustanovitvi oddelka na delovna mesta D-3 imenovani ljudje, ki so pred to razporeditvijo imeli kvalifikacijo D-4. Zakaj niso bili na delovna mesta razporejeni ljudje s kvalifikacijo D-3? Pri popravih brusilnih strojev RAU opažajo površno čiščenje in je treba najprej mesto kjer naj bi bila okvara očistiti, da sploh lahko ugotovijo napako.

10. 2. — STROJNO VZDRŽEVANJE — BRUDAR — KOS — SV JEKLARNA — Niso zadovoljni z razdeljevanjem čaja na nočni izmeni. Prav tako bo treba urediti delavnico in higienske prostore. Zanima jih tudi, kako je z beneficiranim stažem za ključavničarje v jeklarni. Govorili so še o varnosti pri delu ter o delovni disciplini.

11. 2. — VEN — CVTEK — DELAVNICA ELEKTROMOTORJEV — S čiščenjem delovnih prostorov s strani GPŽ niso zadovoljni in vprašujejo kdaj si bo kdo od nadrejenih ogledal oziroma kontroliral delo čistilke.

11. 2. — VEN — ARH — ELEKTRO REMONTNA DELAVNICA — Z delom čistilke niso zadovoljni. Obenem prosijo, voznike motornih vozil, da med 8 in 8.30 uro ko je odrejen čas za malico, ne vozijo v delavnico viličarjev ker z neuglasjenimi motorji kvarijo zrak.

11. 2. — RTA — LOGAR — TKM — Vse tiste delavce, ki delajo v nezdravem okolju je treba zdravniško pregledati. Urediti je treba ustrezno zračenje delavnice. Tudi sicer je treba spoštovati predpise o varnosti pri delu in dosledno uporabljati zaščitna sredstva.

9. 2. — TKR — URBANEC — TEHNOLOŠKI LABORATORIJ — Obširneje so bili seznanjeni s proizvodnim načrtom za leto 1972. Prizadevali se bodo, da bi prispevali čim več za njegovo realizacijo.

10. 2. — TKR — PETRIČ — SPEKTROKEMIČNI ODDELEK — K planu za leto 1972, ki ga je v zgoščenih oblikah posredovalo obratovodstvo, niso imeli pripomb. Menijo, da bi se morali za izpolnjevanje nalog v letu 1972 zavzeti vsi člani kolektiva.

14. 2. — RTA — DOLANC — RMR — Obravnavali so pritožbo TE in PIV zaradi vzdrževanja merilnih naprav. Ustrezno s tem so analizirali opravljeno delo v omenjenih obratih. Pritožbe omenjenih obratov niso upravičene, kjer so merilni instrumenti in elementi regulacije v mejah točnosti. Menijo, da se pritožbe nanašajo na obračun goriv in energetskih medijev (para, voda, kjer pa je udeležen tudi njihov oddelok). Izboljšati bo treba delovno disciplino pri pobiranju registriranih papirjev in odditavanju števcov. Tudi registracije bo treba izboljšati. Nadalje ugotavljajo, da so nekatere meritve v obratu TE kljub točnim instrumentom nerealne zaradi nasledlin v cevovodih, kjer pa je oddelok brez moči.

11. 2. — RTA — BEDEN — RMR — Potrebna je večja obnova higienskih prostorov v delavnici, kjer bodo v jeseni zamenjali prostore, obnova pa še ni tako nujna, bodo tako dolgo počakali. Ob koncu sestanka so obravnavali še nekatera druga vprašanja, ki se nanašajo na obratno problematiko.

Opomba: Na vseh sestankih so obravnavali tudi predlog pogodbenih odnosov z GPŽ. Ker bo izdelana analiza teh razprav, daljših povzetkov v naši rubriki ne objavljamo.

Povzetki s sestankov delovnih skupin

Zaradi večjega števila sestankov delovnih skupin v februarju, ne moremo kot doslej objaviti izvlečke posameznih zapisnikov, temveč lahko podamo le kratko analizo sestankov. Na žalost nam prostor ne dopušča dosežanje oblike, mogoče pa je to tudi priložnost, da se navadimo na nekaj novega, na novo obliko obveščanja, ki bo mogoče še bolj pregledna, če se bodo tudi v bodoče delovne skupine sestajale tako organizirano, kot so se v februarju v večini obratov. Ne bi bilo napak, če bi o tem zainteresirani povedali tudi svoje mnenje.

Poleg že objavljenih zapisnikov s sestankov delovnih skupin v februarju, so sestanke imele tudi te delovne skupine:

V obratu **PLAVŽ**, pri pečeh **KOŽELJ, KOKALJ, KLINAR**, v aglomeraciji **GOLBA**, v rudarni **MOČNIK**, v kamnolomih **VELIKANJA** in **JANČIČ** ter pri apnenicah **ZGONC** in **RIHTARŠIČ**. Vse delovne skupine so obravnavale proizvodnjo v minulem obdobju, medsebojne odnose in odnose z GPŽ, nekatere zlasti kamnolomi pa še o varnosti pri delu, kar je spričo nastopajočih odjuge razumljivo. Delovna skupina **MOČNIK** pa je obravnavala samo nove odnose z GPŽ. Pri obravnavi planirane proizvodnje, ki jo obrat **plavž** niti v minulem letu niti v januarju ni dosegel, so vse skupine ugotovile po njihovem mnenju objektivne razloge: neklasiran limonit, nepresejan koks, premajhen delež aglomerata v vsipu in neenakomerna kvaliteta vsipa. Skratka nezadovoljiv vložek v plavžih. Pri obravnavanju medsebojnih odnosov, pa so zlasti kritično nastopili proti tistim posameznikom, ki ali zamujajo delo, ali ga predčasno zapuščajo, ali pa delajo neopravičene izostanke. Posebnosti, ki so jih delovne skupine ugotovile na sestankih pa so tele:

— Ventili na čistilcih plina ne držijo.

— Mašilni top na plavžu I. naj se preuredi na prejšnji način dela, ker sedanji način povzroča pogoste prezgodnje predore grodlja.

— Stare štirioglate skrinje, naj se ali uporabi ali pa naj se jih odda v staro železo.

— Delovna skupina **KLINAR** ugotavlja, da je nerešeno vprašanje garderob, da so v novih garderobah preveč utesnjeni in zahtevajo preselitev v veliko garderobo, v malo garderobo pa naj bi preselili ključavničarje.

— Za delovna mesta, ki so zdravju škodljiva, predlagajo ponovno uvedbo mleka.

— Predlagajo, da se čimprej poveča število kopalnic v aglomeraciji.

— Delovna skupina **VELIKANJA** ugotavlja, da še niso dobili odgovora na vprašanje o beneficiranih stažu za vrtalce in minerje.

— Vsi silosi za apnenec v kamnolomu so potrebni obnove in popravila.

— Nezadovoljstvo delavcev apnenec povzroča nekvalekten apnenec, med katerim so včasih tako velike skale, da bi jih morali razstreliti.

V obratu **MARTINARNE** v starem železu **TRAMTE** in pri obratovodstvu **ČOP**. Tako kot ostale skupine sta tudi ti dve skupini obravnavale proizvodnjo v minulem letu, plan za leto 1972, varnost, obratne probleme in nove odnose z GPŽ. Tudi te delovne skupine so ugotovile za vzrok nedoseganje proizvodnje v minulem letu, slabe pogoje dela zaradi slabih ali nedovoljnih surovin, pomanjkanje delavcev, slabe kvalitete ognjeodpornega materiala in podobno. Menijo, da je plan za leto 1972 dosegljiv, če bodo zagotovljeni boljši pogoji dela. Posebnosti tih dveh skupin so:

— Pereč kadrovski problem, ker je starejših delavcev vedno manj, novinci po nekaj dneh uhaajo z dela, mlajši neizkušeni delavci pa napredujejo na odgovorna delovna mesta, ki jim niso kos.

V **SAMOTARNI** je imela sestanek delovna skupina **ŠORN**, mlini, ki je obravnavala ista vprašanja kot ostale skupine tega obrata. Tudi ugotovitve za nedoseganje plana v minulem letu in januarja letos so iste, za plan 1972 pa menijo, da bo težko dosegljiv, če se v njihovem obratu ne uredi nagajevanje, ker delavci zelo zapuščajo obrat zaradi slabih osebnih dohodkov.

V **VALJARNI BELA** na blumingu in šteklu skupini **PODLIPNIK** in **KNIFIC** ter novi delovni skupini v adjustaži štekla **VISTER** in **PRISTOV**. Vse skupine so obravnavale proizvodnjo v januarju, skupini v adjustaži tudi plan za februar, skupina **PODLIPNIK** pristope za pazljivo rokovanje s stroji in napravami, skupina **KNIFIC** pa predlog za nov sindikalni odbor. S proizvodnjo v minulem mesecu so zadovoljni, s planom za februar pa bodo težave v skupinah adjustaže štekla, ker je zahodni žerjav čisto v okvari, velikokrat iztiri in žerjavovodje zato odklanjajo delo na njemu. Posebnosti so tele:

— Usposobiti tir oziroma električni vod za ingot vozove, pritrditi zaščitne plošče in vzpostaviti normalno stanje.

— Na klesčnih žerjavih zamenjati vse počene šipe, ker se lahko zgodi, da bodo žerjavi zaradi počenih šip obstali.

— Stikalno ploščo za črpalke za odplakovanje na šteklu premestiti iz kanala na površje, sicer grozi nevarnost tako nezgode kot okvare.

— Večjo pozornost posvetiti programu vlivanja in dela ter k temu prilagoditi valje, če želijo zmanjšati izmeček in odstraniti razne težave pri valjanju.

— Obe skupini v adjustaži štekla zahtevata pojasnilo, zakaj so bili za januar osebni dohodki manjši kot za december, čeprav je bila v januarju višja proizvodnja.

V obratu nove **VALJARNE ŽICE** delovni skupini **JUSTIN** in **DOLŽAN**. Obe skupini sta obravnavali proizvodnjo v januarju, delovna skupina **DOLŽAN** poleg tega še tolerance in jemanje poskusnih vzorcev za kvaliteta jekla, delovna skupina **JUSTIN** pa varnost pri delu. S proizvodnjo januarja sta obe delovni skupini zadovoljni, delovna skupina **JUSTIN** pa je sklenila, da bodo izboljšali kvaliteto in dimenzijo, ker v tem zastajajo za ostalimi delovnimi skupinami v obratu. Posebnosti, ki so jih skupine ugotovile:

— Zahtevajo odgovor zakaj je upravičen do premije žerjavovodja strojne delavnice v valjarni na Beli, njihov žerjavovodja pa ni, čeprav mora vsak kos posebej založiti v peč ali pa ga naložiti na kamion.

— Zahtevajo nabavo navijača odpadkov za konce izmeta 10. 8 in 7. 8, ker bi se potem lahko prodala večja količina odpadka teh profilov za betonske železo.

— Z negotovanjem so sprejeli objavljeno vest o ukinitvi stimulacije za večjo proizvodnjo.

— Stikalo za avtomatsko obračanje in prenašanje valjanca na progi 450° še vedno ni urejeno, čeprav je obljubljeno, da bo urejeno do konca I. kvartala. Časa je že zelo malo.

V VALJARNI PROFILOV NA JAVORNIKU delovna skupina UDIR, čistilnica, je obravnavala iste probleme in vprašanja kot ostale skupine, tudi ugotovitve so podobne. Smatrajo, da bo na rafama strojih potreben manjši remont.

V obratu VALJARNE DEBELE PLOČEVINE pri progi SMOLEJ in PLEMELJ, sta poleg novih odnosov z GPŽ obravnavali še plan za leto 1972 in obratne probleme. Skupina KNAFELJ iz adjuštaže pa je obravnavala samo odnose z GPŽ. Z višino plana se sicer strinjajo, vendar menijo, da bi se morali osebni dohodek oblikovati na 90.000 ton, ker bodo sicer morali zopet najemati posojila za izplačilo spodnje meje. Obe skupini pri progi sta obravnavali premije in zahtevata, da je treba sestaviti pravilnik za izplačevanje premij. Menijo tudi, da bi premijo dobili vsi delavci pri progi.

Vse tri delovne skupine pri progi KAMBIČ, SMOLEJ in PLEMELJ so se v tem mesecu še enkrat sestale, tokrat na zahtevo članov delovne skupine. Obravnavali so beneficirani delovni staž. Zahtevajo, da se beneficirana delovna doba prizna tudi markerju pločevine, ključarju, vodji dvigalne mize, vodji valjnic, razkladalcu slabov in pripravljalcu vložka. Beneficirani staž zahtevajo, ker imajo v tovarni, pri ostalih progah že priznано beneficirano delovno dobo, oni pa ne, čeprav pogoj dela niso prav nič boljši.

V ŽICARNI je imela sestanek delovna skupina URŠIČ, obravnavali pa so samo nove odnose z GPŽ.

V ZEBLJARNI so imeli sestanek vse štiri delovne skupine: HLEBENJA, GLOBOČNIK in PIBER ter MIKULA v zavijalnici. Vse štiri skupine so obravnavale nove odnose z GPŽ in obratno problematiko, ki se je nanašala največ na nabavo novega elektro viličarja, delovna skupina PIBER pa poleg tega še želi močnejšo razsvetljavo.

V STROJNIH DELAVNICAH so delovne skupine BRELIH iz strugarne in GARTNER ter SILAR iz konstrukcijske delavnice obravnavale poleg odnosov z GPŽ še poročilo o delu strojnih delavnic. Izražene pa so tele posebnosti:

— Predlagali so, da bi za dovoz in odvoz materiala ter rezervnih delov določili en dan v tednu. Ta dan bi moral biti avto na razpolago od 6. ure zjutraj.

— Ko se bo pri profilarni uredilo skladiščenje trakov, bo treba urediti tudi odpravo in odnašanje ostružkov.

V STROJNEM VZDRŽEVANJU so imele sestanke delovne skupine: HUDOLIN in KLINAR iz strojnega vzdrževanja plavž, LAPAJNE in BERNIK iz strojnega vzdrževanja Javornik, KOBLAR in ODAR iz žerjavnega odelka, POGAČAR iz montaže in BURGER iz inštalacije na Javorniku. Delovne skupine so obravnavale poleg odnosov z GPŽ informacijo obratovodstva, odnašanje odpadnega materiala, dežurno službo, kadrovska vprašanja in analizo nezdod. Nekateri posebnosti:

— Skladišče mazil v valjarni 2400 je neprimerno, ker morajo vse težke sodove z mazili uskladiščiti ročno.

— Menijo, da ni rešeno vprašanje premij na zastoje, kajti pri tako nizkem procentu mehanskih zastojev bi bili upravičeni do stimulacije. Smatrajo, da bi potem tudi v bodoče bilo vzdrževanje tako kvalitetno.

— Delovna skupina KOBLAR meni, da je število delavcev v skupinah tako majhno, da je že ogroženo varno delo.

— Smatrajo, da je vzdrževanje pokazalo viden napredek, tako v organizaciji dela kot v preventivi in da je sedaj na vrsti proizvodnja, ki bo morala popraviti svoj odnos do strojnih naprav.

— Ta delovna skupina je tudi sklenila, da v bodoče ne bodo popravljali žerjavov, kjer ne bo prisoten žerjavovodja.

V ELEKTRO in TOPLOTNI ENERGIJI so delovne skupine KUNSIČ in ZUPAN obravnavale kadrovske politike in nagrajevanje, delovna skupina ZUPAN pa še odnose z GPŽ. Ugotovili so, da jim močno primanjkuje delavcev tako, da nimajo nobene rezerve za nastopajoče remonte in čas do-

pustov. Morali bodo delati tudi na proste dneve, kar jim zbija gibljivi del osebnega dohodka, pa se takšnemu delu upirajo. Menijo tudi, da imajo v obratu neustrezen kvalificiran kader.

Delovna skupina REKAR, EMP v obratu RTA je obravnavala le nove odnose z GPŽ.

Na TRANSPORTU so se sestale tele delovne skupine: RABIC, TRAVNIK, GAZVODA železniški oddelek, GASAR, vzdrževanje proge, KLINAR, kurilnica, KAVALAR, ŽMITEK, MARKELJ in KRMAR, cestni oddelek, MALI, avtomobilski prevozi, OBLAK, delavnica motornih vozil in DROLE, transportni operativci. Poleg novih odnosov z GPŽ so obravnavali še obratno problematiko, varstvo pri delu ter disciplino in boljše koriščenje delovnega časa. Izrazili so tele posebnosti:

— Ne strinjajo se, da bi se v obrat sprejemali delavci iz drugih obratov na takšna delovna mesta, za katere imajo v obratu dovolj kadra. Smatrajo, da je treba takšna delovna mesta v bodoče razpisati samo v obratu.

— Higijenski prostori, garderobe, topla voda v umivalnicah so problemi, ki nastopajo v skoraj vseh oddelkih transporta in še niso rešeni.

— Predlagajo, da se opremi delavce, ki delajo na tirih ali v njihovi bližini z vidnimi znaki, podobno kot jih imajo delavci na javnih cestah.

— Delovna skupina delavnice motornih vozil že od jeseni prosi za delovne obleke (pajace), ki ščitijo delavce pred obolenji v križu in pasu, vendar zadeva še ni rešena.

Delovne skupine TKR inž. GRADIŠNIK in inž. MEŽNAR, kontrola kvalitete, ŽNIDAR, glavni laboratorij in POGAČNIK, kemični oddelek, so obravnavali poleg sprememb pogodbenih odnosov z GPŽ še proizvodni in finančni del železarne za leto 1972 ter obratne probleme. K finančnemu in proizvodnemu planu so menili, da je uresničljiv, seveda, če bodo podani zato pogoji. Sami smatrajo, da bodo prispevali toliko, da z njihove strani ne bo zastojev in ovir v izpolnjevanju plana.

V UPRAVNIH SLUŽBAH je imela sestanek delovna skupina VARL, kadrovskega sektorja, ki pa je obravnavala samo spremembe pogodbenih odnosov z GPŽ.

S sej sindikalnih odborov

Javornik I

Dvanajsta redna seja sindikalnega odbora je bila 22. februarja. Poleg članov odbora sta bila na seji navzoča tudi predsednik aktiva ZMS tovarniš Kiler in predsednik komisije za nagrajevanje Anton Dežman.

Kratko uvodno besedo je imel predsednik sindikalnega odbora. Problematika je bila dokaj težavna, zlasti v zadnjem času, ko se obrat že dve leti ustavlja, mlajši sposobni delavci pa odhajajo in vse breme ostaja na ramenih starejših delavcev, kar pa se občutno izraža pri osebnih dohodkih. Nikakor se ne morejo sprijazniti s peto skupino, ki prejme 130.000 in šesto skupino s 140.000 starih dinarjev. Tudi ne bi smeli dopustiti, da bi delavci svoje zahteve uveljavljali s prekinitvijo dela, dokler niso bile upoštevane vse samoupravne možnosti. V kolikor ne bo dosežen uspeh, bo moral sindikalni odbor sam ostreje ukrepati.

Razprava je trajala eno uro, sprejeta pa so bila naslednja stališča:

— v mesečnem prikazu delitve OD je treba izločiti tiste osebne dohodke, ki so rezultat nadurnega ali honorarnega — pogodbenega dela.

V nasprotnem primeru naj bo v novi rubriki prikazan redni osebni dohodek za 184 oziroma 192 ur;

— komisija za medsebojne odnose in nagrajevanje v obratu naj omenjeno problematiko obravnava na svoji seji. O sedanjem stanju na področju nagrajevanja je treba informirati svet delovne enote in obratovodjo. Sindikalni odbor meni, da je omenjena komisija osnovni nosilec odgovornosti za počutje naših ljudi. Nadalje je treba preveriti, če je bilo v januarjem izplačilo OD upoštevano stališče odbora za dohodek in nagrajevanje. O delitvi osebnih dohodkov naj na svojih sestankih razpravljajo tudi delovne skupine, medtem ko naj bi na razširjeni seji sindikalnega odbora dodali ustrezno točko. Zahtevajo, da mora biti na razširjeni seji sindikalnega odbora prisoten tudi zastopnik SEP. Sindikalni odbor apelira na vse člane DSŽ in sveta delovne enote, da v razpravi naših organov aktivno sodelujejo, ker so za izboljšanje stanja tudi odgovorni. V kolikor bi se ponovil januarski primer bo sindikalni odbor razpravljati o celotni ali delni nezaupnici. Komisija za nagrajevanje v obratu mora analizirati osebne dohodke

skupaj z obratovodjem, čim prejme ustrezno dokumentacijo. Pri morebitnem odstopanju naj svoja stališča posreduje delovnim skupinam v obratu.

Ob koncu seje so obravnavali nekatere zadeve v zvezi z delom komisij in s praznovanjem 8. marca, dneva žena. Na znanje so vzeli tudi obračun tekmovanja v sankanju in ga potrdili.

Upravne službe

Sindikalni odbor upravnih služb je imel redno sejo v četrtek, 24. februarja. Na seji so podrobneje govorili o letošnjem praznovanju 8. marca, dneva žena. Predsednik sindikalnega odbora tov. Sotlar je povedal, da so o omenjeni problematiki razpravljali tudi na razširjeni seji predsedstva TO OO sindikata Železarne in se dogovorili za enoten kriterij praznovanja, tako, da bo vsaka sodelavka prejela 50 N din. Razen tega bodo posamezni sindikalni odbori tudi sami prispevali sredstva v ta namen, v kolikor jih imajo na razpolago.

Ob koncu seje je tovariš Rotar predlagal, naj bi ob dnevu žena organizirali troboj ženskih ekip v kegljanju, in sicer naj bi sodelovale ekipe iz RTA, elektroodnega oddelka in upravnih služb.

Šamotarna

Sindikalni odbor šamotarne je imel 4. februarja redno sejo. Predsednik sindikalnega odbora tov. Panič je prisotne najprej seznanil s pomenom koordinacijskih odborov sindikata v delovnih enotah, tovariš Rus pa je pripomnil, naj bi bile komisije zlasti še komisija za varstvo pri delu, v obratu bolj aktivne. Obravnavali so še predlog pogodbenih odnosov z GPŽ. Predlagano je bilo, naj bi za malice ponovno uvedli denarne bone, ki pa naj bi veljali za topla in mrzla jedila. Za novega referenta za šport in rekreacijo je bil izvoljen tovariš Knez. Omenjena je bila tudi pomoč članom, ki bolujejo ali so bolovali šest tednov. Leti lahko vložijo ustrezno prošnjo za pomoč pri sindikalnem odboru. Ob koncu seje je sledila še informacija o sestanku z mladimi z namenom, da bi v šamotarni ustanovili aktiv ZM.

Koordinacijski odbor sindikata valjarne Bela

V sredo, 23. februarja, so se prvič sestali člani koordinacijskega odbora sindikata valjarne Bela. Na seji ni bil navzoč predsednik sveta DE valjarne Bela Edo Dolžan. Predsednik tovariš Lenardič je podrobneje obrazložil vlo-

go in namen koordinacijskih odborov sindikata in tudi način dela s samoupravnimi organi ter njihovimi komisijami. Vzporedno z reorganizacijo oddelkov valjarne Bela bo izvedena reorganizacija sindikalne organizacije tako, da bodo imeli sindikalne odbore bluming štekel, adjuštaža bluminga, adjuštaža bluming štekel, valjarne žice, HOP in Javornik I. Uredili so še nekaj tekočih zadev, ki se nanašajo na delo sindikalne organizacije ter prenos finančnih sredstev, ki jih je imel sindikalni odbor valjarne Bela na že omenjene sindikalne odbore. Tov. Lenardič so naročili, da z obratovodjo uredi vse potrebno glede prostorov, kjer naj bi se sestajali sindikalni odbori. Seje koordinacijskega odbora sindikata naj bi bile po potrebi, v primeru, da pa bi sindikalni odbori potrebovali pomoč, naj o tem obvestijo predsednika Lenardiča, ki bo probleme sproti urejal s tovarniškim odborom OO sindikata Železarne. O samoupravljanju je govoril tov. Zupan, ki je tudi predsednik komisije za samoupravljanje pri TO OO sindikata Železarne. V svoji razpravi se je dalj časa zadržal pri izpolnjevanju statuta Železarne, še posebej členov 52, 238, 261 in 269. Spregovorili so tudi o organizaciji izletov, predsednikom sindikalnih odborov pa so bila dana ustrezna pojasnila.

Samoupravno urejanje odnosov med temeljnimi organizacijami združenega dela

Urejanje odnosov med organizacijami združenega dela v ZPSZ

Samoupravna struktura ZPSZ

ZPSZ je proizvodna organizacija s sedežem v Ljubljani. Vse tri tovarne v njenem sestavu so po pogodbi o ustanovitvi ter sedanjem statutu samostojne organizacije združenega dela s statusom pravne osebe. Direkcija v Ljubljani z 10 strokovnimi delavci je organizacija združenega dela brez svojstva pravne osebe. Direkcija ima zgolj nalogo uresničevati temeljne cilje združenega podjetja, koordinirati istovrstne strokovne dejavnosti v tovarnah, opravljati posle po naročilu in pooblastilu tovarn ter skrbeti za delovanje in izvrševanje sklepov organov upravljanja združenega podjetja.

Tovarne imajo razvejano samoupravno strukturo z določenim obsegom samoupravnih pravic in dolžnosti na nivoju tovarne kot celote, na nivoju delovnih enot ter obratov.

Vodilo pri načrtovanju samoupravne strukture v združenem podjetju je bilo, da združevanje tovarn ne sme okrniti samoupravnih pravic delavcev. Kljub integraciji ni prišlo do centralizacije samoupravljanja. Slednje v združenem podjetju povsem izhaja iz samoupravnih struktur tovarn. Tovarne samostojno spremljajo vse odločitve, razen tistih, ki pomenijo načrtovanje in usklajevanje proizvodnje ter drugih skupnih zadev, za katere se tovarne dogovorijo, da jih bodo le skupaj reševale. Pa tudi glede teh vprašanj poteka najprej razprava po tovarnah, šele nato centralni organi upravljanja dokončno odločajo. Pri pripravljalnem delu za centralne odločitve sodelujejo delavci tovarn skupaj z delavci direkcije in se tako resnično prepletajo naporji vseh, preden pride do skupnih odločitev organov upravljanja.

Kljub vzpostavitvi demokratičnega postopka sprejemanja skupnih odločitev pa v praksi lahko pride tudi do sprejema pomembnih sklepov ter splošnih aktov, o katerih se delovne skupnosti tovarn niso mogle predhodno izjasniti, bodisi zaradi pomanjkanja časa, slabosti pri prenašanju in tolmačenju predlogov ipd. V praksi torej lahko pride do centraliziranega odločanja, ki je odtujeno od delavcev. Z vzpostavitvijo samoupravnih sporazumov pa se samoupravljanje v večji meri približuje delavcem, saj se odločanje o bistvenih vprašanjih v integriranih sistemih prenese od centralnega odločanja nazaj na temeljne enote — TOZD. Samoupravne sporazume namreč sprejemajo najvišji organi upravljanja TOZD in ne centralni organi upravljanja združenega podjetja.

Vmesna stopnja — neformalno usklajevanje skupnih področij dela

V ZPSZ je potreba po usklajevanju pomembnih skupnih področij dela že pred časom prinesla deloma specifično obliko samoupravnega sporazumevanja med tovarnami. Skladno z dosedanjim zakonsko ureditvijo je bilo do nedavnega možno skupna področja poenotiti in urediti le prek centralno sprejetih splošnih samoupravnih aktov. Praksa pa je pokazala, da je določena področja možno sporazumno uskladiti enako oziroma podobno za vse tovarne brez vnaprejšnjega sprejetega osrednjega splošnega akta. Na ta način je bil že usklajen na skupnem sestanku kvalificiranih predstavnikov tovarn in direkcije pravilnik o izplačevanju nadomestil osebnega dohodka za prvih 30 dni nesposobnosti za delo zaradi bolovanja. Kolikor so potem najvišji organi upravljanja posameznih organizacij združenega dela sprejeli pravilnik v nekoliko spremenjenem besedilu od dogovorjenega osnutka na skupnem sestanku, je bilo to le zaradi upoštevanja nekaterih specifičnosti, ki se pojavljajo samo pri eni od tovarn in niso skupne vsem (za katere pa je bilo prav tako že vnaprejšnjepovedano, da jih bo posamezna organizacija združenega dela sama posebej upoštevala). Poenotenje določene samoupravne materije po tej poti pa je mogoče le tedaj, če je sestanek skrbno pripravljen in skupni osnutek zadosti argumentiran. Tak pot torej nalaga še večje dolžnosti in skrbnost sestavljalcem skupnega osnutka, kolikor naj bo leta

sprejet v smiselno enakem besedilu v vseh organizacijah združenega dela.

Tak proces poenotenja skupnih področij na nivoju združenega podjetja odpira najširše možnosti soodločanja neposrednih proizvajalcev, hkrati pa predstavlja tudi poskusni kamen zrelosti delovne skupnosti ter načrtovanje poti k tudi formalnemu poenotenju določenih področij dela preko samoupravnih sporazumov.

TOZD kot subjekt samoupravnega sporazumevanja

Decembra 1968 je bil proglašen amandma XV k ustavi SFRJ, ki je namesto dotedanjega pojma delovne enote (12. člen ustave SFRJ iz leta 1963) uvedel novi pojem: organizacija združenega dela. Iz smisla določb navedenega amandmaja izhaja, da ta novi pojem obsega tako dotedanji pojem delovne enote kot tudi pojem samostojne organizacije združenega dela. Glede na doslej uporabljano pravno terminologijo samoupravnih delov delovne organizacije (ekonomska enota, delovna enota, samostojna organizacija združenega dela — ter nadaljnje diferenciacije tega pojma) je očitno, da novemu ustavnemu pojmu TOZD v največji meri ustreza dosedanjí pojem samostojna organizacija združenega dela. V skladu z navedenim bi v prvi fazi usklajevanja splošnih aktov delovnih organizacij z novimi ustavnimi amandmaji lahko navedene enote enostavno ugotovile, da spreminjajo svoj dosedanjí naziv in status ter postajajo TOZD v smislu zveznih ustavnih amandmajev XXI in XXII.

Z ustavnimi amandmaji seveda ne želimo formalne uresničitve TOZD, saj s tem v praksi nismo še ničesar storili. Predvsem je potrebno doseči kvaliteten premik, spremembo strukture v družbeni moči. Vpliv delavcev je treba povečati, saj doslej čisto ni prišel do prave veljave in so o interesih delavcev odločale strukture izven oziroma iznad njih. Potrebno je vzpostaviti nove odnose v združenem delu, pri čemer bo odločilen temeljni kriterij, ali se s tem menja položaj delavca, ali delavec dejansko odloča o rezultatih svojega dela ali ne.

V ZPSZ smo se odločili za postopno uresničevanje ustavnih amandmajev, da ne bi prišlo zaradi naglice zgolj do formalnega usklajevanja, ki bi obstalo na mestu. Do tega bi namreč prav lahko prišlo, ker vsebinskega menjanja odnosov in dejanskega vpliva delavcev ni mogoče uresničiti v kratkem času. V sedanjem obdobju, ko obstajajo v ZPSZ tovarne kot samostojne organizacije združenega dela (s svojstvom pravne osebe), bi torej v prvi fazi spremenili te samostojne organizacije združenega dela v TOZD. Določbe zveznih ustavnih amandmajev XXI. in XXII. glede organiziranja TOZD in njihovega združevanja, se po ustavnem zakonu uporabljajo neposredno od dneva razglasitve, torej že od 30. 6. 1971 dalje. Ustanavljanje več TOZD v okviru tovarn pa je pogojeno od postopne uresničitve predpostavk, potrebnih za formiranje TOZD po ustavnih amandmaji. Te predpostavke so naslednje:

- da združeno delo predstavlja del procesa družbene reprodukcije, ki pomeni delovno celoto,
- da se uspeh skupnega dela lahko potrdi kot vrednost na trgu ali v delovni organizaciji in je lahko na tej podlagi samostojno izražen,
- da se z organizacijo TOZD ne smejo kršiti pravice delovnih ljudi v drugih delih delovne organizacije,

- da se z organiziranjem TOZD ne smejo kršiti pravice delovne organizacije kot celote, ki izhajajo iz medsebojne odvisnosti pri delu ali iz skupnega dela z združenimi sredstvi,

- da se z organiziranjem TOZD ne smejo enostransko spreminjati medsebojne obveznosti v drugih delih ali v delovni organizaciji kot celoti.

Da bi torej lahko prišlo do formiranja več TOZD v okviru vsake tovarne, bodo morale biti za to izpolnjene ustavne predpostavke, kar pa zahteva poprejšnje predpriprave tako na ekonomskem, organizacijskem, finančnem in še drugih področjih. Danes so tovarne kot celote v takem obsegu tehnološko povezane, da je dohodek zaenkrat še nemogoče evidentirati po enotah oziroma fazah delovnega procesa.

V železarni Ravne je bila januarja že izvedena reorganizacija zaradi bolj smotrnega izkoriščanja delovnih sredstev in učinkovitega povezovanja posameznih delovnih nalog v enoten delovni proces. Ta reorganizacija je uresničila le del predpogojev za vzpostavitev več TOZD v tovarni. Tovarna je namreč sedaj razdeljena namesto prejšnje ene v dve enoti — v enoto metalurške proizvodnje (114. panoga) in enoto mehanske obdelave (117. panoga). Enoti sta nadalje razdeljeni na nižje organizacijske enote: obrate, oddelke, odseke in referate. Razen tega so za učinkovito izvrševanje pomožne dejavnosti in skupnih nalog tovarne organizirane izdvojene skupne službe, ki so razdeljene na pet sektorjev. Tudi skupne službe naj bi v perspektivi postale TOZD.

Po formiranju nove organizacijske strukture tovarne se je izkazalo, da dela enota mehanske obdelave z izgubo, zato bo potrebno temeljito preučiti cenike medsebojnih dobav in ostalo poslovanje, ki naj omogoči pozitivno poslovanje obema glavnima enotama; s tem pa bo tudi narejen nov korak k vzpostavitvi več TOZD v tovarni.

Samoupravni sporazumi

Opredelitev

Samoupravni sporazumi so pravni akti »svoje vrste«, najbolj podobni samoupravnim splošnim aktom. Neposredno jih sklenejo TOZD v razmerjih, katerih urejanje spada v njihovo izključno pristojnost. Pri tem na naravo akta ne vpliva, če pri sklepanju sodeluje interesna skupnost ali občina.

Prvi začetki njihovega vzpostavljanja segajo v leto 1957 (zakon o delovnih razmerjih) oziroma v leto 1961 (zakon o sredstvih delovnih organizacij), vendar pa je sistematično to področje oziroma njegov temeljni del uredil šele temeljni zakon o ugotavljanju in delitvi dohodka v delovnih organizacijah (Ur. l. SFRJ št. 32/68). Del te materije je danes pozitivno-pravno urejen še v več drugih zakonih, tako v temeljnem zakonu o družbenem planiranju iz leta 1970, predvsem pa v republiškem zakonu o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov (Ur. l. SRS št. 4/71). Podobne zakone so sprejele že tudi druge republike, tako Bosna in Hercegovina aprila 1971, Srbija in Hrvatska julija 1971. Vzporedno z razvojem samoupravljanja se je torej razvijalo samoupravno sporazumevanje kot tipičen pravni instrumentarij samoupravne družbe, ki pomeni nadaljnjo etapo v njeni deatizaciji. Pri tem samoupravni sporazumi usmerjajo ali tudi nadomeščajo notranjo ureditev v tistih TOZD, kjer je mogoče in smotno tako ureditev nadomestiti z enotno ali poenoteno skupno ureditvijo na podlagi bolj demokratičnega postopka njene vzpostavitve.

Pri samoupravnih sporazumih gre za izvrševanje samoupravnih pravic, glede katerih imajo delovne skupnosti TOZD originalno pravico urejanja na podlagi ustave same. Zato je predmet tega akta izvrševanje pravic po 9. členu ustave SFRJ, z izjemo 3. in 4. točke, ki zadevata zunanje poslovanje delovnih organizacij.

Samoupravni sporazumi so postali s sprejetjem novih ustavnih amandmajev ustavna kategorija (predvsem amandmaji XXVII, XXIX in XXX k ustavi SRS). Z ustavo je bilo potrjeno predhodno z normativno ureditvijo vzpostavljeno načelo, da se s samoupravnimi sporazumi predvsem določajo osnove in merila za razporeditev dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke. Na novo pa je bilo vzpostavljeno načelo, da delavci s samoupravnimi sporazumi urejajo združevanje dela in sredstev. Najširša opredelitev področja sporazumevanja pa je podana v XXX. republiškem amandmaju (1. točka, 1. odstavek), kjer je dana široka možnost sklepanja samoupravnih sporazumov v gospodarstvu in tudi v družbenih dejavnostih, to pa tudi izven primerov usklajevanja interesov, ki so konkretno navedeni v amandmaji. Iz tega izhaja, da bodo samoupravni sporazumi lahko imeli vsebino, ki bo pretežno javnopravnega značaja, pa tudi vsebino civilnopravnega značaja. Elementi enega in drugega značaja se bodo med seboj čisto prepletali.

Nekateri teoretiki zatrjujejo, da pri samoupravnih sporazumih (in družbenih dogovorih) ne gre za javnopravne norme, temveč da spadajo v področje obveznostnega prava (predvsem so to avtorji tez za sestavo civilnega kodeksa). Kot civilne pravice naštevajo temeljne samoupravne pravice delavcev in sicer: pravico do samoupravljanja, do dela, do plodov dela in do samoorganiziranja. Vendar nedvomno izhaja, da so vse te pravice temeljne ustavne pravice, ki niso v polni dispoziciji strank in jih bo družba varovala s prisilnimi predpisi. Ustavnim pravicam se ni mogoče odpovedati — vsi državljani imajo le pravico, da jih uveljavijo ali tudi ne. Zato uveljavljanje temeljnih samoupravnih pravic ni mogoče šteti kot proste dispozicije strank v pogodbi. Stališča sestavljavcev civilnega kodeksa odklanjajo številni vodilni pravniki, pa tudi institucije kot ustavno sodišče SRS ter pravni svet IS skupščine SRS.

Odgovornost

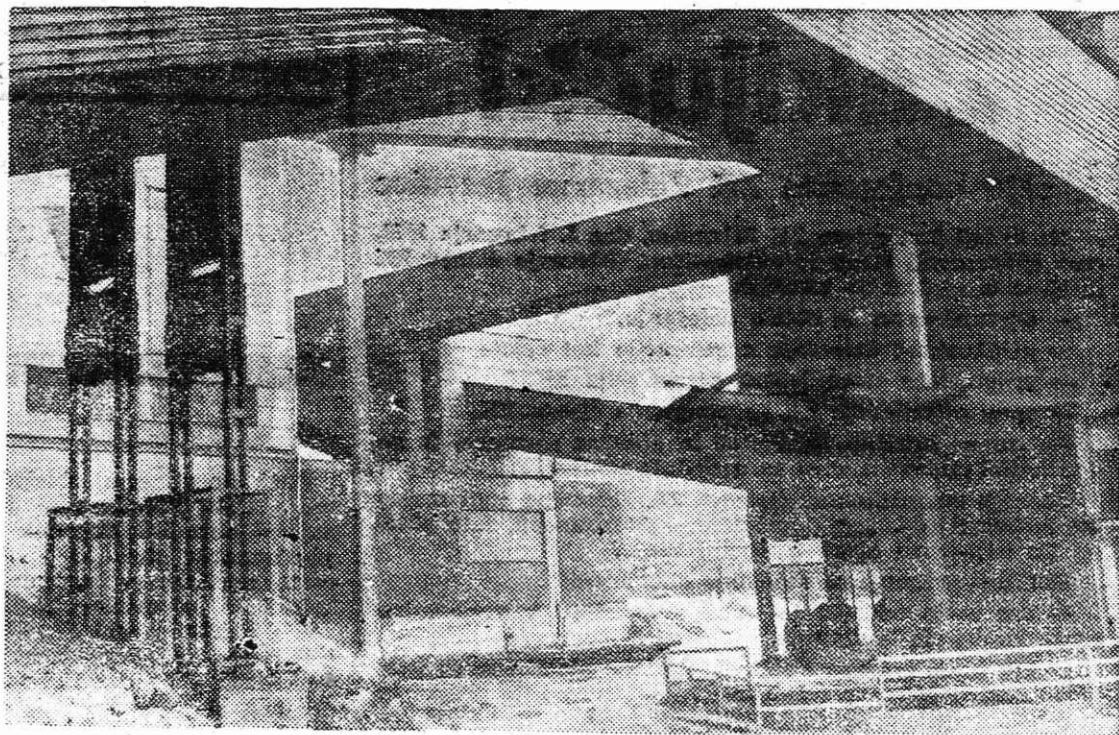
Odgovornost za sklenitev samoupravnega sporazuma zakonsko ni regulirana, saj tu družbena skupnost načeloma ne uveljavlja svojih interesov kot pri družbenih dogovorih. Le v primeru, da se splošni družbeni interes realizira šele, ko je sklenjen samoupravni sporazum, je lahko v zakonu, ki bi uredil materijo o postopku dogovarjanja, določena tudi odgovornost za sklenitev takega sporazuma, saj bo družbeni interes realiziran ne z vzpostavitvijo družbenega, temveč šele samoupravnega sporazuma. Tako je republiški zakon o samoupravnem sporazumevanju v 20. členu določil, da TOZD, ki ne sklenejo samoupravnega sporazuma ali od njega odstopijo, primerjajo svojo delitev z delitvijo, izračunano po merilih, dogovorjenih s splošnim družbenim dogovorom. Če dohodek presega obseg sredstev, izračunan po merilih družbenega dogovora, mora TOZD odvesti v republiški sklad skupnih rezerv poseben progresivni prispevek na presežna sredstva (21. člen). Če ne plača prispevka, se TOZD kaznuje za gospodarski prestop (27. člen).

Za kršitve posameznih določb samoupravnega sporazuma (njegovo izvajanje) je temeljni zakon o ugotavljanju in delitvi dohodka v delovnih organizacijah v 18. členu predvidel možnost vzpostavitve sankcij. Tu bi prišle v poštev predvsem sankcije premožnjskopravne narave (pogodbena kazen, plačilo odškodnine, ipd.), ki so tu lahko najučinkovitejše. Če omenjeni republiški zakon pa je predpisal tudi plačevanje obveznega prispevka ter celo kaznovanje za gospodarski prestop. XXX. republiški ustavni amandma prav tako v 2. odstavku 3. točke izrecno predpisuje, da samoupravni sporazum (in družbeni dogovor) določata ukrepe za njuno izvajanje ter materialno in družbeno odgovornost udeležencev.

Razmerje med samoupravnim sporazumom in družbenim dogovorom

Družbeni dogovor je normativni javnopravni akt »svoje vrste«, ki ga sklenejo z zakonom legitimirani družbeni faktorji, da bi z njim pravno obvezno določili, kakšno reguliranje nekaterih odnosov je po njihovem stališču družbeno sprejemljivo, da bi ga morale uveljaviti tudi delovne organizacije. Ker so izraz volje in samostojnih odločitev udeležencev dogovarjanja, ne morejo imeti učinka in narave zakona, razen v primerih, ko zakon določa, kaj in kdaj delovne organizacije po družbenem dogovoru neposredno zavezuje.

Razlika med samoupravnimi sporazumi in družbenimi dogovori ni v predmetu urejanja, temveč zavisi predvsem od interesov, ki narekujejo dogovarjanje. Če gre za širši družbeni interes, bodo sodelovali kot udeleženci družbenopolitične skupnosti, sindikati in zbornice oziroma ustrezne interesne skupnosti, sicer le TOZD med sabo (vključno interesne skupnosti oz. občino). Razlika med obema instrumentoma je pretežno v strankah. Samoupravni sporazum mora biti skladen z družbenim dogovorom, če je sklenjen za sorodno področje, saj ima širši družbeni interes (ki je realiziran v določbah družbenega dogovora) prednost pred ožjim interesom (realiziranim v samoupravnem sporazumu). Kljub temu pa razmerje med samoupravnimi sporazumi in družbenimi dogovori ni postavljeno kot hierarhični odnos med nadrejenim in podrejenim pravnim aktom, temveč samo kot procesualen: družbeni dogovor je element v postopku, ki naj pripomore, da bo potekalo samoupravno sporazumevanje skladno s širšimi družbenimi interesi. Pri usmerjanju delitve dohodka in osebnih dohodkov je torej družbeni dogovor zgolj

Del transportnih trakov na novi aglomeraciji

napotilo verifikacijski komisiji pri njeni presoji skladnosti samoupravnih sporazumov s sistemom.

Razmerje med samoupravnim sporazumom in statutom ter drugimi splošnimi akti

Samoupravni sporazumi so novi samoupravni splošni akti, v katerih TOZD po predhodnem medsebojnem dogovarjanju urejajo zadeve, ki spadajo v njihovo avtonomno sfero odločanja. V praksi utegne postati sporno, ali velja samoupravni sporazum ali splošni akt TOZD, če je slednji v nasprotju s samoupravnim sporazumom. V 9. členu republiškega zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov je to vprašanje za navedeno področje rešeno z določilom, da se uporablja samoupravni sporazum, če je splošni akt podpisnika sporazuma v nasprotju s samoupravnim sporazumom. Takšno stališče bi lahko sprejeli na splošno glede na vzpostavljeno hierarhijo pravnih aktov, po kateri je samoupravni sporazum višji od splošnih aktov. To izhaja iz ustavne dikcije XXIX. republiškega amandmaja, po kateri statut in drugi splošni akti delovne organizacije, v kateri so združene TOZD, ne smejo biti v nasprotju s samoupravnim sporazumom o združevanju (dela in sredstev). Po zakonu o družbenem dogovarjanju in samoupravnem sporazumevanju o osnovah in merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov ter o družbenem usmerjanju delitve dohodka SR Makedonije (Ur. l. SRM št. 24/71) je ta hierarhija direktno vzpostavljena z določilom, da morajo TOZD uskladiti svoje splošne akte s samoupravnim sporazumom. Samoupravni sporazum pa je v odnosu na statut oziroma splošni akt pravno močnejši tudi zato, ker prvega delovna organizacija ne more samolastno spremeniti ali ga razveljaviti, temveč le skupaj vse TOZD, ki so samoupravni sporazum sklenile. Spoštovanje sporazuma bi se v primeru morebitnih kršitev moglo uresničevati — v kolikor za to ni določil v nekem zakonu — le z uporabo ukrepov, vgrajenih v samoupravni sporazum, pa tudi civilnopravnim potom pred sodišči v delu, ko iz sporazuma izhajajo pravice in obveznosti civilnopravnega značaja.

Razmerje med samoupravnim sporazumom in poslovnimi sporazumi

Samoupravni sporazumi so kljub nekaterim civilnopravnim elementom instrumenti javnopravnega in sicer ustavnopravnega značaja. Predpostavke za veljavnost teh pravnih aktov se ne presojajo po civilnem pravu, temveč po načelih ustave. Tako se ne presoja po pravilih civilnega prava pravna sposobnost; udeleženci so lahko vse tiste TOZD, ki imajo po ustavi in statutu pravico urejati izvrševanje samoupravnih pravic ter dolžnosti, ne glede na to, ali so pravne osebe po civilnem pravu in ali imajo po tem pravu pravno sposobnost. Samoupravne sporazume nadalje lahko sklepajo samo najvišji samoupravni organi udeležencev sporazumevanja, ne pa individualni izvršilni organi oziroma pooblaščenici TOZD, kot je to primer pri pogodbah. Samoupravni sporazum ima značaj samoupravnega splošnega akta, ki je

po hierarhični lestvici nad statutom in drugimi splošnimi akti delovne organizacije; pogodbe takega značaja nimajo. Samoupravni sporazumi so glede na svoj pretežni javnopravni značaj podvrženi presoji ustavnosti in zakonitosti ustavnih sodišč, kar pa pogodbe niso. Samoupravni sporazumi urejajo notranja razmerja v delovnih organizacijah, ki izvirajo iz združenega dela; poslovni sporazumi nasprotno temu zadevajo zunanje poslovanje delovnih organizacij, torej tržni režim. Med samoupravnimi sporazumi in poslovnimi sporazumi obstoji torej bistvena razlika v pravnem značaju.

Samoupravni sporazum o osnovah in merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov v črni in barvasti metalurgiji Slovenije

Na podlagi zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov ter določil splošnega družbenega dogovora o načelih in merilih za presojo skladnosti samoupravnih sporazumov o delitvi dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah z določili zakona (Ur. l. SRŠ št. 19/71) so najvišji organi upravljanja enajstih organizacij združenega dela črne in barvaste metalurgije Slovenije sprejeli samoupravni sporazum o osnovah in merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov.

V okviru ZPSŽ so sporazum sprejele vse tri železarne ter direkcija ZPSŽ. Čeprav je bil torej sporazum sklenjen v okviru celotne panoge črne in barvaste metalurgije Slovenije, so bile subjekt sporazumevanja posamezna organizacija združenega dela (TOZD) in ne združeno podjetje kot celota. Pomembno je, da se je v ta sporazum vključil tudi Metalurški inštitut (čeprav so znanstveno-raziskovalne organizacije sklenile svoj sporazum, ki je ugodnejši) ter s tem potrdil, da se čuti povezanega s panogo in predstavlja znanstveno-raziskovalno bazo metalurgije Slovenije. S tem je vzpostavil še trdnjšo vez med TOZD v panogi.

V splošnem družbenem dogovoru so bila določena merila in načela, po katerih naj TOZD v samoupravnih sporazumih izračunavajo osebne dohodke, ki jih sme neobdavčene izplačevati TOZD; merila za izračun najnižjega in najvišjega osebnega dohodka v TOZD; vrsto in višino prejemkov, ki se smejo izplačevati zaposlenim kot nadomestilo za dnevnice, kilometrino itd. ter dodatke za delo v nočnem in podaljšanem času ob nedeljah in praznikih; ostala merila in določila, po katerih se primerjajo samoupravni sporazumi z družbenim dogovorom in zakonom. V drugem delu so postavljene določbe za neposredno uporabo splošnega družbenega dogovora, če bi TOZD ne sprejela samoupravnega sporazuma, po katerih pa bi TOZD pripadalo ca. 20–30 % manj dovoljenih sredstev za izplačila kot po samoupravnem sporazumu. Presežek nad dovoljeno maso osebnih dohodkov je

(Nadaljevanje na 12. str.)

Zaključki

6. seje konference ZK Železarne Jesenice

Na 6. seji konference ZK Železarne, dne 8. februarja 1972, smo obravnavali vlogo in učinkovitost delovanja članov ZK in sicer iz naslednjih izhodišč:

- organiziranost in oblike delovanja,
- učinkovitost delovanja organizacije kot celote,
- programska usmerjenost organizacije ZK,
- vpliv organizacije ZK in ponašanje članov ZK.

Na osnovi kritične, kvalitetne in obsežne razprave, je na konferenci podana osnova za naslednje zaključke:

Sedanja organiziranost članstva ZK Železarne nudi realno vse možnosti nadaljnje dopolnitve organiziranosti, zato predstavlja osnovo za njeno izpopolnjevanje.

Konferenca sprejema naslednje dopolnitve:

- Vse večje oddelke je treba organizirati v samostojne grupe po dnevah in službah.
- Vsi vodje grup so člani sekretariata oddelka in so istočasno nosilci nalog in odgovorni za uresničevanje programa in delovanje grupe.
- Izvesti je vse potrebne prepise članov ZK v oddelke obratov, kjer imajo stalno delovno mesto.
- Aktivni se sestajajo po dejavnosti, ne glede na pripadnost oddelka in organiziranost članov po oddelkih.
- Za izvedbo omenjenih zaključkov je potrebno izdelati predhodne analize in izvršiti razgovore s prizadetimi po oddelkih.

2. Konferenca sprejema za večjo učinkovitost organizacije ZK kot celote naslednje zadolžitve:

- Spodbujati in uresničevati akcijo po vseh že sprejetih oblikah, predvsem pa dati poudarek na sklic stalnih in občasnih aktivov.
- Vodite evidenco članov ZK na vseh sklicih, predvsem pa posvetiti večjo pozornost neopravičenim izostankom članov na sestankih oddelkov, aktivov in še posebno izostankom sekretarjev in članov komiteja konference ZK Železarne in občinske konference ZK Jesenice.
- Izdelati zadolžitve članov ZK iz komiteja za delo z vodstvi oddelkov, jim pomagati, usmerjati in občasno posredovati problematiko v obravnavo komiteju, ki mora dati oceno aktivnosti iz celotnega področja.
- Na osnovi že izdelanega pregleda izvesti spremembe v vodstvih oddelkov, kjer se neučinkovitost izraža prav zaradi vodstev. V teh oddelkih se izvedejo konference in članom ZK pojasni vzroke takih odločitev.

3. Programska usmeritev zahteva:

- Stalno izboljševati programe dela z zadolžitvami nosilcev nalog, ki so poleg sekretarja odgovorni za realizacijo sprejetih sklepov in zaključkov.
- Izdelati programe dela povsod tam, kjer jih še nimajo in to do 31. marca 1972. V nasprotnem primeru se skliče vodstvo oddelka na odgovornost pred komitejem, odnosno sekretariat ZK.
- Organizacijsko-kadrovska komisija pri komiteju ZK izdela idejno-politični program izobraževanja novo sprejetih članov ZK, ki naj bo usklajen s politiko izobraževanja tudi v okviru komisije pri občinskem komiteju ZK Jesenice na osnovi predhodne analize in ocene stanja.
- Izdela se program dela na področju sodelovanja s političnimi organizacijami, poudarek dati na program dela z mladinsko organizacijo.

4. Konferenca smatra, da samo z angažiranostjo vseh članov ZK lahko dosežemo resnično afirmacijo organizacije ZK Železarne kot celote in v tej smeri sprejema naslednje zaključke:

- Da se sklepi, sprejeti na osnovi demokratičnega centralizma, obvezno uresničujejo v praksi enotno, učinkovito in zavestno.
- Na osnovi sprejetih ustavnih dopolnil bomo delovali za popolno uresničevanje le-teh v praksi tako, da bomo nenehno prisotni in razvijali kvalitetni razvoj samoupravnih odnosov v železarni Jesenice in naše sklepe realizirali z našo prisotnostjo neposredno v celotni strukturi samouprave.
- Razvijali bomo samoupravne odnose v okviru ZPSŽ na osnovi večje integriranosti in delovali na združevanju in krepitevi materialne baze in s tem vplivali na kvalitetni razvoj ter nadaljnjo organizacijo samoupravljanja.
- Zaostri bomo politiko do vseh članov ZK, ki se ne ponašajo v skladu s kriteriji in vrednoti sprejetih na konferenci in rušijo zgled člana ZK in organizacije.

Zaključki so sestavni del obstoječih programov dela organizacije ZK Železarne. Za realizacijo zaključkov je odgovoren komitej ZK in pomenijo akcijski program dela komiteja ZK Železarne Jesenice.

Komitej ZKS — Železarne Jesenice

zapisi o naprednem političnem gibanju in NOB • zapisi o naprednem po

V PARTIZANIH

Pred dnevi sem obiskala svojo teto. Prosila sem jo, naj mi pove kak dogodek iz partizanskih dni, ki ji je ostal posebno v spominu. Takole je pripovedovala:

»Po izdajstvu sem 17. VII. 1944. leta v popoldanskih urah odšla v partizane. Vede la sem, da moram oditi v »sektor 4. Jesenice«. Javila sem se sekretarju Alešu Jelencu. Komaj sva izmenjala nekaj besed, že je prišel kurir, ki je prinesel sporočilo Prešernove brigade. Ta naj bi izvedla mobilizacijo Francozov in Dolenjcev, ki so bili zaprti v taboriščih.

Tov. Aleš mi je povedal, da bomo mi, terenci vodili brigade. Tega sem se zelo veselila. Na napor, ki me je čakal, nisem niti pomislila. Takoj smo se začeli pripravljati za pohod prek Radovne na Pokljuko, oziroma na planino Javornik.

Nekaj ur hoda je bilo že za menoj. Vsa sem bila ožuljena. Šele sedaj sem spoznala, kako naporno je življenje partizana in kako dolga bo še pot, predno bo akcija izvedena.

Na poti nas je spremljal mesec. Svitalo se je že, ko smo prispeli do pastirskih staj, nekoliko pred planino »Javornik«. Postavili smo straže in plegli v staje. Nisem mogla zaspiti. Noge so

me strašno pekle, saj je bila to moja prva dolga pot. Misli so mi uhajale domov. Sedaj sem se spomnila tudi Francozov, ki jih bomo osvobodili. Tedaj sem vstala. Pridružila sem se stražarju. V istem trenutku je vzšlo sonce. S stražarjem sva zbudila tovariše. Čez nekaj časa sta prišla tovariša iz Prešernove brigade, s katerima smo izmenjali nekaj besed. Nato smo se odpravili naprej. Po polurni hoji, smo zagledali ostale borce brigade, ki so nam hiteli nasproti. Snidenje je bilo prisrčno.

Komandant nam je dajal navodila. Razložil je, kako naj bi akcija potekala. Brigado je razdelil v tri bataljone.

V popoldanskih urah se je brigada že pomikala čez Pokljuko v Radovno, proti večeru pa smo se začeli vzpenjati na Mežaklje. Pot smo nadaljevali čez Spodnje Poljane. To pot je zavzel II. bataljon, medtem ko sta se I. in III. bataljon pomikala po grebenu Mežaklje. Sama sem bila vodil II. bataljona. V koloni smo prišli do Kočne. Počasi smo se spuščali v dolino Jesenic. Nenadoma se zaslisi ukaz:

»Kolona stoj!»

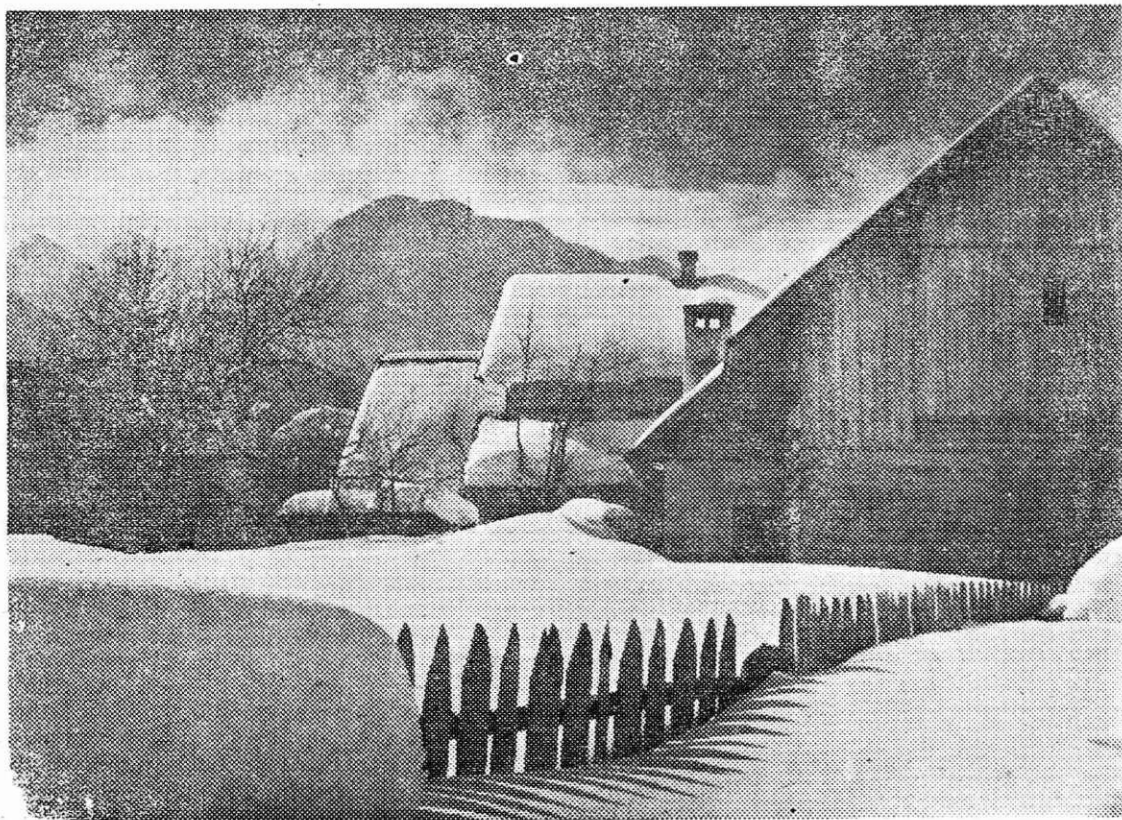
Takoj uvidim, zakaj je to potrebno, kajti po progi, ki pelje v Bohinj, se pomika

nemška četa. Ko so nas Nemci zagledali, so se umaknili čez most, nato pa so odšli naprej po glavni cesti. Sicer so streljali na nas, vendar ni bilo hujših posledic. Oddahnili smo se, kajti prav nič si nismo želeli kakega hudega spopada.

Ko so se Nemci oddaljili, smo se tudi mi začeli pomikati po glavni cesti. Tovarišem sem pojasnila, da smo

Jože Jekler

Jugoslovansko ekipo so sestavljali: Dimić, Dragović, Kupljenik, Bušić, Pesjak in za rezervo Savič. V figurah je Štefan dosegel sporno 51 mesto. Smola se ga je zares držala, lahko bi bil ocenjen za kakih deset mest bolje ali pa še več. Sodniki gledajo izvajanje skozi daljnogled, ko pa se odpre padalo, lahko ugotovijo iz katere države je padalec in so možne špekulacije. Neki Francoz je snemal na filmski trak nekaj izvedb za vzorec. Dokazal je, kako so ocene lahko zmotne. Morda bi bilo

Zimska pokrajina

Izidor Trojar

kakih 15 minut hoda do prišča Francozov. Tu je obvezna stroga tišina, so bile v bližini hudeške postojanke. Tako se ona pomika naprej. Vse bilo v najlepšem redu. Že na cilju. Zborna mesto bilo za veliko barako, v eri so bili Francozi.

to smo prišli do tja, sva ježkom potegnili nekaj iz preplašenih Francozov. Z njimi sva zadelala in šele potem smo prišli luči. Šele sedaj so Francozi doumeli, da smo mi, iznani in ne Nemci. Bili nas veselili. Zelo so se zalili, ko so med partizani ali mene, saj sem pred taji dnevi še v civilu hodil okrog. Naš komandant je Francozom s pomočjo prevajalca, v kratkih besedah razložil, kje in kako naj hodijo.

Vsi so ubogali in delali po naročilih. Tiho smo se odpravili. Nenadoma se zaslišijo vzkliki in streli. Bili smo izdani. Brž se umaknemo v gozd. Do tja Nemci niso prišli. Tako nam je akcija brez večjih zaprek uspela. Nihče ni bil ubit, ali huje ranjen, pa tudi s Francozi je bilo vse v redu. Čez nekaj ur so dobri vaščani poskrbeli za nas. Prinesli so nam nekaj hrane in pa čaj, ki se nam je zelo prilegel. Vendar tu nismo ostali dolgo. Kmalu smo odšli naprej. Posloviti sem se morala od dosedanjih tovarišev, kajti svojo nalogo sem v tem bataljonu opravila. Vrniti sem se morala na Mežakljo v sektor 4. Jesenice. Tu sem tudi dočakala svobodo!

Zgodbo je povedala Milani Ulčar iz 8. b Draga Ulčar.

190 skokov in srebro na SP 70

je, ko bi v prihodnje filme opustili in uvedli štandardne skoke.

tem so bili na vrsti štiri skoki posameznikov na trikrat natančno v sredini cilja in ni dobil nobene točke. Pri četrtem skoku je izdal spet veter in zanesel 3,69 m! ven iz njega. Ko bi še to pot ponovil, bi bil absolutni svetovni rekord, tako je pa zanesel nazaj na mesto. Kako naj to komentiram, ko je bil pa sam bolj prizadet.

adnja dva dneva so bili pinski skoki na cilj. Skakal trikrat z višine 1000 metrov, skakejo štirje in se so poljubno menjajo. Šteprvič ni skakal, potem je dvakrat zapored spet bil v center. S tem je prepril pomagal h končni uvrstitvi. k drugemu mestu v pinskih skokih na cilj, k srebrni medalji. Več si je od naših niti v sanjah bi upal želeči. Opravičili zaupanje. Srebrna medalja SP je nekaj, kar se ne spominjaš.

ljub izredni smoli je pa an le odnesel en rekordustva: Od šestih skokov, ki je edini skočil petkrat v center. To ga uvršča na vrh elite, čeprav imajo ostali rezultati kažejo na to.

aj omenim še Viktorja Jlenika, drugega Slovenca iz ekipe. To je prijazen iz okolice Ljubljane, akcijer JLA, sedaj v Nizozemski. Iz zraka sem videl Vrečko, ki je rekel: »Se dobro se spominjam Prešernove O, Vrrečka draga vas doma. Recitiral je ves sonet, en je pa še pripomnil, da je bil tam nekoč na šol-

skem izletu. Več kot deset let službovanja po drugih republikah ga ni spremenilo.

ZA ZAKLJUČEK

Tu še ni konec Štefanove kariere. Na državnem prvenstvu leta 1971 je osvojil vrsto medalj, ki so mu prinesle diplomu najboljšega padalca tega leta. Vse to prizadevanje mu jemlje veliko časa. Na srečo gledajo v železarni z razumevanjem na njegovo odsotnost, težje pa je verjetno za ženo in sina. Dokler bo žel uspehe, bo verjetno že šlo. Sprehodimo se skozi njegove glavne dosežke, manjših ne bomo omenjali:

Diploma za najboljšega padalca za leto 1971. srebrna medalja na SP 70 v Lescach. Z državnih prvenstev dve zlati, dve srebrni, eno bronasto. Poleg tega ima v padalstvu srebrni C in zlati C s tremi diamanti, kar je najvišja kvalifikacija, kar jih padalec more doseči. Med ostale pogoje spada tudi skok s 6000 metrov z zadržko, kjer prosti pad traja dve minuti!

Letos bodo zgodaj začeli. Ob otvoritvi Planice 1972, bodo skočili v počastitev prireditve. Potem jih čaka pa spet trening za SP v padalstvu, ki bo na jesen v ZDA v državi Oklahoma. Če ne bo imel večje smole mu je pot tjakaj zagotovljena.

Skakati aktivno namerava še nekaj let, potem pa bolj zase. Prav gotovo bo pomagal pri vzgoji mladih kadrov. Do sedaj je skočil 1090-krat. Ta številka bo še precej višja, ko pa sem vprašal njegovega sinčka, če bo padalec, je najprej odkimal, potem pa prikimal. Ne ve še dobro, zakaj gre. Toda njegov oče je že pomagal vpisati v svetovno padalsko kroniko Jugoslavijo s srebrnimi črkami.

KONEC

Božena zmedeno šepne: »Seveda je najboljši človek — — —!«

Glasno se zasmije, ko opazi, kako se je zagovorila. Obrne se k ljudem in pogumno upre oči v ljubljenega človeka in iz ust ji uide:

»To čakanje...«

Pa ji zamre glas.

Ne ve, ali naj Henrika tika ali pa se naj izda, kar ne bi rada storila. Ne! si reče po drugi strani. Če bom njega vikała, ga bi odtujila od sebe. Naj priznam pred svetom to najino ljubezen. Komu more biti to v napoto?

»Saj — saj nimam časa.«

Kako lepo mladeniško on zardi!

Ko sta gospa in Božena spet v kotu, je dekle vznemirjeno, da začne do smešnosti lomiti nemščino: »Zdaj pa vendar že tisti vojak tamle tudi pride na vrsto. Ali kaj pa potem tako dolgo stoji tukaj in ne zine nobene? Saj vprašaj ga no!«

»Morda se mu kar nič ne mudi...?«

Valentin Polanšek

ONKRAJ MOSTU

13

Božena pove to s tako spremenjenim glasom, da ji gospa pogleda zvedavo v oči.

Pa se takoj spet zasmejeta.

Končno mora postreči tudi njemu...

Ko prejme lubenico, ji pogleda globoko, brez sramu v oči — in zamomlja češko: »Pri mostu ob šestih!«

Nihče drug ne sliši tega.

Ko je Henrik odšel, ugotavlja trgovka: »Imeniten dečko!«

Ta dan se je Henrik neizbrisno vtisnil v spomin Schillerstrasse, kjer je tista trgovina s sadjem in rožami — kjer je Božena, njegova Božena! Še tisto popoldne vzljubi znova iz neposredne bližine velikega poeta, ki je umrl ravno v tisti ulici — doktorja Franceta Prešerna! Sklene, da bo skušal po dekletu dobiti kako najnovejšo slovensko izdajo Prešernovih pesmi, neuslišanelega pevca Primčeve ljubice.

Srečuje skupine deklet — večkrat — nemške učiteljice. Njihov jezik se mu zdi neupravičen prav tukaj v tej ulici, mimo Prešernove spominske plošče na mrtvaški hiši velikega pevca. Prav tukaj, kjer se Henrik spominja tudi Primčeve Julije, kateri je velik svetovljan zapel »Poet tvoj nov Slovincem venec vije / Ran mojih bo spomin in tvoje slave! Tukaj se vidi, vsa nekulturna zloraba nemškega jezika, v katerem je spesnil Schiller pesmi, kot so Upanje in Radosti. Zdaj pa se v tem jeziku tukaj v tej nesrečni deželi izvaja v nebo vpijoča krivica, povelja herenmenscha za iztrebljenje tega malega naroda, povelja za streljanje talcev, povelja za požige stoletja starih domov, povelja, povelja, povelja...!

Razburjenost v Henrikovih prsih se takoj izblini, ko postane na pločniku. Obrne se in poišče trgovino za sadje in zelenjavo tam na levi.

Tam je Božena!

Ura pa je šele pet.

Še celo uro bo treba čakati! potoži neučakano zaljubljeno srce.

Tokrat pa je Henrik prvi na dogovorjenem mestu.

Ni mu treba dolgo čakati.

Vsa razgreta privihra Božena iz mesta dol k mostu.

Stiskata si roke in pijeta opojnosti iz gorečih pogledov.

»Veš kaj, Henrik, kar dolgo se že poznavam, pa še nisva bila...«

On pričakuje, da ga v tem hipu povabi na svoj dom.

»Kje ne bi še bila?«

»Na grobu našega velikega Prešerna!«

Njen glas je slavnosten. S takim zanosom govori lepota o največjem slovenskem pesniku, da tudi Henrika veličastno prevzame. V dekletovih očeh zasije vsa tista lepota Kranjice, Kranjčanke, Slovenke, katero je povzdignil veliki poet v svoji Zdravljici s kitico: »Bog živi, vas Slovenke, prelepe zlahtne rožice! Ni take je mladenke, ko naše je krvi dekle...«

»Kako prideš prav danes na to lepo misel? Gotovo si slutila, da sem ravnokar toliko premišljeval o tem vašem geniju? — Veš, stal sem gori v mestu v Schillerjevi ulici in gledal spominsko ploščo na Prešernovi smrtni hiši...«

»V petih letih bo že osmega februarja stoletnica njegove smrti! Tedaj bo gotovo že drugače na svetu. Boljše. Ne bo več vojne. Mir bo. Ljudje si bodo, kakor je želel tudi Prešeren: »Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan, / da, koder konce hodi / prepir iz sveta bo pregnan. Da rojak prost bo vsak / ne vrag le sosed bo mejak!« Recitirala je s takim notranjim žarom, kot bi hotela premagati z besedo in ognjem vso zlobo in krivico teh vojnih dni leta 1944!

»Ne vrag le sosed bo mejak!... ponavlja Henrik zamišljeno.

»Pojdi, greva!... Moraš iti z mano kar tu gor na cesto in po zadnji ulici mimo tovarne za gumo?... bi?«

Primeta se za roke. Kako sta mladostna in srečna!

»Boš huda, če ti priznam, da niti vedel nisem, da je Prešeren prav v tem tvojem rodnem Kranju pokopan?« postaja majhen zaljubljen vojak.

»Na starem pokopališču.«

»Kjer imajo vojaško mrtvašnico...?«

...Torej mrtvi nasprotniki slovenskega naroda pa vendarle najdejo pot do našega miroljubnega Prešerna! Zakaj pa ne bi mogli kot živi zemljani tega storiti? Kako sramotno za človeka tega časa! Ko vsak rad živi! Kot vsak želi biti srečen na zemlji! Pa napravljajo vojne!?

»Zato me je vsak dan bolj sram biti nemški vojak prav v tem mestu...«

V tem trenutku je Božena na tem, da mu predlaga: Greva takoj tja prek mostu... in tja v smer heldenfidhova... in v tisti hrastov gozdič... in dalje in dalje... do onih v hribih...

Rada bi kaj povedala, pa ji ne pride druga misel na jezik. Vsa neodločna je spet, čim pritiplje njeno srce do hrastovega gozdiča, kjer je bila prvič vsa njegova.

Rada bi mu potem povedala, da si naj ne dela očitkov, ker partizani itak vedo, kdo je, da ga terenci celo ščitijo. Samo to pa ni mogla reči, da je Bims... Ne!

Naredita nekaj hitrih korakov, kot bi ju podili nevidni gestapovski psi.

Pa jo na mah zadrži.

»Priskrbi mi Prešernove pesnitve?«

Vzradoščena mu prikaže in spet se podvizata. Prideta v bližino kinodvorane. Spet gresta tisto pot, kot takrat prvič po filmu Koga bogovi ljubijo.

Mimo njiju stopica nekaj učiteljsčnikov z violinskimi kovčki ali vrečami pod pazduho.

»Tik starega pokopališkega zidu se začne že ograja novega šolskega poslopja, kjer je tudi učiteljske.«

»Samo trije letniki študentov se nahajajo tukaj.«

»Ker jih že s sedemnajstimi leti sedaj vpokličejo v vojsko...«

»Potem sva že prvi večer šla mimo Prešernovega groba ne da bi jaz za to vedel?«

Samo nekaj korakov še. Le redki pešci ju srečujejo. Tropa otrok pa ju prehitijo.

»Kar tiho hodijo okrog, niti govoriti se ne upajo več glasno v javnosti in to so naši domači kranjski otroci...«

»Zakaj ne bi govorili po svoje?«

»Ker jim učiteljice, zagrizene nacistke, zabijajo v mlade butice, da morajo vsi govoriti nemško!«

»Tudi šola dela za isti cilj kot ruska fronta, kot gestapo... vse za zmago herrenrasse!«

Molče nadaljujeta pot.

— S takim govorjenjem ne bova notranje pripravljena na obisk Prešernovega groba! si reče v mislih.

Henrik pa se poglablja v neke spomine okoli svojega rajnega očeta, katerega je zgubil že z deškimi leti. Kako daleč je tisti svet! Sajasta soba, temni sosedje rudarji, kletve in pijane besede vmes, vedno zelo resni materini pogledi, malo kruha in politične prekucije...

Dasi sta drugače med ljudmi ali v njihovi bližini spregovorila nemške, sta se sedaj — pridružen — pomnenkovala menjaje češko in slovensko. Ob Prešernovem grobu dolgo molče stojita...

progresivno obdavčen, tako da mora npr. TOZD pri 50 % izplačilu rek dovoljenega obsega osebnih dohodkov odvesti 450 % prispevka od presežka. Kolikor pa TOZD gospodari tako slabo, da iz dohodka ne more pokriti niti 80 % po sporazumu izračunanih osebnih dohodkov, mora SDK ob pregledu rezultatov poslovanja to prijaviti pristojni občinski skupščini, ki obravnava poslovanje TOZD ter lahko odredi tudi prisilno upravo. S tem je naložena vsem delavcem, vsem samoupravnim organom kot tudi vodstvu TOZD posebna odgovornost za doseg takšnega dohodka, ki bo zagotovil predvideni obseg osebnih dohodkov ter akumulacijo.

Po samoupravnem sporazumu črne in barvaste metalurgije Slovenije se global dohodkov, ki ga priznava družba, ne da bi morali plačevati prispevek, izračuna na podlagi:

- števila delavcev, izračunanih iz plačanih ur,
- zahtevane kvalifikacije za delavce v proizvodnji (skupine I–IV), pri čemer se uporablja enotna struktura, ki izhaja iz dejanskega stanja za leto 1971 (npr. NK delavci — 3 %, PK delavci — 25 % itd.),
- dejanske kvalifikacije za umske delavce,
- kalkulativnih osebnih dohodkov po skupinah od I do VIII, enakih kot jih določa že splošni družbeni dogovor.

Navedeni global osebni dohodkov se poveča še za odstotek, ki se prizna TOZD za psihofizične pogoje dela (železarne — 24 %, Metalurški inštitut — 10 %), ter odstotek akumulacije, ki je odvisen od doseženega čistega dohodka in se izračuna po posebni formuli. Če k tako izračunani vsoti prištejemo še dodatke za nočno delo, delo v podaljšanem delovnem času, delo ob nedeljah in na dan državnih praznikov, ki so določeni v razponih, dobimo skupno neobdavčeno maso osebnih dohodkov.

Podpisniki sporazuma so se razen navedenega dogovorili za najvišje zneske povračil stroškov za službena potovanja, terensko delo in ločeno življenje. V sporazumu so taksativno naštetih izdatki v breme materialnih stroškov, ki niso obdavčeni. Določeni so tudi najmanjši oziroma največji zneski izplačil za financiranje skupnih potreb delavcev, najnižji osebni dohodek (800 din mesečno) ter najvišji možni osebni dohodek, ki se izračuna po posebni formuli. Priznani so tudi posebni dodatki za specifičnosti nekaterih TOZD. Za spremljanje samoupravnega sporazuma s pravico avtentičnega tolmačenja je končno ustanovljena komisija vseh podpisnikov sporazuma.

Navedeni samoupravni sporazum je akt, ki ne nadomešča določb pravilnikov o delitvi dohodka in osebnih dohodkov podpisnikov sporazuma. Pretežno so v njem določene zgolj osnove in merila za vzpostavitev takega sistema delitve, ki je po družbenih merilih oziroma merilih grupacije sorodnih TOZD lahko osnova za notranjo delitev. Seveda pa je del določil tudi takih, ki se morajo neposredno uporabljati oziroma povzeti v splošne akte vsake posamezne TOZD.

Zaradi velike pestrosti sedanjih ureditev te materije v TOZD celotne panoge, ki doslej ni bila usklajena, razumljivo v samoupravnem sporazumu ni moglo priti do unifikacije vseh meril in konkretnih določil (npr. dodatki), kjer bi to bilo možno. Kljub temu je bil storjen velik korak v povezavi TOZD grupacije, ki je že rodil nadaljnje sodelovanje tudi na drugih področjih (sestanki direktorjev o ekonomskih vprašanjih, sindikalnih predstavnikov).

Kljub sprejetim samoupravnim sporazumom v Sloveniji nismo rešili zahtev delavcev, da se za enako delo prizna temu primerne osebne dohodke, saj še vedno obstajajo večje razlike med panogami, pa tudi med delovnimi organizacijami v okviru panoge. Dovoljeni razponi so visoki. Popravniki osebni dohodki in negospodarski sferi so v zadnjih mesecih po sprejetju samoupravnih sporazumov rastli daleč hitreje kot v proizvodni sferi. Samoupravni sporazumi zato pomenijo šele začetek procesa urejanja področja delitve osebnih dohodkov in dohodka.

Interni samoupravni sporazum o delitvi dohodka in osebnih dohodkov v ZPSŽ

Posamezne železarne so tudi po združitvi v ZPSŽ ohranile različne sisteme oblikovanja ter

delitve dohodka in osebnih dohodkov. Usklajevanje teh sistemov z unificiranjem najboljših rešitev posamezne tovarne predstavlja dolgoročno nalogo. Samoupravni sporazum v okviru panoge je vzpostavil nekatera skupna izhodišča ali konkretne osnove; nadaljnji korak pri usklajevanju in konkretizaciji meril pa je bil napravljen s sprejetjem internega samoupravnega sporazuma o delitvi dohodka in osebnih dohodkov v ZPSŽ, ki so ga predhodno sprejeli najvišji organi upravljanja vseh treh tovarn in direktorije ZPSŽ, njihovi predstavniki pa skupno podpisali 16. 11. 1971.

V prvem delu internega sporazuma so za ZPSŽ enotno določeni dodatki za delo v podaljšanem času, nočno delo, delo ob nedeljah in delo na dan državnih praznikov (v samoupravnem sporazumu so bili določeni razponi). Določena je tudi osnova, od katere se obračunavajo dodatki; to je osnovna obračunska postavka, povečana za individualni učinek. Pri tem osebni dohodek, ki ga posamezna tovarna izplačuje kot udeležbo na poslovnem uspehu, v poprečju ne sme predstavljati več kot 10 % skupne mase osebnih dohodkov.

Regres za letni dopust je določen v enotnem znesku na zaposlenega delavca, dodatno pa še del za nezaposlenega zakonca in otroke, tako da bi poprečno prejel vsak delavec ca. 500 din regresa. Določeni so tudi pogoji, kdaj delavec pridobi pravico do regresa. Dotacije počitniškim domovom se lahko priznajo v omejenem obsegu, tako da te dotacije in regresi skupaj letno ne morejo presežati 600 din na zaposlenega člana kolektiva.

Regresiranje prehrane je določeno v tretjem delu internega sporazuma. Vse TOZD so se nadalje obvezale, da z izjemo najmanj zahtevnih delovnih mest (kot so čiščenje, kurirski posli, enostavna administrativna dela) za polni delovni čas in za normalni delovni učinek ne bodo izplačevale mesečnega osebne dohodka, ki bi bil nižji od 1.000 din (po samoupravnem sporazumu je spodnja meja 800 din).

S stališča ZPSŽ in vodenja enotne poslovne politike so predvsem pomembna določila petega in šestega poglavja. Glede na to, da TOZD sklepajo samoupravni sporazum v sklopu združenega podjetja, je namreč zelo pomembno vprašanje, kako zagotoviti določen vpliv združenega podjetja kot celote pri sklepanju in izvajanju internega samoupravnega sporazuma. Ker ZPSŽ ne nastopa kot udeleženec sporazumevanja, morajo biti pri sklepanju samoupravnega sporazuma sami interesi tisti, ki vplivajo oziroma so ves čas prisotni, čeprav ni nobenega pravno legitimiranega subjekta, ki bi formalno branil te interese. Interesi ZPSŽ kot celote so bili vodilo pri sprejemu določbe, da si bo vsaka TOZD, ki bi se odločila obračunati stanovanjski prispevek iznad minimalnega (4 % bruto OD), za tak svoj ukrep predhodno zagotovila soglasje delavskega sveta ZPSŽ. Stanovanjska izgradnja predstavlja namreč pomemben vidik vodenja poslovne politike, ki bi morala biti v ZPSŽ enotna. Še pomembnejša je določba, da si TOZD brez soglasja delavskega sveta ZPSŽ ne bodo izplačevale dobička, če bi bila s tem porušena z gospodarskim načrtom ZPSŽ določena razmerja v delitvi dohodka na škodo skladov.

Vse TOZD so se obvezale, da bodo svoje samoupravne akte uskladile z določili samoupravnega sporazuma ter internega sporazuma in njihove določbe uveljavile v praksi v določenih rokih; pretežni del določb od 1. 11. 1971 dalje, regrese pa od 1. 1. 1972 dalje. Določbe internega samoupravnega sporazuma so torej v mnogočem nadomestile dosedanje ureditve v splošnih aktih podpisnikov sporazuma v ZPSŽ.

Samoupravni sporazum o združevanju dela in sredstev v ZPSŽ (priprave)

Prva leta obstoja ZPSŽ so potrdila pomembnost in upravičenost združitve. Podjetje v tretjem letu obstoja preživlja svoje otroštvo, njegova vloga je še skromna in omejena predvsem na koordinacijsko področje in posredniške storitve, izvršitev sklepov pa je odvisna od razumevanja in pripravljenosti struktur TOZD. Doslej so bili ustvarjeni predvsem formalni pogoji za funkcioniranje ZPSŽ brez materialne podkrepitve.

Uveljavitev ustavnih amandmajev je ugodna prilika, da se tudi na področju integriranosti slovenskega železarstva napravi korak dalje, premik v novo, kvalitetnejšo vsebino, kar je soglasna zahteva samoupravnih struktur ZPSŽ. Osebnostno pričanje o koristnosti usklajenega dela tovarn je premalo; le neposredna medsebojna materialna povezanost vodi k resnični integraciji. Nujna je torej ustvaritev materialne osnove, na kateri naj rastejo skupni interesi. Ustavne spremembe odpirajo pot, ustvaritev skupne materialne osnove ZPSŽ pa nudi možnost vzpostavitve takih proizvodnih odnosov, ki v organizaciji kot celoti dajejo optimalne finančne dosežke. Združena sredstva naj bi predvsem delovala kot stimulacija (in sankcija), da bo na ravni združenega podjetja možno oblikovati in izvajati enotno in optimalno poslovno politiko, ki bo s tem ekonomsko najuspešnejša.

Združevanje sredstev naj bi realiziral samoupravni sporazum o združevanju dela in sredstev TOZD v ZPSŽ. Možnih rešitev povezovanja sredstev tovarn je več. V dosedanjih razpravah je bil deležen največ pozornosti predlog, po katerem naj bi vsaka tovarna vložila 20 % svojega poslovnega sklada v skupni sklad ZPSŽ. Ker železarne zaradi nelikvidnosti ne morejo odvesti toliko svojih sredstev v skupni sklad, bi se vsi vplačani zneski takoj vložili nazaj v tovarne. Čeprav na tak način ne bi prišlo do stvarnega premika sredstev (le knjižno), bi kljub temu ta transakcija vse tri tovarne in ZPSŽ postavila v povsem drugačen položaj. Železarne bi odslej same upravljale le še z 80 % lastnih poslovnih skladov, seveda pa tudi 20 % vseh poslovnih skladov tovarn na ravni ZPSŽ skupaj z ostalimi (solastništvo). Pod določenimi pogoji bi tovarne lahko dobile vrnjena vložena sredstva; same bi torej ostale pravi lastniki vložnih sredstev. Kljub temu pa bi bil dotle skupni sklad solastnik poslovnih sredstev vsake tovarne.

Zato bi se bilo možno dogovoriti, da pripade temu enotnemu skladu ZPSŽ tudi proporcionalni del dobička vsake tovarne. Na ravni ZPSŽ bi se na tak način formalno dobiček, ki bi ga delili nazaj na železarne in sicer v istem sorazmerju, v kakršnem posamezne železarne sodelujejo kot solastniki enotnega sklada na ravni ZPSŽ. V določenem smislu bi na tak način prišlo do delne izravnave dobičkov v vseh treh tovarnah. Vsaka posamezna železarne bi tako imela neposredno materialno korist od tega, če bi ostali dve poslovali s čim višjim dobičkom, s čimer bi pridobili zelo pomembno osnovo za uspešno poslovanje ZPSŽ. Kljub svoji pravni samostojnosti bi vsaka železarne v pogledu oblikovanja in izvajanja svoje poslovne politike bila bolj odvisna od uspeha celotnega podjetja, saj bi jo obvezale, ki bi jih prevzela do združenega podjetja, obvezovale ne več samo formalno, temveč tudi materialno. To pa seveda ni edina možna rešitev, zato bo v končni fazi lahko prevladala tudi kakšna druga, smiselno podobna.

Z združitvijo sredstev bi ustvarili materialno osnovo za lažje in hitrejšo uveljavljanje naslednjih ciljev:

— proizvodni odnosi bi bili kvalitetno obogateni, s čimer bi bili doseženi boljši ekonomski rezultati,

— zagotovljen bi bil enotnejši nastop navzven (pri nabavi, prodaji, pri bankah, predstavniških organih itd.),

— razvile bi se lahko nove oblike medsebojnega poslovnega sodelovanja v okviru ZPSŽ ter z drugimi delovnimi organizacijami oziroma grupacijami. S tako zunanjo povezavo bi bilo v prihodnje mogoče postopno pridobiti del odlitega dohodka iz tovarn ZPSŽ v druge panoge (v preteklih 10 letih preko 600 milijonov din).

Z združevanjem sredstev se odpira vrsta vprašanj, ki jih bo treba v samoupravnem sporazumu predhodno razčistiti in poiskati sprejemljive rešitve za vsako tovarno in vse skupaj. Predvsem bodo to vprašanja prelivanja dela dobička, subsidiarna odgovornost in vprašanje sankcij. Z odkritimi razgovori bo tudi taka vprašanja mogoče uspešno rešiti.

S samoupravnim sporazumom o združevanju sredstev bo seveda potrebno urediti še vrsto drugih pomembnih vprašanj, tako vprašanje ustanavljanja TOZD ter druga statusna vprašanja, minulo delo, osebno odgovornost, sankcije ter ostala vprašanja.

SAMOPRISPEVEK — DA ALI NE!

Na ponedeljkovi 27. skupni seji obeh zborov skupščine občine Jesenice so odborniki najprej razpravljali o zazidalnem načrtu dela Hrušice. Načrt predvideva gradnjo 16 individualnih stanovanjskih hišic zahodno od objektov ob nekdanji železniški postaji. Odbornike je predvsem zanimalo, kdo bo zmogel in zagotovil drago komunalno ureditev, zavzeli pa so se tudi za ekonomičnejšo in sodobnejše organizirano večjo skupinsko gradnjo individualnih hišic, ki bi bila zanimiva tudi za delovne organizacije.

Sicer pa je bila na dnevnem redu razprava in sprejetje več odlokov. Brez sprememb so potrdili odlok o občinskih upravnih taksah. Da bi zagotovili kar najbolj enotno politiko v Sloveniji, je tudi odlok prilagojen republiškim predpisom.

Živahnješa pa je bila razprava o odloku za oblikovanje sredstev iz obveznih in stalnih virov za izobraževanje. Odlok predvideva, da naj bi se sredstva za izobraževanje v letošnjem letu povečala za približno 18%, po-

sebej pa naj bi zbrali sredstva za investicije v šolstvu v višini, ki ustreza stopnji 0,30% davka od osebnega dohodka iz delovnega razmerja, tako da bi skupna stopnja prispevka za izobraževanje znašala 3,85% (lani 3,60%). Odborniki, predvsem predstavniki šolskih ustanov so bili zadovoljni z predvidenimi sredstvi, saj bodo predvidoma lahko zagotovili denar za vse potrebe šolstva, tako za po sporazumu določene osebne dohodke, kakor tudi za materialne izdatke šol. Posamezniki so predlagali, da bi poskušali hitreje zagotoviti denar za še potrebne investicije v šolstvu pa če je potrebno tudi z samopriskom, kar je praksa v večini slovenskih občin. Predsednik skupščine France Zvan je pojasnil, da sicer ni proti samopriskom, saj imamo trenutno v občini za 17 milijard dinarjev potreb iz kompleksa komunalne in splošne potrebe občanov (tudi zdrava pitna voda je potrebna nas vseh). Z samopriskom bi celo olajšali delo občinskih organov, ki ne

zmorejo zadovoljiti vseh potreb. Vendar meni, če gre samo za šole, samoprisk ni potreben, saj po dograditvi šole v Žirovnici (učilnice, telovadnice in prostora za otroško varstvo), za katero so načrti že pripravljeni in deloma tudi zagotovljen denar, nam ostane samo še dograditev osnovne šole na Jesenicah in ureditev gimnazije. Treba je tudi povedati, da smo po osvoboditvi v naši občini na področju šolstva veliko naredili, saj se lahko pohvalimo z novimi šolami v Žirovnici na Jesenicah, v Mojstrani, Kranjski gori in preureditvi na Koroški Beli. Predsednik je ob koncu še enkrat poudaril da bi bil samoprisk potreben, če bi hoteli zadovoljiti potrebe v raznih področjih, o čemer pa naj bi razpravljale družbene politične organizacije.

Odlok o zbiranju sredstev za potrebe šolstva pa so dopolnili s sklepom, da mora temeljna skupnost poleg denarja, ki ga bomo namensko zbirali za investicije v šolstvo, nameniti še 1 milijon novih dinarjev v iste namene. Brez bistvenih pripomb in sprememb so potrdili tudi odlok o stopnjah prispevka za otroško varstvo, ki tudi letos ostajajo enake kot lani, pri čemer pa se bo zbralo več denarja, skupaj 1.781.000 novih dinarjev, in pa odlok o določitvi stopnje prispevka od osebnega dohodka iz delovnega razmerja. V zadnji točki dnevnega reda seje obeh zborov Skupščine občine pa so navzoči razpravljali še o predlogu za spremembo šolskih okolišev. Skupščina občine je že leta 1968 sprejela resolucijo o organizacijskih, ekonomskih in drugih ukrepih na področju šolstva. V preteklih letih smo že naredili nekatere spremembe (prešolanje otrok iz Rateč in Gozd Martuljka v Kranjsko goro, otroci z Blejske Dobrave obiskujejo šolo na Koroški Beli), ostalo je odprto le vprašanje prešolanja otrok s Hrušice v Mojstrano. Tako prešolanje narekuje več vzrokov, vendar se ustrezni svet za šolstvo, prosveto, kulturo in telesno kulturo pred tem ni mogel dokončno odločiti za predlog. Skupščini občini je predlagal, da naj bi šolski strokovnjaki proučili celotno organizacijo šolstva v naši občini in pripravili trajnejšo rešitev z upoštevanjem gibanja rojstev in pa še bodoče gradnje šolskih objektov. Vseeno svet predlaga, da naj bi v študiji upoštevali ukinitve šol na Hrušici in Blejski Dobravi, združitve šol Mojstrane in Kranjske gore ter seveda združitve obeh jeseniških šol. Tako študijo z ustreznim predlogom, naj bi pripravili čimprej, tako da bi lahko že z novim šolskim letom uvedli nekatere spremembe. Ob sedanjih možnostih ureditve prevoza, predvsem z lastnimi avtobusi, ne bi smelo biti več težav pri prešolanju otrok na katero koli šolo.

L. T.

Novice iz radovljiske občine

V ponedeljek 21. februarja je po daljši, težki bolezni, preminil pred kratkim upokojeni komandir postaje milice v Radovljici, 47-letni Franc Pavlin. Pokojnik je bil dolgoletni družbeno-politični delavec in prizadeven član številnih društev in organizacij. Posebno aktiven je bil v lovski družini in v AMD. Na zadnjo pot iz Radovljice na pokopališče v Lescah ga je spremljalo poleg predstavnika oddelka milice in predstavnikov družbenih organizacij, veliko občanov.

Predlog proračuna občine Radovljica za 1972 je že v javni razpravi. V ponedeljek 22. februarja so o njem razpravljali predsedniki svetov krajevnih skupnosti, dva dni pozneje pa so ga obravnavali tudi na razširjeni seji izvršnega odbora občinske konference SZDL. Že v prvi polovici marca bodo o proračunu izrekli svoje mnenje tudi vsi občani na zborih volivcev. Le-te skupaj z občinsko konferenco SZDL pripravljajo občinska skupščina v vseh 18 krajevnih skupnostih. Po predlogu bo letošnji proračun znašal 25.825.012 din, kar je 14% več kot lani.

Na zadnji seji obeh zborov skupščine občine Radovljica, bila je v sredo, 23. februarja, so obravnavali več pomembnih predlogov odlokov in sklepov. Sprejeli so odloke o spremembah in dopolnitvah odloka o komunalnih taksah, o stopnjah prispevkov za dnevno varstvo otrok, o potrditvi statuta skupnosti slovenskih občin. Potrdili so predlog razvojnega programa kmetijstva za obdobje 1971-75 in akcijskega programa za tekoče leto. Odobrili so poročilo inšpekcijskih služb za 1971 in sprejeli sklep o sklicu zborov volivcev za obravnavo izhodišč o gospodarskem in družbenem razvoju ter predlogu proračuna za 1972. Na predlog sekcije za kmetijstvo pri občinski konferenci SZDL je skupščina sprejela sklep o imenovanju novoustanovljenega sveta za kmetijstvo in gozdarstvo. Namesto dosedanjega sveta za gospodarstvo bo ustanovljen svet za industrijo in blagovni promet.

V prihodnjih dneh bodo v vseh krajevnih organizacijah SZDL zaključili s sklicevanjem volilnih konferenc. Poleg novih članov odborov, člani SZDL volijo tudi vodstva sekcij, komisij in drugih organov na katerih bo v bodoče težišče aktivnosti SZDL. Namesto dosedanjih širokih in neučinkovitih krajevnih organizacij v večjih krajih, bodo v bodoče volili krajevne konference od 30 do 50 članov, ki bodo izbrani po delegatskem sistemu. Konference bodo osnovane v Radovljici, na Bledu, v Lescah, v Gorjah in v Bohinjski Bistrici.

Matična knjižnica občine Radovljica, ki se je pred dobrim mesecem preselila v preurejene in sodobno opremljene prostore v bivši restavraciji Triglav v Radovljici, že doslej beleži dobro tretjino večji obisk kot je bil v starih prostorih.

Pretekli teden je bil zaključen 44-urni tečaj za usposabljanje kadrov za delo v družbeno-političnih organizacijah. Tečaj je v sodelovanju z vodstvi družbeno-političnih organizacij organizirala delavska univerza Radovljica. Program obsega gradivo za I. stopnjo politične šole. Tečaj je uspešno opravilo 21 slušateljcev.

V ponedeljek, 28. februarja, je bila prva seja novoizvoljene komisije za družbeno-politična, idejna in kulturno prosvetna vprašanja pri občinski konferenci ZK. Sprejeli so obsežen program in akcijski načrt za 1972. leto za sistematično in poglobljeno usposabljanje članov ZK, ki je bilo kljub prizadevanjem občinskega komiteja v preteklosti dokaj pomanjkljivo. Tudi v prihodnje bo organizacijska izvedba vseh oblik usposabljanja poverjena delavski univerzi.

V torek, 29. februarja je bila seja predsedstva občinskega sindikalnega sveta. Govorili so o delovnih programih odborov in komisij, o varstvu pri delu in o delovnih pogojih v delovnih organizacijah. Potrdili so tudi zaključni račun občinskega sveta in predlog družbenega dogovora z delovnimi organizacijami o kulturni akciji za leto 1972. Predlog tega dogovora bo morala potrditi še kulturna skupnost, ki bo nosilka te akcije. Po predlogu bi vse delovne organizacije zagotovile po 4 din na zaposlenega. Denar se bo zbiral na posebnem skladu in bo namenjen pretežno za financiranje gledaliških gostovanj.

Na Bledu se je 1. marca začela III. skupščina sekcije kuharjev Jugoslavije, ki deluje v okviru združenja hotelskih podjetij Jugoslavije. Skupščine se udeležujejo direktorji vseh večjih gostinskih podjetij in številni strokovnjaki s prehranbene industrije, zavodov in inštitutov.

V nedeljo, 27. februarja, je bil v kulturnem domu v Mošnjah koncert »Iz naših krajev«, ki ga prireja RTV Ljubljana. Na koncertu so poleg domačih kulturnih delavcev, nastopili zadovoljni kranjski pevci Branko Strgarjevo in moški pevski zbor KUD Stane Žagar iz Kropa. Dvorana kulturnega doma je bila znatno premajhna, da bi sprejela vse, ki so želeli prisostvovati tej zanimivi prireditvi.

JR

Komplet najnujnejših zaščitnih sredstev

Sirene tulijo

Pod gornjim naslovom smo v sedmi številki našega glasila objavili sestavek o obveznem nakupu osebnega kompleta najnujnejših zaščitnih sredstev. Vsi državljani si namreč morajo po predpisih zveznega izvršnega sveta nabaviti minimum zaščitnih sredstev do aprila 1972 (Ur. list SFRJ šte. 13/70), ki ga sestavljajo: zavitek vate, zavitek papirnati robcev za čiščenje in brisanje, zavitek pralnega praška za pranje telesa in obleke, zavitek soje bikarbonate za dezinfekcijo oči in sluznic, stekleničko z 200 ml alkohola, prvi pomoč tipa 3, gumijasto masko — respirator, ki zadržuje 98% finega (npr. radioaktivnega) prahu ter 97% oljnih par (bojni strupi) in zaščitno ogrinjalo iz PVC folije za zaščito telesa in oči pred strupi in radioaktivnim prahom. Torej gre za osebni zaščitni komplet uporaben tako ob velikih naravnih nesrečah, kakor v primerih vojne. Ker pri tem ne gre samo za predpis, ampak za osebna zaščitna sredstva, ki bodo morda nekoč posamezniku ali družinam reševala življenje, je prav, da bralce podrobneje seznanimo s tem.

Komplet osebnih zaščitnih sredstev, ki danes predstavlja najcenejši možni, a obenem še vedno učinkovit komplet, sta pripravili podjetji Kemofarmacija in Partizanska knjiga iz Ljubljane. Komplet so pregledali, odobrili in priporočili pristojni vojaški in zdravstveni organi. Torej ne gre za improvizirano rešitev, ker to zahteva predpis, ampak za sodobna in učinkovita sredstva. Ob-

vezen del kompleta velja 65,00 din za osebo, po želji pa vsakdo lahko dokupi tudi oprtnik za nošenje kompleta (7,00 din) in očala, ki tesnijo tako popolno, da zadržijo pline in prah (18,50 din). Partizanska knjiga, ki komplet prodaja priporočila, da bi iniciativno za nakup prevzele delovne organizacije, krajevne skupnosti in druge asociacije občanov. Občani, ki bodo komplet naročili prek omenjenih organizacij, bodo lahko odplačevali tudi na obroke. Tako menimo, bodo lahko komplet brez večje prizadetosti kupile tudi veččlanske družine (Primer: za petčlansko družino znaša pet kompletov — obvezni del 325,00 din, ali plačljivo v 12 obrokih 27,10 din, mesečno; z dodatno opremo pa 452,50 din ali pa v 12 obrokih mesečno 37,71 din). Torej resnično ne gre za pretirano obremenitev družinskega proračuna.

Ker po poteku po zakonu predpisanega roka najbrž ne bo mogoče več obrobno plačevanje, bi bilo prav, da referent za narodno obrambo v Železarni in pristojni v drugih delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih prične z zbiranjem naročil. Na nekaterih območjih naše občine so z akcijo že pričeli.

Menimo, da je vključno s člankom v sedmi številki Železarnja dovolj pojasnjen namen obveznega nakupa kompleta najnujnejših zaščitnih sredstev. Pri tem naj nas vodi načelo, da kupujemo komplet s preventivnim namenom, ki nam bo morda nekoč rešil življenje, bolje pa, da ga nikoli ne bi uporabili.

Staro poslopje osnovne šole v Kranjski gori, je odkupil PIK Belje. Do poletja ga bodo preuredili v gostinski objekt in v prostor za prodajo specialitet Poljoprivrednega industrijskega kombinata Belje.

Aktiv komunistov krajevne skupnosti Javornik-Koroška Bela

Osnovna organizacija zveze komunistov Javornik-Koroška Bela je v preteklem tednu sklicala sestanek aktivna komunistov, ki stanujejo na terenu, ne glede v katero osnovno organizacijo so vezani. Namen tega sestanka je bil, da se k reševanju problemov in nalog tega področja vključi tudi člani ZK, ki so vezani v izvenstrenske organizacije.

V uvodnem poročilu je bilo rečeno, da na območju krajevnih skupnosti živi 270 članov Zveze komunistov, ki bi s svojim aktivnim delom lahko mnogo prispevali k boljšemu delu vseh družbeno političnih organizacij. Večina teh organizacij sedaj bolj životari, reševanje problemov in nalog pa je prepuščeno predvsem komunistom, ki so vezani v osnovno organizacijo krajevnih skupnosti. To so v glavnem upokojenci in goščinje ter člani tistih delovnih skupnosti, ki nimajo svojih osnovnih organizacij. Na osnovno organizacijo krajevnih skupnosti je trenutno vezanih 80 članov Zveze komunistov. Največ članov ZK, ki živijo na tem terenu je vezanih v osnovno organizacijo v Zelezarni. Poudarjeno je bilo, da bi morali vsi komunisti, ne glede kam so vezani, bolj aktivno delati na terenu. Največ teh članov dela sedaj v organizaciji Zveze borcev, zato je ta organizacija tudi najbolj aktivna in njeni člani sodelujejo v vseh večjih akcijah. V razgovoru, ki je bil kar precej živahen, saj je bilo na sestanku navzočih kar lepo število komunistov, so bila iznesena številna kritična mnenja in vprašanja. Po mojem mnenju in vtisu, ki sem ga dobil na samem aktivu, smo vse preveč poudarjali napake drugih in analizirali pomankljivosti tako v raznih organizacijah in ustanovah, nismo pa kritično ocenili samega sebe in se vprašali, ali smo kot komunisti vedno in povsod naredili vse, da bi bili za zgled drugim. Zelo kritično je bilo postavljeno vprašanje vzgoje mladine. Vse preveč smo poskušali krivdo prevladati na sam vzgojiteljski kader, pri čemer smo pozabili, da smo tudi sami očetje in matere ter da otroci prebijejo več

časa doma kot pa v šoli. Pozabili smo se tudi vprašati ali smo šoli nudili dovolj pomoči pri vzgoji naših otrok. Nismo se kritično vprašali ali naši otroci dobivajo dober zgled najprej doma, ali jih morda zaradi lova za boljši standard, ali zaradi kommodnega življenja prepuščamo bolj ulici. Nekateri bi verjetno najraje videli, da jim družba prevzame celotno skrb za mladino. Veliko je bilo govora o vse večjem vplivu religije pri vzgoji naše mladine. Tudi tu imamo kot komunisti precej nejasnih pogledov, morda ne bi bilo slabo pregledati, če ni pomotoma deležen religijske vzgoje tudi kateri otrok člana Zveze komunistov. V razgovoru je bilo tudi rečeno, da so družbena sredstva, ki jih krajevna skupnost sprejema za razne prireditve za mlade minimalna, tako so tudi le-te zelo skromne, razen prireditev katere organizira Zveza borcev.

Če bomo hoteli boljših rezultatov, bomo morali najprej pri sebi temeljito pogledati in se vprašati ali delamo tako kot od nas zahteva razvoj in organizacija Zveze komunistov, ali nismo pripravljeni samo na sestankih govoriti po načelih partije, v svojem privatnem življenju pa delamo tako, kot nam paše. Člani Zveze komunistov moramo biti za zgled drugim in moramo svojo pripadnost socializmu izkazovati ne samo z besedami, ampak tudi z delom. Odstranjevati bomo morali osebno užaljenost, če nas nekdo javno kritizira za delo, ki ni skladno z načeli naše organizacije. Zelo važen je tudi medsebojni odnos članov Zveze komunistov, kajti nasprotniki tudi to spretno izkoriščajo. Mislim, da mora komuniste delo pri graditvi socialistične družbe vezati v krepke tovariške odnose, ker s tem krepimo tudi enotnost akcije.

Zbrani komunisti so se na aktivu strinjali s predlogom, da tovariša Tita, predsednika Zveze komunistov Jugoslavije za njegova izredna prizadevanja pri nadaljnjem razvoju socialistične družbene ureditve že drugič imenujemo za narodnega heroja.

Stane Torkar

Druga seja izvršnega odbora TIS Jesenice

Izvršni odbor temeljne izobraževalne skupnosti je imel v ponedeljek, 21. februarja svojo drugo redno sejo. Dnevni red je bil zelo zanimiv in zato ni manjkalo dobre razprave. Predvsem smo obravnavali delo komisij med prvo in drugo sejo IO. Komisije so bile v tem času zelo aktivne in so imele po več sestankov, tako da bi svoje naloge čim bolj opravile.

Na dnevnem redu so bila poročila komisije za izdelavo meril za delitev sredstev vzgojno-izobraževalnim zavodom v letu 1972, komisije za socialna in družinska vprašanja šolskih in predšolskih otrok in komisije za štipendije.

Komisija za izdelavo meril je imela nalogo, da izdela predlog meril za delitev z upoštevanjem samoupravnega sporazuma o delitvi osebnega dohodka. Pri svojem delu je naletela na posebne probleme, zato ni uspela v celoti izdelati merila. Predsednik komisije je predlagal, da bi bilo potrebno zahtevati posebno pojasnila od republiške komisije za tolmačenje samoupravnih dogovorov.

Komisija za socialna in družinska vprašanja otrok je imela dve seji, na katerih je obravnavala opravičenost otrok do brezplačnih malic. V delo je vključila tudi občinsko zvezo DPM, patronažno službo zdravstvenega doma Jesenice ter občinski skrbstveni organ. Komisija je začasno odločila kateri otroci naj prejmejo malico brezplačno ali za polovično ceno. V nekaterih primerih se komisija ni mogla odločiti, zato bo patronažna služba obiskala te družine in preverila podatke, ker so bili v mnogih primerih podatki zastareli in netočni. Morda bo zanimiv podatek, da je bilo iz vseh vzgojno-izobraževalnih zavodov poslano skupno kar 488 prijav. Od teh je komisija sklenila, da jih 105 dobiva brezplačno malico, 73 plača polovico, za 96 učencev pa so podatki še v preverjanju. Zavrženih je bilo 214 prijav. Iz tega sledi, da je komisija napravila precej obširno delo. V pravi je bilo poudarjeno, da bo potrebno do začetka šolskega leta 1972/73 izdelati točne kriterije za uvedbo diferenciranega plačila za vzgojno-varstvene zavode — vrtnice. Ravno tako bo potrebno preveriti tudi pereče probleme družin, ki so socialno ogrožene zaradi alkoholizma ali drugih vzrokov. Delo te komisije se še nadaljuje. Predsednik te komisije je ob koncu dejal, da je potrebno pri reševanju teh vprašanj imeti malo več strpnosti.

Komisija za štipendije je poročala o številu štipendistov, ki štipendije že prejemanjo in o številu prispelih prijav na razpis za štipendije. V letu 1971/72 prejema štipendije skupno 33 dijakov in študentov, novih prosilcev pa je 21. Komisija ima za dodelitev štipendij določen kriterij, ki kot prvo upošteva socialni položaj prosilca, drugi kriterij je uspeh v šoli, tretji pa kraj šolanja oziroma bivanja prosilca v času šolanja.

Finančno pomoč dobivajo tudi nadarjeni učenci v gimnaziji. V razpravi je bilo rečeno, da se tudi pri teh upošteva uspeh. Če so učni uspehi dijaka, ki dobiva pomoč slabi, se mu pomoč ukine. Ta pomoč je namenjena dijakom, ki so nadarjeni, nimajo pa finančne možnosti, da bi nadaljevali šolanje na gimnaziji.

Izvršni odbor je nadalje razpravljal tudi o dnevnem

redu za sejo skupščine TIS, ki bo v mesecu marcu. Na seji skupščine bodo obravnavali zaključni račun za leto 1971 in govorili o načinu zbiranja finančnih sredstev za leto 1972. Skupščina bo tudi obravnavala delo posameznih članov IO, ter predlagala zamenjavo nekaterih članov. Zadnja seja IO je bila dobro obiskana, dobra je bila tudi sama razprava. Iz tega sklepam, da je večina članov IO vzela zaupanje skupščine zelo resno in so pripravljeni sodelovati pri reševanju problemov šolstva in otroškega varstva.

Stane Torkar

Ob 8. marcu

Pred nami je 8. marec — mednarodni dan žena, ki se praznuje že od leta 1910 dalje. Vse bolj neustrezno praznovanje in maličenje pomena tega praznika nam narekuje, da se znova spomnimo njegovega začetka in revolucionarnega pomena, ki naj bi ga praznovanje 8. marca imelo. Klara Zetkin, ena najbolj revolucionarnih bork za ženske pravice in idejni pobudnik za praznovanje 8. marca, je leta 1915 takole odgovorila na vprašanje: »kaj je najgloblja vsebina mednarodnega socialističnega ženskega dneva?»

»Krik prebujen in prebujajočih se žensk delovnega ljudstva po svobodi, da bi lahko brez okovov zunanjih razmer skladno razvile človeka in žensko v sebi in postale sila, ki deluje na skupnost in jo bogati. Zato zahtevajo enake, polne politične pravice kot eno izmed sredstev na poti k cilju. Zato terjajo še eno stvar in to sega mnogo višje in dlje, goreče terjajo socialistični red, ki edini zagotavlja ženski in moškemu svobodno človečnost.«

Tako je nastal in ostal 8. marec, borbeni dan žena proti krivici in nasilju, za enakopravnost in svobodo. Žene početnice novih življenj, so vedno hotele svoje otroke dajati življenju — ne smrti, hotele so mir, zato so se zanj borile, toda ne mir za vsako ceno, temveč trajen in pravičen mir. Zato so se borile in žrtvovali sebe in svoje otroke. V znamenju takega borbenega programa in težnje po svobodi, so se borile slovenske in jugoslovanske žene med obema vojnoma in narodno-osvobodilni borbi.

Narodnoosvobodilna borba in socialistična revolucija, v kateri je naša žena enakopravno sodelovala in dala veliki delež ter krvni davek, je prinesla ženi enakopravnost. Tako je naša žena dobila vse možnosti, da kot enakopraven subjekt lahko sodeluje o vseh pomembnih vprašanjih življenja in dela. Danes ima tako žena proizvajalka, kot gospodinja možnost sodelovati kjerkoli v našem samoupravnem mehanizmu. Jasno pa je, da je spreminjanje družbenega položaja žensk daljši družbeni proces v katerem se še vedno prepletajo stara, nazadnjaška mišljenja s pojmom osvobodjene žene. V tem procesu jeseniške žene skupaj z vsemi subjektivnimi silami družbe, aktivno sodelujejo, ker vedo, da le samoupravni, demokratični in socialistični družbeni odnosi jamčijo popolno enakopravnost žene. K tem skupnim naporom je jeseniška žena v preteklosti že veliko prispevala, še več pa pri speva danes in bo prispevala jutri.

V delovnih kolektivih se pripravljajo na proslave 8. marca, v katerih je vse več poudarka vsebinskemu pomenu tega praznika. Praznik žena mora pomeniti še večjo aktivnost žena v gospodarstvu, v samoupravljanju in družbenem upravljanju v političnem in kulturnem življenju in sploh pri graditvi naše socialistične skupnosti. Okoli 4050 žena na Jesenicah je vključenih v proizvodnjo in družbene službe. Na stotine mladih deklet je v šolah, na gimnaziji pa celo prevladujejo. Tudi ni več tako majhno število tistih, ki so vpisane na višje in visoke šole. Vse več žena in deklet se udeležuje v športu in kulturi. To pa so neizpodbitni dokazi o velikem napredku enakopravnosti in osvobodjanje žene. Nadaljnji razvoj socializma in humanih odnosov pa obeta že za jutrišnji dan še večjo aktivnost žensk naše občine v samoupravnem in političnem življenju. To pa je tudi programska naloga konference za družbeno aktivnost žensk pri občinski konferenci SZDL, da ta proces pospešuje in sodeluje v družbenopolitičnem dogajanju v naši občini.

Cestitkam ob praznovanju 8. marca — dneva žena, se pridružuje tudi konferenca za družbeno aktivnost žensk pri občinski konferenci SZDL.

Uspela letna skupščina članov ZB NOV krajevnega odbora Plavž

Letna skupščina krajevnega odbora ZB NOV Plavž, ki je bila v soboto, 26. 2. je zelo uspela. Od 536 je bilo navzočih nad 260 članov, nekateri pa so se vrnili domov, ker ni bilo dovolj prostora v sejni sobi občinske skupščine. Zelo izčrpno poročilo o delu in nalogah organizacije je podala predsednica Vera Ilinčičeva. Med drugim je poročala o delu odbora, ki je bilo v preteklem letu zelo obsežno. Na 17 sejah so razpravljali o stanovanjskih in socialnih problemih borcev, o gojitvi tradicij NOB, udeležbi na

številnih proslavah ob 30-letnici vstaje, preverjanju življenjskih razmer borcev, njihovem zdravstvenem stanju, pogrebih borcev itd. Tudi komisija za zadeve borcev in socialna vprašanja je imela precej dela in je za enkratne ter stalne priznavalnine predlagala 13 borcev. Vključno s člani, ki jo prejema jo že od preje, je lani prejelo 17 borcev stalno in 24 enkratno priznavalnino.

Za gradnjo hiš je bilo 16 borcem odobreno 350.000 din posojila. V zvezi s tem je predstavnik občinske zveze

ZZB NOV pojasnil, da je jeniška občina, glede na obstoječe potrebe, prejela lani sorazmerno manj sredstev za posojila, za gradnjo stanovanj borcev. Zato se je višina posojil gibala od 5.000, do največ 30.000 din na prosilca. Na skupščini je bilo podano tudi poročilo o finančnem poslovanju. Od skupnih dohodkov 5.954 din, je bilo porabljenih 4.986 dinarjev. V zvezi s tem je bilo predlagano, naj bi zaradi lažjega reševanja perečih problemov, vsak član poleg članarine 6 din, prispeval vsaj še 4 din prostovoljnega prispevka.

V razpravi, ki je bila zelo živahna, je bilo govora predvsem o socialni problematiki, vsesplošnem ljudskem odporu, ureditvi spominskega obeležja na starem jeseniškem pokopališču, večji aktivnosti na družbeno-političnem področju in drugem. Na željo nekaterih članov so bila prebrana imena vseh članov, ki so dobili priznavalnino in posojilo za gradnjo hiš. Na koncu so izvolili tri člane za izpopolnitev sedanjega odbora in sklenili, da na osnovi poročil in razprave, pripravi sklepe posebna tričlanska komisija.

Po občnem zboru je bilo tovariško srečanje v dvorani Delavskega doma na Jesenicah.

Občni zbor je odlično uspel. Če sama udeležba je pokazala, da se borci tega področja radi zbirajo v okviru svoje organizacije in da zaupajo delu krajevnega odbora, ki so ga izbrali.

B.

Občni zbor gasilcev v Zabreznici

V februarju so se v gasilskem domu v Zabreznici zbrali člani tamkajšnjega Gasilskega društva. Izvedli so že 77. občni zbor po vrstnem redu. Na občnem zboru so najprej poslušali poročila članov odbora, nato pa so izvolili nov upravni in nadzorni odbor. Poročila so bila zelo obširna in izčrpna, mnogi problemi pa so v gasilskih društvih v naši občini zelo sorodni. Tudi na območju krajevnih skupnosti Žirovnica imajo precej problemov zaradi hidrantov in bazenov za vodo, ki jo potrebujejo v primeru požarov. Delo Gasilskega društva v minulem obdobju je bilo zelo uspešno. Nabavili so novo motorno trizgalno nov, gasilski avto, še pred tem pa so uredili

gasilski dom. Tudi njihov akcijski program je zelo obsežen. Med drugim predvidevajo izgradnjo novega stolpa za sušenje cevi pri gasilskem domu. Tako kot v mnogih drugih gasilskih društvih bodo tudi v Zabreznici tesno sodelovali pri akcijah, ki jih bo krajevna skupnost izvedla v okviru splošnega ljudskega odpora. Delo nameravajo še bolj poživiti, saj bo letos v Murski Soboti sedmi kongres republiške gasilske zveze.

Poleg članov gasilskega društva so se občnega zbora udeležili tudi zastopniki gasilskih društev Jesenice-mesto, in Koroška Bela, občinsko gasilsko zvezo pa sta zastopala tov. Klinar in tov. Tramte.

Miro Abram

V petek, 18. februarja so na Blejski Dobravi pokopali delovodjo iz jeklovleka Mira Abrama. Med našimi sodelavci in občani na Jesenicah, zlasti Podmežaklju, kjer je živel in delal dolgo vrsto let, je bil pokojni Miro zelo priljubljen.

Rojen je bil 11. decembra 1915 v Lukovici pri Kopru. Izučen je bil krojaške obrti, že pred drugo svetovno vojno pa je bil vključen v strokovno organizacijo oblačilne stroke in le bil tudi član naprednega kulturnega društva Vzajemnost. Tik pred drugo svetovno vojno je bil sprejet v komunistično partijo, že leta 1941 pa je postal aktivist

OF v Ljubljani. Leta 1942 se je pridružil borcem Krimskega odreda, nato pa je bil v Šerčerjevi brigadi. Interniran je bil v znanem taborišču Gonars v Italiji, leta 1944 pa je dobil zaposlitev v naši tovarni in sicer najprej v valjarni žice. Nekaj časa je bil Miro zaposlen tudi v cevarni, več kot 20 let pa je bil v jeklovleku, kjer je bil nazadnje delovodja.

Po osvoboditvi so mu na terenu Podmežaklje in tudi v drugih družbeno-političnih organizacijah v Jeseniški občini zaupali odgovorna dela, saj so ga poznali kot izredno požrtvovalnega in neumornega aktivista. Za prizadevnost med NOB in po osvoboditvi je bil pokojni Miro odlikovan z medaljo in ordenom za hrabrost, medaljo za zasluge za narod, po osvoboditvi pa je prejel tudi »Priznanje OF«.

Od pokojnega Mirota so se poslovili z besedami zahvale za njegov trud in požrtvovalnost predsednik KO ZB NOV Javornik France Treven, Slavko Markelj v imenu družbeno-političnih organizacij ter obratovodja jeklovleka Berti Brun.

Številni prijatelji in znanci, s katerimi je pokojni Miro toliko let požrtvovalno sodeloval v družbeno-političnih organizacijah, zlasti pa njegovi dolgoletni sodelavci iz jeklovleka, ga bodo ohranili v trajnem spominu.

Šoferji, ali že veste?

Da plačajo vozniki v nekaterih državah mandatno kazen, če prometnik zaloti na prvem sedežu otroka?

Da velja z letošnjim letom ta predpis tudi v Avstriji, kjer je na prvem sedežu prepovedano voziti otroka starega do 12 let?

Da pri nas ta prepoved še ne velja, da pa bi moral vsak voznik osebnega avtomobila vedeti, kako nevarno je voziti majhne otroke na prvih sedežih, kajti ob zaviiranju vrže najmanjši sunek otroke na prednje steklo ali v armaturno ploščo?

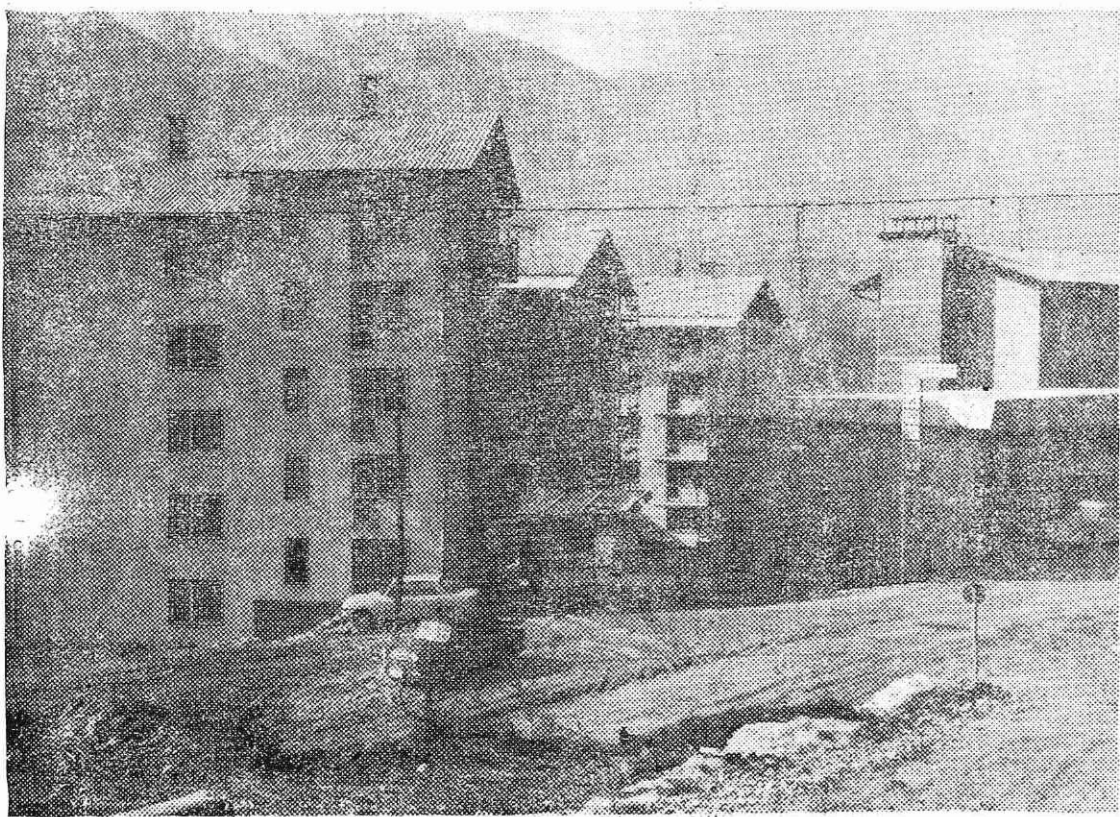
Da avto-moto društva stalno seznanjajo svoje člane s podobnimi opozorili?

Da je vsak član AMD deležen številnih brezplačnih uslug, strokovnih in pravnih nasvetov?

Ce se še niste, se čimprej včlanite v avto-moto društvo, saj je letna članarina samo 100 dinarjev!

Tudi ti postani član AMD

Ugodnosti, ki jih nudijo članom avtomoto društev letos Avtomoto zveza Jugoslavije, Avtomoto zveza Slovenije in posamezna avtomoto društva, privabljajo vse več voznikov motornih vozil v avtomoto društva. Avtomoto društvo Jesenice je pridobilo v prvih dveh mesecih letošnjega leta 70 članov več kot lansko leto v istem obdobju. Vse voznike motornih vozil, ki še niso člani avtomoto društev vabi Avtomoto društvo Jesenice, da se včlanijo. Za neštete ugodnosti, ki jih uživajo člani avtomoto društev je letna članarina samo 100 din.

Del novega naselja za progo, od koder že nadaljujejo z rekonstrukcijo Tomšičeve ceste

JEZIKOVNI POGOVORI

Lahko bi mi kdo očital, da se ogibam nasvetom naših bralcev in se strogo oklepam svoje začetne poti. Vsakdo bo vedel, da s tem mislim na predloge v zvezi z jezikovnimi pogovori, objavljenimi v šesti številki Zelezarja, 11. februarja letos. Priznati moram, da sem bila tega glasu vesela, a nisem mogla takoj odgovoriti, ker še nisem zaključila s temo o rabi velike in male začetnice. Zato bom šele danes poskusila dostojno odgovoriti in morda vsaj do neke mere zadovoljiti neznanega dopisnika.

V nekaj besedah bom povedala misli v zvezi s popestritvijo jezikovnih pogovorov, da nam bo bolj jasno ob nadaljevanju razgovora. Česa se naši jezikovni pogovori še niso dotaknili?

1. V Zelezarju so oblikovno nekateri dopisi slabi

a) Izražanje v trpni obliki

b) Zgradba stavkov po nemških zgledih

2. Prepogosto dovoljena uporaba tujk, germanizmov, hrva-tizmov...

Prvi očitek, da mirno gledam številne jezikovne napake v različnih dopisih Zelezarja, sprejemam, vendar se bojim, da bi potem morala naša rubrika dobiti nov naslov, če bi hotela jezikovno čistiti oz. popravljati že objavljene dopise. Upam, da me boste pravilno razumeli. Najpogostejše napake si sicer beležim, a sem jih mislila obdelati zbrane po posameznih poglavjih v slovnici, saj zmeda ni nikjer dobra. No, morda je to le moje mnenje in bom vseeno prisluhnila nasvetu. Naša rubrika bo tako izgubila videz celovitosti in poučnosti, pridobila pa si bo sloves aktualnosti in morda tudi »šibe božje«. Prepričana sem, da bo marsikdo z jezo in nejevoljo prebral odsek iz svojega dopisa, ker bo tam stalo črno na belem, v čem je pogršil. Kaj bomo dosegli s tem? Dopisniki Zelezarja bodo pazljivejši, bralci bodo brali boljše dopise, le bojim se, da tega sami ne bodo uporabljali v praksi. Morda marsikoga podcenjujem, zato bom počakala na sadove našega dela, morda se bo še kdo oglašil in jasneje izrazil svoje mnenje oziroma želje. S tem mislim na orehe, na katere boste sami naleteli, pa jun ne boste kos.

Zdaj pa k drugi stvari. Dopisnik omenja preveliko uporabo tujk oz. neslovenskih izrazov; predlaga, da bi morali zanje poiskati lepe, slovenske besede in da mora to vsekakor najti mesto v naših jezikovnih pogovorih. Sama sem podobnega mnenja in mislim, da sem to dovolj jasno in glasno pokazala v preteklih številkah Zelezarja, saj se je kar precej dolgo vleklo naše kramljanje o tem, kaj lahko ostane v našem besednem zakladu in kaj naj raje opustimo. Prav vsako tako neljubo gostjo med našimi besedami bi bilo nesmiselno omenjati, ker bi se to lahko vleklo v nedogled tako dolgo, da bomo postali taki puristi oz. čistilci našega jezika, kot so se pojavili v Prešernovem času in jih je veliki pesnik prav pristržno ošvrknil v eni izmed svojih pesmi, Novi pisarji. V pesmi se mladi učenec obrača k izkušenemu starejšemu pisatelju in ga vprašuje za svet, kako in kaj naj piše, da bo uspel. Strogi purist mu odgovarja:

»Ak hočeš kaj veljati v našem tropi,
besed se tujih boj, ko hud'ga vraga,
ak kos si temu, koj na prste stopi...
Češ biti v kranjskih klasikov števili,
debelo po gorjansko jo zarobi,
vsi bomo tvojo čast naglas trobili...
Da kranjšina zaklad ti svoj odklene,
zapusti ročno mestne mi sosedo,
tri leta pojdi v rovtarske Atene.«

To čiščenje jezika je šlo tedaj res tako daleč, da pesnik v naslednjih vrsticah prav nič ne pretirava:

»Pečene, ljubček! pišeta na sveti
nikomur niso v grlo priletele;
brez truda večno se ne da živeti.
Besede zrašene, besede zrele,
ne v rovtah, po planjavi ne kmetije,
nikjer ne bodo ti na nos visele.
Poslušaj ga, kako jo on zavije,
jezika sol, lepota, da le zine,
in pravo ti vezanje se odkrije.
Tam puljo besedi se korenine;
k tem deni konce: ača, išče, uha,
on, ovka, ovec, druge pritikline,
to trdno skupaj zvari primaruha!«

Ne bi rada, da bi bili mi podobni temu staremu pisatelju. Nekaj tujega bo prav gotovo ostalo, ker se jezik razvija v povezavi z ostalimi jeziki in ni strogo ločen od njih, le mi ne smemo preveč popustiti in se zadovoljiti z vsako besedo, ki nam prva pade na misel.

Tako, za danes bodi dovolj in čez teden dni nasvidenje v novi preobleki, za mnoge neprizadete privlačnejši, o drugih bo pa dovolj govora. In najbolj bom zadovoljna, če bodo slednji pravilno razumeli namen mojega oziroma našega pri-zadevanja.

Koncert moškega komornega zbor iz Kroke

V torek, 7. marca, se bo z dvema koncertoma na Jese-nicah v gledališki dvorani predstavil MOŠKI KOMORNI ZBOR KUD STANE ŽA-GAR IZ KROPE, ki ga vodi zborovodja Egidij GASPER-SIČ. Zbor sodi med najkako-vostnejše tovrstne zборе na Gorenjskem in je v letu 1971 za svoje dosežke prejel go-renjsko Prešernovo nagrado.

Prvi koncert zboru ob 18. uri je namenjen učencem sedmih in osmih razredov osnovnih šol, ob 19.30 uri pa je koncert posvečen dnevu žena, in je za žene na kon-cert prost vstop, ta koncert je namenjen tudi učencem šol druge stopnje.

Gostovanje moškega ko-mornega zboru iz Kroke v okviru svojega koncertnega programa organizira občinska Zveza kulturno prosvet-nih organizacij Jesenice. Če-prav na Jesenicah še nima-mo formalno ustanovljene te-meljne skupnosti glasbene mladine pa so na tem pod-ročju doseženi že prvi rezul-tati. Redna koncertna dejav-nost za glasbeno mladino se odvija že drugo sezono in s pomočjo večine šol so mla-dinski koncerti dobro obis-kani in odnos mladih do glasbe zelo laskavo ocenjen. Tako so na zadnjem koncer-tu Slovenskega okteta člani okteta izredno pohvalili ime-niten odnos mladih poslušal-cev do glasbe in se sploh zelo pohvalno izražali o jese-niškem koncertnem občins-tvu. Če bo občinska Zveza kulturno prosvetnih organi-zacij, ob dragoceni podpori večine šol, tudi v bodoče na-daljevala s tako politiko, po-tem bomo z leti imeli na Jesenicah dovolj koncertnega občinstva.

Koncert v Gorjah

JEKLAR, pevski zbor jese-niških železarjev bo zabeležil v nedeljo, 5. marca že peti nastop v letošnjem letu. Go-stoval bo v Gorjah, kjer bo priredil popoldne ob 16. uri v dvorani doma Partizan koncert umetnih, narodnih, domačih in tujih pesmi. Tako številni nastopi so naj-boljša priprava za predvide-no gostovanje v zamejstvu in še posebno na jubilejnim mednarodnem koncertu v Ferndorfu v Avstriji.

FILM • FILM • FILM • FILM • FILM

PRED PREDVAJANJEM LJUBEZENSKE ZGODBE

»Love story« histerija, ki je s tem filmom prišla končno tudi med nas, vrle Jeseničane! »Gospa, ko boste šli gledat ta film, ne pozabite vzeti s seboj robčka!« Take in podobne stavke je bilo slišati z vseh koncev sveta in prišli so na ušesa tudi nam. Zato, hrabro v kinodvorane!

No, filma vam ne morem ravno priporočiti, čeprav ga reklamni stroj dvajsetega stoletja kuje v zvezde. Res je, da v njem ni nasilja in seksa, toda film je še kljub temu komercialen. Temeljito namreč zna zaigrati na strune sentimentalnosti in človek se mimogrede znajde ves objokan. Film je v sodobno kinematografijo prinesel t.i. »novo romantiko«. Kar je res, je res. Film je do konca romantičen. Zgodba, ki je nastala po romanu Ericha Segala, naj bi prikazovala spon-tano rojstvo velike ljubezni, ki jo lahko prekine le smrt. Saj to nemara tudi prikazuje, le da je vse skupaj preveč zavito v romantično tančico. Revno dekle si najde junaka iz sanj, srečno se zaljubita, poročita, dokler ju ne loči kruta smrt. Je to resnično? Je to življenjsko, vas vprašam? Kolikor po-znam sodoben svet, se take stvari ne dogajajo za vsakim vogalom ali pa se sploh ne dogajajo.

No, pa prepustimo zgodbo občinstvu v presojo in si oglej-mo realizacijo filma:

Tokrat moram priznati, da je realizacija zares dobra. Pred-vsem velja omeniti obe naslovni kraciji Jenny in Oliverja. Podala sta ju odlična Ryan O'Neil in še bolj odlična Ali Mac Graw. Njuna igra je sproščena, nevsiljiva in pristna (vsaj nekaj pristnega v tem filmu). Zdaj pa se ustavimo ob glasbi, ki filmu daje svojevrsten akcent: je že res, da je nekoliko osladna, a se prav lepo vključuje v osladnost vsega filma. Sploh je melodija nekakšen kopiran miks klasičnih glasbenih del, a naj še enkrat rečem: je kar prebavljiva. Odlična je bila tudi kamera, ki je večje spremljala mladi par skozi vse letne čase in po tematičnih hodnikih bolnišnice. Režiser, ki je vse te komponente združil v film, ki se mu slepo po domače reče »Ljubzenska zgodba«, je Arthur Hiller. Mislim, da je mož vedel, kaj hoče s tem filmom in to mu je tudi uspelo. Še ne veste kaj? Da bo njegov film hodila gledati množica ljudi in da bodo ob njem, vsi pretakali solze kot za stavo. In moram reči, da mu je vse to kar uspelo (če že drugega nič).

No, to je moje osebno mnenje o filmu. Vi pa, kakor hočete, predvsem oglejte si ga in potem presojajte. Če ste mehkega srca, vas bo navdušil, lahko pa boste ob njem ostali povsem ravnodušni, kar pa ne bi bilo nič čudnega. Igor Škrli

FILM • FILM • FILM • FILM • FILM

Novosti v jeseniški knjižnici (9)

159.925.6

KLAGES Ludwig. Ludwig Klages: O rukopisu. Zagreb 1968. 199 str.

Vsebina: Uvod u psihologiju rukopisa: Sredstva i putovi otkrivanja suštine. — Teorija izražajnih kretnji. — Primjeri primjene nauke o poznavanju karaktera. — Stečeno vodenje pokreta. — Granična pitanja. — Grafologija: Uvod. — Kako je nastala grafologija. — Vlastiti izraz. — Osobna karakterističnost kretnji. — O oblicima povezivanja. — Nivo oblika. — Stečene osobine rukopisa. — Prilozi. — (Uvod z naslovom »Ludwig Klages — filozof i grafolog« je napisal Rudi Supek.)

159.949

WRIGHT Milton. Milton Wright: Upravljanje samim so-bom. Zagreb 1968. 280 str. (Izbor 13)

Vsebina: Osjećaj umora. — Umna energija. — Kako se koncentrirati. — Učvršćuje pamćenje. — Sredite se. — Upo-treba mašte. — Stvaranje pouzdanja. — Fizička sposobnost. — Kako misliti pravilno. — Upravljanje drugim ljudima. — Izvršavanje posla. — Nervna napetost.

159.95

PIAGET Jean. Žan Pijaže: Psihologija inteligencije. Beo-grad 1968. 212 str. (Sazvežda 21)

Vsebina: I. Priroda inteligencije: 1. Inteligencija i biološka adaptacija. — 2. »Psihologija misli« i psihološka priroda logič-nih operacija. II. Inteligencija i senzo-motorne funkcije: 3. Inteligencija i percepcija. — 4. Navika i senzo-motorna inte-ligencija. — III. Razvoj misli: 5. Elaboracija misli. Intuicija i operacije. — 6. Socijalni faktori intelektualnog razvoja. — Zaključak: Ritmovi, regulacije i grupisanja. — Kratka biblio-grafija. (Uvod z naslovom »Genetička psihologija Jean Pia-geta« je napisal Rudi Supek.)

159.964

JUNG Carl Gustav. Karl Gustav Jung: Lavirint u čoveku. Beograd 1969. 185 str. (Zodijak 16.)

Knjižica prinaša izbor krajših Jungovih del: Primena ener-getskog stanovišta. — Osnovi teorije o libidu. — Arhaični čovek. — O biću sna. — Prilozi simbolični Jasta. — Ciljevi psihoterapije. — O odnosima analitičke psihologije prema umetničkom delu. — Psihologija i poezija. (Uvodno študijo o Jungu je napisal Vladeta Jerotić.)

Bojan Čebulj — 25 let na odrskih deskah

Preteklo soboto je bila v jeseniškem gledališču premiera komedije Petra Ustinova: **KOMAJ DO SREDNJIH VEJ**, kjer se nam je v glavni vlogi predstavil igralec, režiser, dramatik in scenarist **BOJAN ČEBULJ**, ki letos praznuje 25-letnico gledališkega dela.

Pred 25 leti je kot porotnik v drami Leonarda Franka **VZROK**, začel svojo gledališko pot in ji ostal zvest vse do danes. Sled, ki jo je zarisal je postala steza, močna pot in se je razbohotila

v mogočno in nepozabno paleto raznih likov in stvaritev.

Segavi Pomet v Držičevem Dundo Maroju, Maks v Kralju na Betajnovi, Jerman v Hlapcih, Aga Hasanaga v Hasanaginici, oče v Zupančičevi drami Hiša na robu mesta, senator v drami Globoko so korenine, Richard v predstavi Sedem let skomin, graščak v Jurčičevem Domnu, Arnolf v Soli za žene in pa seveda nepozabni Tripče de Utočče, kateremu se nismo smejali samo mi, temveč tudi publika na tujem, ki na

šega jezika ni razumela, a je prav gotovo močna kreacija Bojana Čebulja pripomogla, da so predstavo razumeli in ji dali navdušeno priznanje.

15. oktobra 1949 je bila v jeseniškem gledališču krstna uprizoritev drame Janeza Dreva: **V ZANKI**, kjer se je Bojan Čebulj prvič predstavil občinstvu kot režiser. Režije so se vrstile in že so precej presegle številko 70. Molierova dela Skopuh, Namisljeni bolnik, Šola za žene, Shakespearov Othelo in Sen kresne noči, potem Nevarni ovinek, Emilia Galotti, Gorkijeva Mati, Lov na čarovnice, Schillerjeva Marija Stuart, Goldonijevi Mirandolina in Ribiške zdrahe, Cankarjevi hlapci in Pohujšanje v dolini Šentflorjanski in nazadnje naj omenimo le še režijo Lorkovega Doma Bernarde Albe, za katero je prejel diplomu na Hrvatskem festivalu gledališč. Tudi kot scenarist je pri svojem delu že presegel številko 100.

Kot dramatik se nam je predstavil s pravilčno igro **JANKO IN METKA**, z ljudsko dramo **VIHAR PRED ZORO** in z dramaturško predelavo Cufarjevega Poloma in Klinarjevega Plavža.

Njegovo delo sega tudi v goriško gledališče, Prešernovo gledališče v Kranju in še nekatera manjša odra po Gorenjski.

Ob srebrnem jubileju režiserju, igralcu in kulturnemu delavcu Bojanu Čebulju iskreno čestitamo in mu želimo še mnogo uspešnih stvaritev na odrskih deskah.

Iz troboja šahistov na Javorniku

ŠAH

Pred kratkim je bilo končano prvenstvo Železarne v šahu za posameznike. Pred turnirjem je bilo zanj veliko zanimanja, udeležilo se ga je pa le 25 igralcev. Osnovni vzrok za manjšo udeležbo je različen turnus v zaposlitvi nastopajočih. V bodoče bo treba take prireditve bolje pripraviti in zanje določiti več časa. S tem bodo tudi težave odpadle. Ta turnir je bil priprava za nastope, ki v bližnji prihodnosti čakajo našo ekipo.

Igralci so bili razvrščeni z žrebom v tri skupine. Najboljši so se uvrstili v finale. Premočno je zmagal Branko Zorko z 9 točkami (100%), sledita mu Tone Krničar in Janko Korošec s 6 točkami. Za njimi so se zvrstili: Fidančo Paunov, Martin Jan, Franc Simčič itd.

Rezultati IV. zimskih športnih iger Železarne so

bili na kratko že objavljeni, ni bil pa omenjen prijateljski brzoturnir, ki je bil po uradnem delu tekmovalja. Naši šahisti so uveljavili svojo premoč tudi v tej preizkušnji. Zmaga je pripadla zopet najboljšemu Jeseničanu Branku Zorkotu, slede Lado Krajnik, Martin Jan in Janko Korošec, vsi iz železarne Jesenice. Šele na peto mesto se je uvrstil Karel Janežič iz Štor itd.

Sedaj se šahisti pripravljamo na moštveni turnir na 10 deskah, ki bo 12. marca ob 9. uri. Nanj smo povabili vojake iz Radovljice, ter igralce Svobode iz Javornika. Četrto moštvo še ni določeno. Ker je moštvo JLA na turnirju na Javorniku pokazalo solidno igro, se bomo skupaj z javorniškim šahisti morali kar dobro potruditi za čim boljši rezultat.

Martin Jan

Nedeljski troboj šahistov

V prijetnem nedeljskem troboju šahistov z Jesenic, ekipe JLA iz Radovljice in domače ekipe šahovske sekcije DPD Svoboda Javornik-Koroška Bela, je sodelovalo 32 tekmovalcev.

Najprej sta se pomerili povabljeni 9-članski ekipi Jesenice (Šahovski klub Jesenice) — JLA Radovljica, kjer je zmagala ekipa JLA z eno točko prednosti (5:4).

Za tem sta igrali ekipi Šahovskega kluba Jesenice — sekcija DPD Svoboda Javornik-Koroška Bela. Zmago so odnesli domačini z rezultatom 5,5 : 3,5. Odločilna igra za prvo mesto med ekipo JLA in DPD Svoboda Javornik-Koroška Bela se je končala z občutno prednostjo domačinov 6,5:2,5, tako da so organizatorji tega troboja — sekcija DPD Svoboda Javornik-Koroška Bela zasedli 1. mesto s skupno 12 točkami, druga je bila ekipa JLA s 7,5 točkami in tretje ŠD Jesenice tudi 7,5 točkami, vendar dvema izgubljenima igrama.

Ekipo JLA iz Radovljice se je na vabilo z veseljem od-

zvala in izrazila željo, da bi se taka srečanja še ponovila, saj prav taka tekmovalja zblizujejo in dajejo poudarka in popularnost tej lepi igri.

Tudi udeleženci troboja iz Šahovskega kluba Jesenice so menili, da bi organizirali povratno srečanje v prostorih Šahovskega kluba na Jesenicah, s čemer sta soglašali tako ekipa JLA, kakor tudi tekmovalci šahovske sekcije iz Javornika.

Zahvaljujemo se upravnemu odboru DPD Svoboda Javornik-Koroška Bela, ki je s svojimi sredstvi omogočil to srečanje, kakor tudi vsem udeležencem in Društvu upokojencev Javornik-Kor. Bela, ki je dalo na voljo prostore v svojem domu.

Srečanje je organiziral in vodil tov. Tomšič s pomočjo tov. Zormana in tov. Jordana. Pričelo se je ob 9. uri in v prijateljskem vzdušju zaključilo šele ob 14. uri, kajti po končanem uradnem srečanju so svoje sposobnosti na šahovskih deskah merili še posamezniki.

II

Planinska zveza Slovenije pojasnjuje

V šesti številki našega glasila z dne 11. februarja, smo objavili sestavek Letna skupščina Planinskega društva Jesenice, v katerem avtor v

zadnjem odstavku ugotavlja: »Je Planinska zveza Slovenije kot kaže sodi, da nam na Jesenicah ni potreben njen predstavnik...«

Planinska zveza Slovenije nam je v zvezi s tem poslala obvestilo, ki ga žal posredujemo bralcem z enotedensko zamudo, v katerem obveščajo, da je bil za jeseniški občni zbor določen član upravnega odbora PZS Mirko Fetih, ki pa je imel na poti na Jesenice med Jeprco in Kranjem okvaro avtomobila. Ker je to na nenaselenem odseku ni niti mogel tega telefonsko sporočiti PD Jesenice, njegov zastoj pa je trajal tri ure. Iz tega razloga na PZS tudi obljublajo, da se bodo po predstavniku udeležili ene od prihodnjih sej upravnega odbora PD Jesenice.

Menimo, da je pisec omenjenega sestavka s svojo kritično pripombo izrekel tudi priznanje Planinski zvezi Slovenije, ki se je po svojem predstavniku vsa leta doslej udeleževala občnih zborov PD Jesenice. Priznanje v tem smislu, da PZS naši planinski krogi cenijo kot svoj aktivni osrednji organ, ker sicer njeno odsotnost ne bi tako pogrešali.

Basist Miroslav Čangalović na Jesenicah

Na Jesenicah bomo še v tem mesecu lahko pozdravili tako v Jugoslaviji kakor v zamejstvu izredno popularnega opernega pevca MIROSLAVA ČANGALOVIČA, basista beograjske opere. Veliki umetnik bo imel 30. marca v gledališki dvorani na Jesenicah koncert za člane delovnega kolektiva Železarne, ker je tudi sam izrazil željo, da bi rad pel za jeseniške železarje.

Njegova pevska kariera se je pričela v pevskem zboru KUD Ivo Ribar-Lola. Zaradi izredno mojstrske interpretacije in izredne glasovne obarvanosti, je že leta 1947 postal solist beograjske ope-

re. Od takrat pa se njegova umetniška pot strmo dviga. Pel je že v vseh jugoslovanskih opernih hišah in na večjih koncertnih odrih, poslušali pa so ga tudi že v vseh prestolicah evropskih držav, v ZAR, v ZDA, na Japonskem in drugje. Ta veliki, lahko bi celo rekli ljudski umetnik, se bo predstavil tudi našim železarjem z jugoslovanskimi narodnimi pesmimi, črnskimi duhovnimi in z njegovimi najbolj uspelimi opernimi arijami.

Koncert organizira osnovna organizacija sindikata Železarne, kjer bodo sindikalni odbori lahko nabavili tudi vstopnice.

Ali športni park res ni vreden svojega imena?

Kljub temu, da je minilo že štirinajst dni, ko je bil v 6. številki ZELEZAR 11. februarja objavljen članek »Športni park Podmežaklje« pisca R. J., se kot odgovorni za športne objekte v podjetju SPORTMETAL čutim dolžnega, da odgovorim piscu R. J. na njegove ugotovitve, gledane samo iz vidika splošno znane jeseniške kritičnosti, ponavadi pristranske, brez prave osnove in pravega prepričanja. Ne bom trdil, da ugotovitve v članku niso vse resnične, da ne bi bilo lahko drugače, vendar pa želim tudi poudariti, da se do sedaj ni našel še nihče, ki bi znal napisati, tudi kaj pohvalnega o kolektivu, ki skrbi za vzdrževanje športnih objektov in igrišč po svoji moči, kolikor je to najbolj mogoče. Prepričan sem, da večina Jeseničanov in tudi okoličanov sploh ne ve, kdo daje denar za vzdrževanje igrišč: za hokej, košarko, nogomet, odbojko in kdo skrbi, da so vse hokej in ostale športne prireditve v redu pripravljene.

Prav zaradi tega, pa čeprav se bom odmaknil od vsebine odgovora piscu R. J., hočem z nekaj stavki predstaviti ljudi v podjetju SPORTMETAL, ki ne poznajo praznikov, prostih sobot, nedelj in tudi ne nočnega počitka, kadar so v športnem parku prireditve. 75-članski kolektiv s svojimi proizvodnimi obrati neprestano skrbi, da je čisti dohodek, ustvarjen s proizvodnim delom v ledarni in obratu kovinske predelave, vedno tako visok, da lahko pokrije vse stroške v zvezi z vzdrževanjem umetnega drsališča in ostalih objektov. Kolektiv SPORTMETALNA se dobro zaveda, da je približno 50 milijonov starih dinarjev, kolikor pride letno stroškov vzdrževanja zelo dragocen denar, ki bi ga lahko porabili v druge namene. Še bolj pa znajo ceniti zasluženi denar delavci SPORTMETALA zato, ker že nekaj let zapored ob letni delitvi sredstev vedno zmanjka denarja za njih, ker so v času letnih dopustov prepuščeni dragim hotelskim uslugam, ko pa bi že davno lahko ime-

li nekje ob morju svoj prostor in dom za počitek po trdem delu. Za ta denar bi morala sicer drugače preskrbeti družba, če bi hoteli, da bi se športno življenje razvijalo naprej. Poleg denarja za redno vzdrževanje podjetje vsako leto vlaga denar tudi v investicije, ki so potrebne, da lahko športniki ob vsakem času trenirajo in se izživljajo tudi rekreacijsko, če se le hočejo. Vsi ti objekti pa so namenjeni mladini, vendar, žal, ugotavljamo, da je mladina vse manj aktivna v športu, da mladino bolj privlačijo zloglasni mladinski plesi in podobno.

Če se povrnem k članku pisca R. J., in če začnem z odgovorom, potem moram najprej poudariti, da je primerjava naših objektov s Hali Tivoli popolnoma zgrešena in nemogoča. Hala Tivoli je dokončan objekt z urejenimi službami, z velikim številom delavcev, z vnaprej zagotovljenim denarjem, kolikor ga je potrebno za vzdrževanje. Kljub vsem težavam, pa imamo tudi na našem drsališču že vpeljan red, glede urnika na drsališču, in so zato obtožbe brez osnove. Kako Jeseničanom posredovati urnik, to je že nekaj let vprašanje. Poiskovali smo že s tablo, kamor smo urnik napisali za vso sezono, vendar je zaradi mnogih sprememb, zaradi tekem, zamenjav, ostal neuporaben in največkrat predmet kritike. Tudi s šolsko tablo ni šlo, ker so bile na njej kmalu napisane vse mogoče parole. Izdelali smo tablo za vlaganje obvestil, vendar je bila kmalu uničena. Ko smo že vse poskusili, smo prišli do zaključka, da urnik za Jeseničane ni potreben, ker enostavno nobena stvar ne ostane nepoškodovana več kot teden dni. Ne drži tudi trditev, da v urah prostega drsanja za red ne skrbijo odgovorni ljudje. Zaradi poznane jeseniške objestnosti, smo od lanskega leta, ko je za red skrbel samo en reditelj, letos zaposlili štiri. Reči moram, da bi jih lahko še deset, pa bi težko opravili s skrajno nevzgojenimi posamezniki, ki jim je le-

pa beseda malo mar, vsako fizično posredovanje pa ni v naših pooblastilih. Škoda, ki jo dnevno povzročajo tako posamezniki, je velika, posredovanje pa je možno samo za črno pretepa. Verjetno je pisec R. J. opazil, ko je hodil po Hali Tivoli, da se v Ljubljani ob priliki rekreacijskega drsanja ob znaku sirene drsališče izprazni brez posredovanja in da vlada primeren red. Poiskovali smo tudi na Jesenicah, vendar je na tem mestu težko napisati vse kletvice in opazke, katerih so bili deležni naši reditelji. Ali se piscu ne zdi, da tudi v tem mnogo zaostajamo za Ljubljano. In kdo je temu kriv?

Prostor v kegljišču, namenjen za bife, je na koncu hokejske sezone resnično zakajen, lahko rečem zamazan. Frekvenca bifeja je v teku enega leta tolikšna, da bomo resnično morali misliti, da bomo v prihodnje prostor prepleskali dvakrat na leto. Ob priliki hokejskih tekem se v prostoru gnete toliko ljudi, treznih in vinjenih, da so razbita okna in vrata že stvar rednega vzdrževanja, da ne omenjam politih sten in polomljenega drugega inventarja.

Posebno pozornost je pisec članka posvetil nameščenim avtomatom v prostoru kegljišča. Zdi se mi, da je pisec R. J. prav zaradi teh avtomatov napisal tudi ta članek. Ne bom se spuščal v polemiko, kako vplivajo avtomati na vzgojo mladine, ker teh izkušenj nimam. Vseeno pa mislim, da so avtomati prijetno razvedrilo za vsakega, pa naj bo za otroka ali za odraslega človeka. Sprašujem se, kakšne možnosti zabave ima mladina na Jesenicah? Ali je bolje, da za 1 novi dinar igra eno uro ročni nogomet, ali da zapravlja mnogo več denarja po lokalih. Stvar staršev je, da vedo, kje se otrok nahaja, s kakšnim denarjem razpolaga in kdaj prihaja domov. V kolikor starši izgublajo tudi stik z otrokom, potem naj iščejo krivdo pri sebi, če otrok zaide na stran pota.

Lokacija za avtomate ni primerna v kegljišču, pisec R. J. verjetno še ni vedel, da smo že pričeli z ureditvijo prostora pod novo streho, kjer bo v lepem prostoru še več avtomatov, kjer bo vsak lahko odložil svojo osebno garderobo, kjer ne bo nereda, kakršen je sedaj. Ideja za ureditev mini igralnice pa so nam dali potujoči zasebniki, ki na našem prostoru vsako leto z avtomati precej zaslužijo, medtem ko bo denar zaslužen v naši igralnici, že spet namenjen za izgradnjo novih igrišč, za opremo garderob, za plačilo najemnine za telovadnico, za ureditev kopališča, z eno besedo za vse tisto, kar uporabljajo mladi jeseniški športniki.

In če na koncu zaključim z mislijo, da vsaka upravičena kritika vodi k napredku, enostransko prikazovanje pro-

blemov pa vzbuja nezaupanje in jezo, potem mislim, da bi pisec R. J. lahko prišel na upravo podjetja SPORTMETAL, kjer bi z veseljem sprejeli njegove predloge za izboljšanje stanja v športnem parku. Obenem pa bi mu tudi razložili naše težave in probleme, s katerimi se ukvarjamo dnevno z ednim namenom, da bodo športni objekti služili le svojemu namenu.

Tehnični vodja
SPORTMETALA
Lojze Katnik

Rudi BUH, najboljši posameznik na IV. zimskih športnih igrah

Pokal Evrope-zadovoljivo

V Unterammergau — ZR Nemčija je v dneh 26. in 27. 2. 1972 potekalo VI. mednarodno tekmovalstvo v sankanju za pokal Evrope, ki se ga je udeležilo 93 tekmovalcev in tekmovalk iz Avstrije, Italije, Jugoslavije in ZR Nemčije. Najmočnejša je bila članska zasedba z 59 tekmovalci, med njimi tudi 5 naših. Tako na treningu, kot po prvem dnevu tekmovalstva se je pokazala popolna premoč avstrijski tekmovalcev. Vsi tekmovalci so opravili v soboto po dve vožnji v skupini enosodov, doseženi pa so bili sledeči rezultati:

Članj — Helmut Kleinhofer — 2:03,69, Weissbacher — 2:04,74, Anton Obernosterer — 2:05,20, oba Avstrija; prvi Italijan Hans Graber je bil deveti, prvi Nemec domačin Sepp Spindler pa je bil 13. Naši so zasedli mesta: 42. Rihtar, 44. Končan, 46. Carman, 47. Marčun in 48. Vidic. Pri mladincih pa je bil prvi Hubert Köberl, pri članicah Martha Ruech in pri mladinkah Klara Niederscheider — vse Avstrija.

Prireditelj je za to tekmovalstvo uporabil rezervno 900 m dolgo dobro pripravljeno progo, čeprav je bila okolica povsem brez snega. Proga je bila zelo hitra in v zgornjem delu tudi zelo zahtevna, medtem ko je bil zaključni del zelo položen, zato uspeh ni bil samo odvisen od tekmovalca samega, temveč tudi od kvalitete tekmovalne opreme.

Drugi dan tekmovalstva ni prinesel nekih bistvenih sprememb v razvrstitvi najboljših. Tretjo in zadnjo vožnjo v tekmovalstvu enosodov so tekmovalci opravili v okviru doseženih rezultatov v prvih dveh vožnjah. Vodeči Avstrijec Kleinhofer svojega vodstva ni izpustil iz rok in z drugim najboljšim časom v zadnji vožnji zmagal z 1.20 sek. prednosti pred drugoplasiranim Flacherjem — Avstrija, ki se je z izredno vožnjo in časom 1.01.60 min. prebil iz 4. na 2. mesto.

Sledili so jima Weissbacher, Motz, Obernosterer in Lexer — vsi Avstrija. To so tekmovalci, ki so bili razred zase in so trenutno brez konkurence. Italijani so zadržali 9. mesto, samo Graberja je

zamenjal Jud, prvi tekmovallec ZR Nemčije Spindler pa je obdržal 13. mesto. Naš Rihtar se je z dobro vožnjo tudi v zadnjem teku pomaknil med 59 tekmovalcev z 42. mesto na 34. mesto, ostali naši tekmovalci pa so tudi po zadnje mteku obdržali v glavnem preje dosežena mesta: 41. Končan, 42. Carman, 43. Marčun, 46. Vidic.

V kolikor bi Rihtar opravil tudi prvo vožnjo tako kot drugo in tretjo, bi pristal nekje na 25. mestu, kar bi bil glede na kvaliteto udeležencev zelo dober uspeh. Od vseh tekmovalcev so samo naši nastopili s sankami brez plastične drsne ploskve, kar jih je samo na spodnjem, ravnem odseku, stalo 4-5 sekund zaostanka.

V tekmovalstvu dvosodov, ki so morali opraviti po dve vožnji, naša dvojica — skupno jih je nastopilo 29 — že pred startom ni imela večjih možnosti za uspeh, saj sta Rihtar in Carman to pot vozila skupaj prvič. Zmagala je dvojica Kleinhofer — Flacher, Avstrija pred dvojico Buchwieser — Ott, ZR Nemčija, kar je presenečenje tekmovalstva. Lanskoletna zmagovalca brata Obernosterer — Avstrija, sta bila šele 4. naša dvojica pa je zasedla 25. mesto.

V ostalih skupinah so bili doseženi sledeči rezultati: pri članicah je vodstvo obdržala Martha Ruech pred Cordulo Grisch — obe Avstrija. Pri mladinkah je premočno zmagala evropska prvakinja Klara Niederscheider pred Iremgard Fiegl — obe Avstrija. Pri mladincih je vodstvo obdržal Köberl, drugi pa je bil Gabriel Obernosterer — lanskoletni zmagovalec, ki mu kljub odlični vožnji v zadnjem teku ni uspelo zmanjšati zaostanka po prvih dveh vožnjah.

Pokal Evrope je osvojila ekipa Avstrije v sestavi:

Zenske — Klara Niederscheider, moški — Helmut Kleinhofer, dvosedi — Kleinhofer — Flacher.

Organizatorjem je glede na pravo podobo pomladi le z največjim naporom uspelo pripraviti in obdržati za tekmovalstvo sposobno progo.

J. J.

Prvenstvo Slovenije kegljanju na ledu posamezno — bližanje zbijanje

Dne 24. februarja je bilo na drsališču Podmežaklje prvenstvo Slovenije v kegljanju na ledu: posamezno — bližanje in zbijanje, v organizaciji Zveze za kegljanje na ledu Slovenije, v tehnični izvedbi kegljaškega kluba na ledu Jesenice.

Na tekmovalstvu je sodelovalo omejeno število tekmovalcev, in sicer 38 iz naslednjih klubov: Jesenice, Bled, Kr. gora, balinarski klub Jesenice in PGD Bled.

Igralo se je na štirih igriščih po mednarodnih pravilih.

Rezultati so naslednji: 1. Rudi Plesničar (balinarski klub Jesenice) 91 točk, 2. Milan Kokalj (Bled) 86 točk, 3. Vinko Kozjek (Jesenice) 77 točk, 4. Božo Jemc (Bled) 75 točk, 5. Marjan Markelj (Kr. gora) 74 točk, 6. Mirko Vovk (Bled) 72 točk, 7. Karol Koblar (Jesenice) 72 točk, 8. Jože Klinar (Jesenice) 71 točk, 9. Lado Sotlar (Jesenice) 70 točk, 10. Miha Smolej (Kr. gora) 68 točk...

Kaj bomo gledali v kinu

Kino RADIO

4. marca amer. fim GULIVERJEVO POTOVANJE, ob 15. uri.

4. in 5. marca amer. barvni film LJUBEZENSKA ZGODBA, v režiji Artur Hiler, v gl. vlogi Ali Mac Graw, Ryan O'Neill, ob 17. in 19. uri.

6. marca amer. CS barvni film NAJVEČJI ROP STOLETJA, v režiji Peter Yates, v gl. vlogi Stanley Baker, ob 17. in 19. uri.

7. in 8. marca amer. barvni film VRNITEV SEDEM VELICASTNIH, v režiji Burt Kenedy, v gl. vlogi Yul Brynner, ob 17. in 19. uri.

9. marca ital. CS barvni film SE ZA NEKAJ DOLARJEV, v režiji Calvin J. Paget, v gl. vlogi Giuliano Gemma, ob 17. in 19. uri.

10. marca špan. barvni film LEPI SPOMINI, v režiji Antonio del Amo, v gl. vlogi Hoselito, Sara Garcia, ob 17. in 19. uri.

11. marca franc. barv. film MEČ ZA BRANDOA, v režiji Alfio Kalitabiano, v gl. vlogi Pol Vinston, ob 17. in 19. uri.

Kino PLAVŽ

4. in 5. marca amer. barvni film VRNITEV SEDEM VELICASTNIH, ob 18. in 20. uri.

5. marca amer. film GULIVERJEVO POTOVANJE, ob 10. uri.

6. in 7. marca amer. barvni film LJUBEZENSKA ZGODBA, ob 18. in 20. uri.

8. marca ital. CS barvni film SE ZA NEKAJ DOLARJEV, ob 18. in 20. uri.

9. in 10. marca ital. film SIGURNO IN VERJETNO, ob 18. in 20. uri.

11. marca amer. barv. film JEDINA IGRA, ob 18. in 20. uri.

Kino DOVJE

4. marca franc. barv. film NOČ VLOMILCA.

5. marca dan. barv. film DEVICA IN VOJAK.

8. marca amer. barv. film LJUBEZENSKA ZGODBA.

11. marca ital. film SIGURNO IN VERJETNO.

Kino KRANJSKA GORA

4. marca franc. CS barvni film NAPACEN STREL.

5. marca ital. film SIGURNO IN VERJETNO.

7. marca amer. CS barvni film NAJVEČJI ROP STOLETJA.

9. marca amer. barv. film VRNITEV SEDEM VELICASTNIH.

11. marca amer. barv. film LJUBEZENSKA ZGODBA.

Kino DELAVSKI DOM JAVORNIK

4. marca amer. film GULIVERJEVO POTOVANJE, ob 17. uri.

4. marca dan. barv. film DEVICA IN VOJAK, ob 19. uri.

5. marca amer. CS barvni film NAJVEČJI ROP STOLETJA, ob 17. uri.

5. marca franc. CS barvni film NAPACEN STREL, ob 19. uri.

8. marca ital. film SIGURNO IN VERJETNO, ob 19. uri.

11. marca amer. barv. film VRNITEV SEDEM VELICASTNIH, ob 19. uri.

Gledališče

SOBOTA, 4. 3. — ob 19.30 — P. Ustinov: KOMAJ DO SREDNJIH VEJ — komedija v treh dejanjih.

NEDELJA, 5. 3. — ob 19.30 — P. Ustinov: KOMAJ DO SREDNJIH VEJ — komedija v treh dejanjih.

Uprava obvešča gledalce, da sta predstavi spet ob 19.30. Ker je predstava dolga dobri dve uri smo pričetek predstavili za pol ure, tako da so zveze z avtobusi in vlaki ugodne.

NAPACEN STREL, francoski kriminalistični film, si lahko ogledate še na Javorniku in Kranjski gori

DELAVSKA UNIVERZA JESENICE

obvešča

da se začne nemški nadaljevalni tečaj v ponedeljek, 6. marca 1972 ob 19. uri.

Tečaj bo trajal 60 ur.

Isti večer ob 18.30 bo sestanek za strojepisni tečaj v prostorih delavske univerze. Pridejo lahko tudi ostale, ki se niso prijavile za tečaj.

ZAHVALA

Ob nenadni izgubi dobrega moža in skrbnega očeta

MIROTA ABRAM

se najtopleje zahvaljujemo zdravnikom in zdravstvenemu osebju bolnice Jesenice za njihov trud in prizadevanje, da bi ga ohranili pri življenju. Najlepša hvala organizacijam ZK, ZB NOV, KO SZDL Javornika in Koroške Bele in ZB NOV iz Podmežaklje, kakor tudi vsem njegovim sodelavcem in sindikalnemu odboru iz obrata jeklovlek za denarno pomoč. Zahvaljujemo se darovalcem vencev in cvetja, vsem, ki so nama izrazili sožalje, dobrim sostanovalcem, pevcem iz Javornika za žalostinke, govornikom tov. Jaku Svetini, Slavku Marklju, tov. Brunu in Trevnu za poslovilne besede na domu in ob odprtem grobu ter lastnikom osebnih avtomobilov in vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti.

Zalujoči: žena Marija in sin Miran, brat Franc, sestri Milka in Marica z družinami ter ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob smrti

ANTONA GABELIR

se zahvaljujem sosedom za njihovo pomoč, in vsem darovalcem cvetja. Enako se zahvaljujem pevcem za žalostinke in govorniku za poslovilne besede. Hvala vsem, ki ste ga spremili na njegovi zadnji poti, kakor tudi lastnikom osebnih vozil.

Zalujoča sostanovačka Marija Azman

ZAHVALA

Ob prerani in bridki izgubi naše drage mame, stare mame, sestre, tete in babice

FRANČISKE NOC

po domače Vaskarjeve mame se pristrčno zahvaljujem vsem, ki so nam ob težkih dnevih stali ob strani in nam pomagali.

Posebno zahvalo izrekamo dobrim sosedom za vso pomoč, Dakskoflerjevi, Filejevi in vsem stanovalcem bloka št. 15 cesta Viktorja Svetina ter obratovodstvu strojnega vzdrževanja za pozornost. Zahvaljujemo se tudi krajevni organizaciji Zveze borcev Planina pod Golico za venec in tov. Klinarju za lepe poslovilne besede ob odprtem grobu dobre partizanske mame ter Gasilskemu društvu Planina pod Golico za pozornost in pevcem za ganljive žalostinke.

Se enkrat pristrčna hvala vsem, ki so z nami sočustvovali, ji poklonili toliko lepega cvetja in vencev in jo v tako velikem številu spremili na njeni zadnji poti.

Zalujoči: sinova Anton z ženo, Slavko z ženo, hčerki Ivanka z možem, Francka z možem, vnuka Pavel in Tonči z družinama, vnukinja Majda, Marija, Zvonka, Jožica, Veri in Edika, sestri Angela in Minka, brat Blaž in ostalo sorodstvo.

Ponoven poraz košarkarjev

Košarkarji Jesenic, ki se pripravljajo na republiško ligo, so doživeli še en poraz. V okviru gorenjske zimske lige, jih je nepričakovano premagala ekipa Gorenje vasi z rezultatom 50:51.

Vzrokov za poraz je veliko, naštel bom samo nekatere. Fantje so zaradi visoke zmage doma nasprotnika podcenjevali. Tudi tokrat je manjkalo nekaj igralcev, ki so zaradi študija in nekaterih drugih vzrokov ostali doma. Naši igralci so vajeni tesnih telovadnic in se v iz-

redno lepi in prostorni telovadnici niso nikakor znašli. Če k temu prištejemo še izredno slabo sojenje kranjskih sodnikov, je jasno, da zmaga domačinov ni realna.

Sedaj košarkarji Jesenic prehajajo v zaključno fazo priprav. Kmalu se bodo preselili na igrišče Podmežaklje, tako, da bomo še takrat lahko ugotovili dejansko formo moštva. Spodbudno je le, da odnosi med igralci niso skaljeni, kljub temu, da so doživeli že tretji zaporedni poraz v tem mesecu.

Najboljše cicibane in pionirje smučarje ima ŠD Olimpija

Na tekmovanju v veleslalomu, ki je bilo preteklo nedeljo v Kranjski gori za cicibane in mlajše pionirje, so tekmovalci ŠD Olimpija iz Ljubljane dosegli do petega mesta v vseh kategorijah takšen uspeh kakor vsi ostali klub skupaj. V celoti se je pomerilo okoli 300 mladih smučarjev iz 22 klubov iz vse Slovenije razen mariborskega Branika. Številno zastopani tekmovalci in tekmovalke smučarskih klubov Transturist, Tržič, Ravne na Koroškem so dosegli skromne uspehe v primerjavi z najboljšimi ljubljanskimi društvi. V vseh teh krajih imajo odlične pogoje za vadbo.

ZAHVALA

Ob težki in boleči izgubi dragega moža, očeta in dedka

VIKTORJA DAGARINA

se najtopleje zahvaljujem vsem, ki so nam izrazili sožalje, se poslovili od njega, mu darovali cvetje in vence, ter ga spremili na zadnji poti. Posebno se zahvaljujem sodelavcem obrata elektroinženirski oddelka za denarno pomoč in dobrim sosedom za vso pomoč.

Iskreno se zahvaljujem za vso pozornost in trud zdravstvenemu in strežnemu osebju jeseniške bolnice v času boleznih in ambulantnemu zdravniku dr. Janezu Grošlju za obiske na domu, kakor tudi pevcem upokojemcem z Javornika.

Vsem, ki ste nam kakorkoli pomagali še enkrat najlepša hvala.

Zalujoči: žena Julka, hči Vika z družino ter ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob bolečem slovesu od dragega brata

ALOJZA RAZINGAR

se iskreno zahvaljujem vsem, ki so mi izrekli sožalje, darovali cvetje, pevcem, godbi, voznikom in vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti.

Iskrena hvala dr. Sajevidu za zdravljenje in obiske, Ludvini in Slavku Hevčug za nego in skrb na domu, kakor tudi vsem sostanovalcem s Tomšičeve št. 4.

Brat Janez in sorodniki

tako tehnično okolje kakor organizacijsko in finančno urejene razmere. Ljubljana sama tehničnega okolja nima, saj ima le Tivoli in Golovec, kjer menda zaenkrat še ni žičnic. Izgleda pa, da je Kranjska gora bliže Ljubljani kakor na primer Jesenicam.

Ob zimskih počitnicah je bilo mogoče videti ob večerih tudi pet avtobusov v koloni z napisom: »Smučarski tečaj ŠD Olimpija«. To društvo ima poleg profesionalnega trenerja še vrsto honorarnih, ki za delo ob sobotah in nedeljah prejmejo mesečno nagrado din 600. Za vzgojo mladega kadra v tem kolektivu torej ne manjka denarja. To je bilo videti tudi na samem tekmovanju v nedeljo.

Kaj pa uspehi SD Jesenice? Od štirih cicibank so bile tri diskvalificirane, ena pa je padla in bila med zadnjimi. Cicibani so se uvrstili takole: 12. Aleš Podrekar, 29. Matej Oblak, 34. Uroš Pestotnik, 35. Rajko Noč, 57. Klemen Košir. Vseh uvrščenih je bilo 66. Mlajše pionirke: 16. Barbka Klinar, 20. Brigita Kežer, 22. Karin Pajntar, 23. Saška Lavtižar, 32. Damjana Konič, 33. Mojca Košir in 37. Eva Štravs. Vseh uvrščenih 48. Mlajših pionirjev je bilo uvrščenih 112, Jeseničani pa so dosegli tale mesta: 25. Gregor Benedik, 53. Miro Črv, 56. Aleš Kunc, 77. Marko Markelj, 82. Matej Udir in 97. Bogdan Pohar.

Dosežena mesta niso zadovoljiva. Treba pa je poudariti, da je polovica tekmovalcev tako mladih, da bodo šele prihodnje leto dosegli starost, ki velja za kategorijo v kateri so tekmovali. Na tem tekmovanju pa so dosegli: eden tretji razred, štirje četrtega, eden petega in trije šesti tekmovalni razred. Še več pa bi se seveda dalo doseči z bolj smotrnim delom v pionirskem referatu. Za popularizacijo smučanja med jeseniško mladino pa bi bilo treba pričeti takoj široko akcijo, zadolžiti vse organizacije — društva in šole ter zbrati čim več sredstev za dograditev vseh potrebnih investicij, ki so doslej obtičale v začetni fazi.

T. Š.

HOKEJ

Za konec spet dobra igra

Hokejska sezona 1971/72 se počasi približuje h koncu. V soboto je bilo končano še drugo pomembno tekmovalno za pokal Hokejske zveze Jugoslavije. Ko je že kazalo, da moštvo Jesenic ne bo osvojilo tudi tega pokala, je zaključek tekmovalja le pri-

nesel uspeh moštva, ki je brez reprezentantov osvojilo 1. mesto. Odločilno srečanje je potekalo ravno med moštvom Kranjske gore in Jesenic, katerega pa so Jeseničani dobili s precej visokim rezultatom z 9:4. Kranjskogorci so imeli veliko prilož-

nosti za dosego bolj ugodnega rezultata, vendar so bili napadalci premalo iznajdljivi pred Gasarjevimi vrati, oba vratarja Kranjske gore pa sta imela izredno slab dan.

Jeseničani so med tem od igrali tudi prvo polfinalno srečanje za jugo-cup z moštvom Partizana v Beogradu. Moštvo je odigralo eno izmed najslabših tekem v zadnjih letih, zato bo srečanje tudi hitro pozabljeno, še posebno ker bo povratno srečanje na Jesenicah gotovo odločilo kdo bo igral v finalu tekmovalja.

Tudi tekmovalje za alpski pokal se približuje v zaključne obračune. Zmagovalec v skupini kjer igra moštvo Jesenic je poznan, to je pravak Švice, moštvo Chaux de Fonds. Ljubitelji hokeja so v nedeljo prišli spet na svoj račun. V moštvo Chaux de Fonds je igralo 12 reprezentantov Švice in 2 Kanadčana. Jeseničanom do nedeljskega srečanja ni uspelo premagati odlične švicarje, katerim je poraz z moštvom Jesenic tudi edini poraz v tekmovalju za alpski pokal. Nedeljska igra je pokazala, da se naši lahko merijo z vsakim nasprotnikom in da znajo igrati hokej. Borbenost predvsem pa hitra in kolektivna igra sta pripomogla, da so bili gostje nadigrani in rezultat bi bil lahko še ugodnejši v kolikor ne bi bilo nepotrebnih spodrsrlajev v obrambi.

Jesenice : Chaux de Fonds 6:5

Jesenice, 27. 2. 1972. Dvorana Podmežakljo, sodnika Mosser in Haidingh (oba Avstrija), tekma za alpski pokal.

Strelci za Jesenice: Poljanšek 2, T. Košir 1, Smolej 1, B. Jan 1.

Začetek srečanja ni obetal veliko, gostje so že v prvih minutah vodili z 2:0. Gledalci so že pričakovali katastrofo, vendar se je situacija na igrišču kmalu spremenila. Jeseničani so vzpostavili ravnotežje ter pričeli tudi nevarno napadati. Že na koncu prve tretjine je bil rezultat izenačen. Lahko pa bi tudi že vodili, saj sta dve izredni priložnosti ostali neizkoriščeni. V drugi tretjini je hitro vodstvo domačih goste spravilo s tira, začeli so igrati

grobno in se pripraviti s sodnikoma. Na srečo sta sodnika vedno pravočasno reagirala tako, da se srečanje ni izrodilo in je ostalo še vedno v mejah dovoljenega. V zadnji tretjini je igra postala še hitrejša in razburilivejša. Gostje so hoteli na vsak način rezultat izenačiti, vendar so naši zbrali še dovolj moči in v izredno športni borbi uspeli zmagati. Tako kvalitativnih, ostrih in razburljivih srečanj je bilo na Jesenicah odigrano malo. Zmaga nad renomiranim nasprotnikom je prišla v pravem trenutku, tako da je izgubljeni renome že spet povrnjen.

Jeseničani igrajo v nedeljo ob 19. uri še zadnje srečanje za alpski pokal z moštvom Servette iz Ženeve.

Kranjska gora : Triglav (Kranj) 9:3

V četrtek, 24. t. m. so mladi hokejisti Kranjske gore sprejeli v goste člansko moštvo kranjskega Triglava, ki je član Slovenske hokejske lige. To je bila tretja prijateljska tekma v tej sezoni. Čeprav starejši po letih so kranjski hokejisti izgubili tekmo z visokim rezultatom. Mladi Kranjskogorci so začeli tekmo dokaj dobro. Pred golom Triglava so se vrstile neštete neizkoriščene priložnosti, ki jih zaradi neiznajdljivosti napadalci niso izkoristili ali pa je situacijo razčistil odlični vratar gostov,

ki je rešil svoje moštvo še večjega poraza. Prva tretjina se je končala z rezultatom 1:0. V drugi tretjini smo gledali zelo zanimiv hokej, ker sta bila oba nasprotnika zelo izenačena. Vseeno pa se je tretjina končala 3:2 za domačine. Verjetno zaradi utrujenosti, so gostje v tretji tretjini zaigrali slabo, kar so izkoristili domači igralci in tretjino zaključili s 5:1.

V lepi športni borbi sta oba nasprotnika pokazala dober hokej, kar priča samo ena izključitev.

M. Cimirotić

Vozila : Jesenice 7 : 1

Minulo nedeljo popoldan je člansko moštvo Jesenic gostovalo v Novi Gorici in odigralo prvo prijateljsko nogometno tekmo v okviru priprav za pomladansko sezono, ki se prične 2. aprila. Vodstvo in igralci so pri odhodu z Jesenic pričakovali na Primorskem lepo in sončno vreme, vendar pa jih je v Novi Gorici pričakalo kislo in oblačno vreme. Teren je bil izredno težak za igro in je bolj ustrezal izkušenim domačinom.

Na samem začetku tekme, so Jeseničani zaigrali zelo dobro in v 5. minuti iz solo prodora desnega krila Karahodžiča prišli v vodstvo z 1:0. Z dobro igro so nadaljevali vse do 20. minute. Takrat pa so Goričani prevzeli igro v svoje roke in vse svoje moči preusmerili v napad in v kratkem času izenačili rezultat. V kratkem času zaradi grobih napak jeseniške obrambe, došlo še dva go-

la, tako da je bil rezultat prvega polčasa 3:1.

V drugem polčasu je trener Alibegović zamenjal kar sedem igralcev in v igro poslal fante iz mladinskega moštva. Vsi igralci so razočarali, ne toliko zaradi poraza, kakor zaradi slabe igre v drugem polčasu. V obrambi so igrali zmedeno, premalo odločno ter prepočasno reagirali tako, da so zelo hitri in močnejši domačini zlahka prehajali pred gol Jeseničanov. Zmaga Goričanov je zaslužena, ker so prikazali dopadljiv nogomet in veliko borbenosti.

Za Jesenice so igrali: Kuček (Ilič, Kunšič), Ljušič (Trobič), Lukančič (Pavlovič), Komel, Kralj (Rakovič), Iljevski (Pamič), Karahodžič, Pavlič, Kačar, Šenkinc, Noč (Jereb).

V nedeljo Jeseničani gostujejo v Tolminu, kjer se bodo pomerili z istoimenskim moštvom.

Prvenstvo Železarne v sankanju

V nedeljo 5. marca ob 9. uri prireja komisija za šport in rekreacijo pri TO OO sindikata železarne Jesenice medobratno prvenstvo v sankanju na ca 450 m dolgi progi od doma tabornikov »Pri Fencu« do Betela v Planini pod Golico.

Ekipo obrata sestavlja 5 moških do 40 let in 3 moški nad 40 let starosti ter 3 ženske, vsak sindikalni odbor pa lahko pošlje na tekmovalje več tekmovalcev in tekmovalk. Vsi udeleženci bodo morali opraviti po dve vožnji, tekmuje pa se lahko samo z navadnimi sankami.

V Planino pod Golico bosta udeležence tekmovalja vozila dva avtobusa z odhodom ob 7.30. Eden iz Koroške Bele, drugi s parkirnega prostora izpred Železarne.

Tekmovalje hkrati velja za mladinsko prvenstvo železarne. TK ZMS bo prve tri uvrščene mladince nagradil.

Razglasitev rezultatov in podelitev priznanj bo ob 13. uri v hotelu dom pod Golico.

Jesenice : Celje 1 : 1

V drugem kolu kegljaške republiške lige je ekipa »Jesenice« nastopila v soboto v Slovenj Gradcu in v nedeljo v Mariboru. Za nasprotnika so imeli ekipo »Celje«. Na novem, za Jesenice nepoznanem kegljišču, so bili boljši Celjani za 40 kegljev, v Mariboru pa so zmagale Jesenice za 50 kegljev.

Rezultati: Slovenj Gradec: 6916 — Hafner 847, Jekler 771, Langus 868, Šmid 836, Šavnik 863, Šlibar 912, Hafner M. 969, Crv 850.

Maribor: 6935 — Hafner J. 837, Železnikar 809, Langus 845, Šmid 854, Šavnik 877, Šlibar 932, Crv 880, Hafner 901.

Medtem ko je doseženi rezultat v Mariboru kar dober, je pa v Slovenj Gradcu zelo slab.

Polovica prvenstva SRS je za nami in doseženi rezultati niso zadovoljivi. Pokazalo se je, da samo s treningi na domačem kegljišču ne bomo držali koraka z najboljšimi ekipami. Pred prvenstvom bi bilo potrebno trenirati tudi na tujih kegljiščih in se prilagajati njim. S tem bi tudi tekmovalci pridobili rutino, ki je zelo važen faktor za doseganje boljših rezultatov. Ker pa ni finančnih sredstev, vse to odpade. Upamo, da bo v drugi polovici več sreče in da bodo rezultati boljši.

Tudi v rekreaciji najboljši

meznikov na medobratnih tekmah.

Sindikalni odbor je pripravil lična darila v znak zahvale in pozornosti ter spodbude za nadaljnjo aktivnost.

Rezultati obratnega tekmovalja:

Sankanje do 40 let: 1. inž. Janez Faletič — žerjavni oddelek, 2. Franc Smolej — SV jeklarne, 3. Franc Šolar — instalacija.

Sankanje nad 40 let: 1. Franc Gasser, dipl. inž. — obratovodstvo, 2. Cveto Vesek — montaža, 3. Franc Šteblaj — instalacija.

Smučanje: 1. Vlado Benet nad 40 let — instalacija, 2. Marjan Ulčar nad 40 let — SV jeniški obrati, 3. Mira Sodja, ženske — SV jeniški obrati.

Keglanje na ledu: 1. Peter Ilič — montaža, 2. Zdravko Frelj — ključavničarji, 3. Ivko Kos — SV jeklarne.

Keglanje na asfaltu: 1. Peter Ilič — montaža, 2. Franc Šteblaj — instalacija, 3. Vinco Birk — montaža.

Streljanje: 1. Rudi Šapek — OHP, 2. Franc Trplan — montaža, 3. Jože Italo — žerjavni oddelek.

Plavanje: 1. Alojz Lebar — SV jeklarne, 2. Dušan Lavtar — SV Bela, 3. Jože Šturm — SV Bela.

Atletika: 1. Janko Jelovčan — instalacija, 2. Alojz Lebar — SV jeklarne, 3. Valentin Polajnar — žerjavni oddelek.

Po podelitvi nagrad za uspehe v posameznih športnih panogah je bil žerjavnemu oddelku podeljen še pokal za največjo procentualno udeležbo na tekmovaljih, ki se podeli vsako leto. To pa je bil zastavljen cilj članov žerjavnega oddelka, ki so se tudi za leto 1972 obvezali, da ne bodo zlahka izpustili pokal iz rok, saj so skoraj vsi že pristopili k gibanju TRIM.

Rezultati udeležbe v odstotkih: 1. žerjavni oddelek 152,2, 2. instalacija 114,2. 1. SV Javornik 61,5, 4. SV HVZ 50,0, 5. ključavničarji 47,4, 6. SV jeklarne 43,4, 7. montaža 38,3, 8. SV jeniški obrati 33,3, 9. SV plavž, 10. SV Bela. Povprečni stavež v letu 1971 je 415, nastopajočih v letu 1971 je 54,1 %.

Na koncu je obratovodja tov. Peternej čestital vsem uspešnim tekmovalcem in poudaril, da je v tej smeri treba nadaljevati, saj ob vsakdanjih delovnih nalogah radi pozabljamo na razvedrilo.

Svečana podelitev se je nadaljevala v prijeten tovariški večer.

F. J. ml.

KDO IZ MENE POJE:
LJUDJE, LJUDJE, LJUDJE...

dr. France Prešeren Pevcu

Kdo zna
noč temno razjasnit, ki tare duha!

Kdo vé
kragúlja odgnáti, ki kljuje srce
od zore do mraka, od mraka do dné!

Kdo uči
izbrisat 'z spomina nekdánje dni,
brezúp prihodnjih odvzét spred oči,
praznôti ubežáti, ki zdanje mori!

Kakó
bit hočeš poet in ti pretežkó
je v prsih nosit al pekél al nebó!

Stanú
se svôjega spómni, trpi brez mirú!

V 7. številki LISTOV sodelujejo:

Vladimir BRUN, Valentin CUNDRIČ, Benjamin GRACER, Miha KLINAR s svojimi lastnimi pesmimi in prevodi Bertolta BRECHTA, Janko MESSNER, Črtomir SINKOVEC in Slavko TARMAN.

LISTI

Uredil kulturno-umetniški klub TONE ČUFAR

Številka 7

Jesenice, februarja 1972

Bertolt Brecht Igralka v eksilu

Posvečeno Heleni Weigel

Ta hip se šminka. V beli
garderobi
sklonjena sedi na revni
pručki
z rahlimi potezami
pred ogledalom
nanaša šminko si
skrbno odstranjuje
si z obličja
sleherno posebnost:
najrahljše občutje
ga bo spremenilo. Pri tem
ji padajo ramena
žlahtno drobna
rahlo naprej. Tako
kot pri ljudeh, ki
delajo trdó. Oblečena je
v grobo bluzo
z zakrpanim rokavom. Copate
še stoje na mizici
pred njo.
Ko je gotova
zaskrbnjeno vpraša
če bobni so že tu
potrebni
za posnemanje topov
in če velika mreža
že visi. Potem
se dvigne
postava majhna
a bojovnica velika
si natakne copate
iz ličja, da
bi prikazala
boj ribiških žen
iz Andaluzije
boj proti generalom.

Odrska osvetljava

Daj nam vendar luči
na oder, osvetljevalec!
Kako moremo mi
igropisci in igralci
pri poltemi
odsvitati resničnost sveta?
Somračni mrak
uspava. A mi potrebujemo
budnost
da, čuječnost gledalcev.
Pusti jih
sanjati v svetlobi!
Zato nekoliko teme
proč
vse potrebno
lahko nakaže mesec
ali prižgane svetilke.
Tudi naša igra
zmore napraviti dnevni čas
razpoznaven
kadar je potrebno. O ve-
černih goljavah
je veliki elizabetinec
napisal verze, ki jih
ne doseže noben osvetljevalec
niti
sama goljava ne! Torej osvetli
kar smo z delom
ustvarili, da bo
gledavec
mogel videti
kako užaljena kmetica
sedi na tavastlandskih tleh
kakor na svojih.

Rekviziti Weiglove

Kot sejalec prosa za svoje
poizkusno polje
izbira najtežja zrna
in za pesem
pesnik najbolj izbrane
besede, tako
izbira ona predmete, ki
spremljajo
njene like čez oder:
cinasto žico, ki jo
mati Korajža zatika
v gumbnico
mongolskega suknjiča
partijsko knjižico
dobrotljive Vlasove
in ribiško mrežo
neke druge, španske matere
ail bakreno posodo
Antigone, nabirajoče prah
nezamenljivo
že natrgano torbo delavke
za sinove letake
in denarnico
razvnete marketenderice:
vsak predmet
njenih rekvizitov
je izbran: zaponke
in jermeni
in cinaste posode
in vreča za krogle
in izbran je
kopun in kolec, ki na koncu
starko v povodec zavrtlji
ali deska, na kateri
baskovska žena
mesi kruh
ali sramotilna deska
z luknjami za roke
na hrbtu Grkinje
ali lonec za mast
ruske žene, majhen
v šapah policista. Vse
izbrano po dobi in
namenu in lepoti
z očmi izvedenke
in rokami poznavalke, ki
mesi kruh
plete mrežo
ali kuha juho
resničnosti.

(Prepesnil M. Klinar)

HELENA WEIGEL (1900—1971), soproga velikega nemškega pesnika in pisatelja ter doslej največjega nemškega dramatika in osnovec gledališča, je leta 1933 emigrirala in skupaj z Brechtom bila protifašistični boj na področju dramske umetnosti in za socialistično revolucijo. Leta 1948 je skupaj z Brechtom osnovala v glavnem mestu nemške demokratične republike v (vzhodnem) Berlinu najbolj slavno nemško gledališče vseh časov »Berliner Ensemble«, ki je zaslovelo s svojimi gostovanji po vsem svetu in je gostovalo tudi v Ljubljani nekaj mesecev pred smrtjo Helene Weigel, ki je postala po Brechtovi smrti (1956) voditeljica tega ansambla. Pričakovali smo, da bo nastop »Berliner Ensambla« posnela tudi naša televizija in ga posredovala slovenskemu občinstvu, pa se žal to ni zgodilo (?), saj je nastop tega berlinskega gledališča z velikim uspehom predvajala televizija v ZDA. Mimo tega je Helena Weigel do svoje smrti nesebično pomagala graditi stavbo nemške socialistične kulture in umetnosti. Bila je ustanovni član Akademije umetnosti v NDR, profesorica, ki je vzgajala nove nemške gledališke igralce, nesebično in z veliko ljubeznijo pa je pomagala tudi amaterskim delavskim gledališčem in bi kot taka lahko služila za zgled poklicnim režiserjem in gledališkim umetnikom tudi pri nas. Njeno igro smo videli tudi v filmu »Mutter Courage« (Mati Korajža). Lani je ta velika igralka — umetnica in komunistka — zaključila svojo pot, zvesta do konca svoji socialistični umetnosti in boju nemškega ter mednarodnega delavskega razreda. V tem je podobna našemu velikemu gledališkemu umetniku in vzgojitelju Stanetu Severju, ki mu posvečamo to številko »Listov«.

Miha Klinar

Slavko Tarman

Stane Sever igralec svetovnih kvalit

»GREM, DA ZGORIM KOLIKOR MOGOČE SVETLEJE IN DA KOLIKOR MOČ GLOBLJE POSVETIM V TEMO ŽIVLJENJA.«

MAKSIM GORKI

»Glavne vloge, Hamleta, Polonija, kraljico Gertrudo in Ofelijo, so igrali v dveh zasedbah. HAMLETA sta kreirala JAN in SEVER. JAN ga je igral z ostrino človeka, ki se bje z impulzivnimi gestami in močno izraženo mimiko zoper sebi sovražne sile. Tako je bila njegova kreacija sicer nadvse gibka, toda notranje manj človeško tragična in ne do kraja prepričevalna. Priznati pa je treba, da je JAN v poznejših nastopih poglobljal svojo igr in ji dajal večjo dognanost.

HAMLET, ki ga je kreiral SEVER, je bil poln počlovečene širine, ki je žarela iz njega s tako silo, da je vplivala na celoten potek drame. Tu zadržanost, tam izbruh, mimika, vse je sličilo oblaku, ko skriva v sebi pretnje in pobiliske. Jasna in smiselna logika govora, ko je zares beseda bila prilagojena kretnji in kretinja besedi, to je bila odlika Severjevega igranja.

(France Onič: »V Hamletu se zgoščujejo in lomijo nove usode človeštva.« Ljudska pravica, 18. aprila 1948)

»Glavno vlogo BLAZIJA COUTUREJA, je izoblikoval STANE SEVER. Ta nadarjeni igralec se nam je sicer kot uporabna in nadarjena moč razodel že v nekaterih delih z manjšimi, lepo uspelimi kreacijami. Tokrat pa je bil postavljen pred ognjeni krst, kajti vloga BLAZIJA spada nedvomno med najdelikatnejše in najboljčutljive vloge, kar jih je kdaj napisalo pero svetovnih dramatikov. In SEVER je preskušnjo prestal tako odlično, da ga bomo morali v bodoče šteti brez pridržkov med najprominentnejše, vodilne moči v našem dramskem ansamblu.

(Kritika »ASMODEJA« v »SLOVENSKEM DOMU« 23. februarja 1940, LJUBLJANA)

»Tako smo ob letošnji premieri OTHELLA, vendarle z veliko vero in veseljem dočakali izjemno doživetje. V glavni vlogi je nastopil SEVER, ki je že nekaj sezon nazaj dokazal, da je med mlajšo generacijo naše Drame njena najboljša moč. SEVER iz vloge v vlogo raste ter se dviga v velikega interpreta.

Sinočnji SEVERJEV nastop v vlogi JAGA v OTHELLU je potrdil, da je umetnik širokih sposobnosti in na svetovni ravni. Osrednje slovensko gledališče si lahko šteje v veliko srečo, da imajo zopet enkrat mladega igralca, ki se je v težki vlogi tako prepričljivo in prodorno uveljavil.

Naj omenimo troje značilnosti v okviru velikega SEVERJEVEGA uspeha v vlogi JAGA. Le malokdo je do danes na Slovenskem tako suvereno obvladal zase ves odrski prostor in si ga tako temeljito podredil svoji igri.

Slikovitost, razsežnost in globina prostora so igrali ob SEVERJU tako, da je bil vsak njegov prizor prava slika odnosno arhitektonska zgradba zase.

SEVER je v sami igri z nekakšno grozno lahkoto poustvarjal JAGA ter se gibal z njim med satanstvom in zverstvom, ožarjenim z eleganco renesančnega svetovljana. Kadar pa se je za hip ustavljal nad lastnimi dognanji o nedoslednostih in nasprotjih, je skoraj grozno mirno lebdela nad vsem dogajanjem tista zadržana napetost in tragičnost, ki razjeda in ruši temelje lastnih in tujih dognanj ter spoznanj.

(»PONOVITEV OTHELLA — VELIK SEVERJEV USPEH«, SLOVENSKI DOM — Gledališka kronika, 21. februarja 1941, Ljubljana)

»Uspeh slovenskih gledaliških umetnikov je neizpodbiten. Priznan in potrjen je bil ne samo pred domačim občinstvom v Ljubljani, Sarajevu in Beogradu, ampak tudi na večdnevem gostovanju po Češkoslovaški in Poljski.

Z eno besedo — slovenska interpretacija KRALJA LEARA je izjemno in vznemirljivo doživetje. Njeno izjemnost dokazujejo jasnost, perfekcija in kristalna čistost, red in poučen primer studioznega kolektivnega prizadevanja.

Ob vsem tem je brezprimerni STANE SEVER ustvaril toplo, plemenito in humano varianto novega LEARA, prav zato je njegov LEAR dovolj miselno globok, trpek in grenak.

(D. MIHAJLOVIČ: »SHAKESPEARE V SARAJEVU IN BEOGRADU«, BEOGRAD — 1965)

»S priznanjem in veseljem ugotavljamo — slovenski KRALJ LEAR je s številnimi elementi moderna, pogumna predstava, predvsem zato, ker so se v nji naravnost asketsko odpovedali vsem zunanjim učinkom, ki ponavadi zakrivajo filozofski smisel drame. Prehod iz razkošja v bedo, iz kraljevega sijaja v starčevsko nemoč je zato manj oster, ker sijaja in razkošja ni bilo. Zato pa toliko močnejše poudarja — po zgledu, ki je v današnji Evropi v modi — BECKETTIZEM, tragedije o jobovskih nesrečah kralja in njegovega paladina. Režiser MILE KORUN rešuje te probleme zelo čisto in komunikativno.

STANE SEVER je v naslovni vlogi ustvaril notranje obvladan in logičen lik: prehod od despotskega vladarja do brezmočnega, nesrečnega starca je poln ekspresije in tragike. LEAR je sam kriv svoje usode, zato je mogoče še bolj grenka.

(TRYBUNA LUDU, WARSZAWA 14. 11. 1965)

»Jugoslovani so za gostovanje po Poljskem vključili tudi dramo iz domačega repertoarja — »POHUJŠANJE V DOLINI SENTFLORJANSKI« slovenskega klasika avtorja IVANA CANKARJA. To je temeljno delo slovenske dramatike, vendar predelano v eksperimentalno, abstraktno obliko. Predelava je močno akcentirala grotesko moralne problematike. Održala je dramo od stvarnih osnov klasičnega dela, posplošila vsebino v izven časovno razpravo med dobrim in zlim, med skušnjo in odporom, med zlaganostjo in pohujšanjem. Vsekakor pogumni uprizoritveni poseg, kjer so spoštljivega klasika okrasili celo s stripteasom.

Pomanjkanje prostora nam ne dovoljuje omeniti vseh izvajalcev, ki zaslužijo pohvalo. Pohujšane Sentflorjance je vodil župan interpret SHAKEPEAROVEGA KRALJA LEARA, odlični igralec STANE SEVER, ki poseduje ogromno moč transformacije, njegove kreacije so na evropski ravni. Krivca pohujšanja in obenem očistevalca, je igral izvrsten par MOJCA RIBICEVA in POLDE BIBIČ.

(»GOSTOVANJE LJUBLJANSKEGA GLEDALIŠČA, EXPRESS WIECZORNY, WARSZAWA — 17. 11. 1965)

»V prvi plan je med izvajalci stopil STANE SEVER, v težki, odgovorni dramatični vlogi LEARA. Igral je v nekakšnem notranje pridušenem tonu. Jasno je pokazal, kako se pod nepričakovanimi udarci s strani hudobnih hčera v starcu vse zlomi. Globoko je znal pretrpeti celotni auditorij. Ob SEVERJEVEM LEARU ne bomo pozabili tudi NORCA, ki ga je odlično igral POLDE BIBIČ na meji med tragedijo in grotesko.

(»LJUBLJANSKI KRALJ LEAR«, EXPRESS WIECZORNY, WARSZAWA 13. in 14. 11. 1965)

»Slovenska predstava je nenavadno zanimiva — in to brez vsake pretirane vpljivosti do simpatičnih igralcev.

Vsi igralci igrajo zelo racionalno, brez naturalističnih detajlov, zbrani v besedi in kretnji. STANE SEVER kot KRALJ LEAR je ustvaril nepozaben mojstrski lik. Z višini košatega tirana prehaja na dno propada, vendar ves čas ohranja nekaj kraljevkega. V vsej zelo izenačeni skupini so z igralsko zrelostjo izstopali: JURIJ SOUCEK, RUĐI KOSMAČ in POLDE BIBIČ. Jugoslovanski gostje so zaslužno poželi odobravanje v auditoriju.

(»PRIJETNO PRESENEČENJE IZ SLOVENIJE«, ZYCIE WARSZAWY, WARSZAWA 14. in 15. 11. 1965)

»Danes in jutri bo gost SNG iz Ljubljane z Brendana Behana komedijo TALEC. Irski pisatelj, ki je pred nedavnim umrl, je bil član skupine

ANGRY MAN, ki je najbolj živ odsev določenih umetniških gibanj avantgarde v modernem gledališču. Komedija TALEC je imela v Jugoslaviji izreden uspeh.

Režiser TALCA je MILE KORUN, najposobnejši jugoslovanski gledališki režiser. Vse vloge, predvsem pa glavne, so bile odlično zasedene ter dovršeno kreirane. V prvi vrsti velja to seveda za PATA — STANETA SEVERJA in MEG DILLON — DUŠE POČKAJEVE. Res, srečen je lahko režiser, ki ima na voljo dva tako vrhunska igralca, ki poustvarjata s prirojeno intuicijo in iztisneta iz vloge vse, kar ta nudi in še veliko več! SEVERJEV PAT je bil s svojo usmerjenostjo, skoraj flegmatično odsotnostjo in navidezno neprizadetostjo tako prepričljiv in močan, kot je bila po drugi strani dognana MEG — DUŠE POČKAJEVE, veherentna in vulgarna, vendar nikoli niti za las preko stopnje, ki bi lahko odvzela temu liku človeško verjetnost.

Skratka, menimo, da bi irski avtor BEHAN zelo težko našel za svojega TALCA bolj izvrstnega tolmača, kot je ansambel ljubljanske Drame.

(IL PICCOLO — TRIESTE, 23. 5. 1964)

V svojem vseobsežnem igralskem repertoarju velja STANE SEVER za največjega interpreta Cankarjevih likov. Prav s Cankarjevimi HLAPCI je ponesel SEVER in ljubljanski igralski ansambel glas o slovenskem narodnem gledališču v svet.

Pariško občinstvo v gledališču SARAH BERNHARDT je leta 1956 prvič prisluhnilo tekoči slovenski govoric. Slovensko narodno gledališče tokrat prvič v svoji zgodovini nastopa pred izbranim svetovnim kritičnim auditorijem. Z uprizoritvijo Cankarjevih HLAPEV v gledališču SARAH BERNHARDT na tretjem FESTIVALU NARODOV v Parizu, smo pravzaprav Slovenci praznovali rojstvo novega gledališkega naroda.

Še isti dan, 3. julija 1956, sta se pojavila dva odmeva na uprizoritev SNG v Parizu. Kritiki GEORGES LERMINIER je v dnevniku »LE PARISIEN LIBÉRÉ« objavil naslednjo kritiko:

»Satira in pridiga, satira na neko dobo, ki velja za obdobja, pridiga, prežeta s plemenitim humanizmom po vzoru 19. stoletja, ki pa še danes učinkuje. V vsem tem je ibsenški drami IVANA CANKARJA uspelo prodreti. Kako pa naj bi se sploh upirali čudoviti interpretaciji ljubljanske gledališke družine? Nadrobno izpeljan realizem, ki gre prav do najmanjših odtenkov in poustvarja življenje s presenetljivo močjo, odrska postavitev, znamenita po natančni obdelavi in svojskem vzdušju Slavka Jana, spretna inscenacija Viktorja Molke, vse štejemo v prid uprizoritvi HLAPEV.

Nasteti velja vse igralce, tudi najmanjše vloge. STANE SEVER — JERMAN podčrtava brez pretiravanja mesijanstvo svoje stvaritve, je tip večnega upornika, ki ne bo nikdar v živcih ljudih prepoznal podobe ČLOVEKA, o katerem sanja. PAVLE KOVIČ predstavlja grozljivega in prostiškega Komarja. MAKŠ FURIJAN je župnik s cesarsko in asketsko krinko. ANČKA LEVARJEVA je lepa in ganljiva LOJZKA.

Kritiko za »LE MONDE« je napisal eden najbolj upoštevanih pariških kritičnih avtoritet — ROBERT KEMP, kjer pravi:

»Igralci SNG iz Ljubljane igrajo z zavzetostjo in žarom, igrajo v slogu ANTOINA. Izogibajo se vsakršnega deklamiranja in teže po naravnem podajanju. Dobili smo na razpolago povzetek petih dejanj drame »HLAPCI« v prevodu ge. SIDONIJE JERAS-GUINOTOVE.

HLAPCI so ljudje brez hrbtenice, ki poklekajo pred klerikalno stranko. Lutka kakršen je KOMAR, se vrže pred starim HVAJSTJO na kolena. Edino čisti in pogumni učitelj JERMAN ostane zvest svojemu prepričanju ter nadaljuje svoje poslanstvo. JERMAN je figura kot, da je v celoti vzeta iz ZOLAJA ali MIRABEAUJA. Le kako nas ta preproščina in vna ne bi ganili! Saj nas celo prav močno pomladita...

To je delo, ki je bilo v začetku stoletja pod cesarjem Francem Jožefom, blazno drzno, nepremišljeno in kar moč nevarno! Prava plamenica, še dandanes lahko tli, kakor večna lučka.

STANE SEVER je bil v JERMANU boljši kot dober. Njegov blagi in preudarni nastop, lahno šepetanje, njegov mir in naposled njegova bolečina... Je pravi apostol, igra pristno in resnično. MAKŠ FURIJAN — ŽUPNIK, ti požene srh po hrbtu. Treba je imenovati vse po vrsti PAVLA KOVIČA, LOJZETA POTOKARJA, ANČKO LEVARJEVO, skratka igralski ansambel je izredno enovit.

Ameriška gledališka revija »THEATRE ARTS«, pa je malo pozno objavila naslednji odmev s pariškega festivala izpod peresa ROSAMOND CILDER.

»Jugoslavija se je letos predstavila v gledališču SARAH BERNHARDT z dramo IVANA CANKARJA, vodilnega slovenskega dramatika ob prelomu stoletja. Njegova drama sega v splošni tok liberalizma, v tem primeru se liberalizem izraža kot upor svobodnjaškega, svobodno mislečega JERMANA zoper hlapčevsko miselnost.

STANE SEVER, vodilni igralec slovenskega narodnega gledališča, je igral JERMANA s prizadevnostjo. To je njegovo tolmačenje vloge zavestno hoté ločilo od satiričnega zanosa večine ostalih. Množični prizori s skrbno izdelanimi individualnimi vlogami so bili opomin, da predstavljajo gledališče reforme ANTOINA, STANISLAVSKEGA in njegovih posnemalcev, tudi še danes prevladujoč vpliv na mnogih odrih.

(ROSAMOND CILDER: »THE PARIS FESTIVAL — TOWARD THEATRE OF THE NATIONS«, THE THEATRE ARTS, OCTOBER 1956, NEW YORK)

Objektivno vrednotenje igralske moči STANETA SEVERJA, se nam razodeva tudi v tej inozemski sodbi MARIE LOUISE BABBET o naših HLAPECIH v PARIZU:

»Jugoslavlani so nam po zaslugi SNG iz Ljubljane dali pravo gledališko lekcijo. IVAN CANKAR je znal napraviti iz svojega dela nekakšno epopejo, pri tem postavljajoč svobodo duha nasproti vsem, ki se podreajo zahtevam dneva in se ponižujejo na stopnjo hlapcev.

Skupina SNG iz Ljubljane se je v tem delu znašla s presenetljivo naravnostjo. Avditorij je hitro pozabil na neizrazito sceno in na srednje učinkovito osvetlitev, ter se prepustil ritmu in toplini režije. Spontanost igralcev krije v sebi izredno dodelanost in vigranost... Po kvaliteti ansambla in po skladnosti uprizoritve, nas je skupina SNG iz Ljubljane, spominjala igre črncev v delu »Porgy in Bess«. Če pa velja vendarle posebej poudariti kakšnega igralca, je to JERMAN — STANETA SEVERJA, ki je po našem mnenju čudovit po svoji transformaciji blagosti, preproste dobrote, prepričevanja in silovitega upora.

Reči je treba, da je in bo ta uprizoritev, ki je svojevrsten dokaz presnetljive življenjske moči slovenskega gledališča, ena najboljših predstav letošnjega tretjega pariškega festivala.

S tem postavlja jugoslovansko in slovensko gledališko umetnost med vrhove današnjega evropskega gledališča.

(MARIE LOUISE BABBET: »OD SPANSTVA GA DILETANTSTVA DO JUGOSLOVANSKE DOGNANOSTI«, LA TRIBUNE DE GENEVE, N° 163, GENEVE — 13. julij 1956, SWISS.)

Pa še argentinski glas o uspehu Drame SNG v Parizu.

»Slovenec IVAN CANKAR je drugi ibsenijanec in še bolj trdo udarja (kot Čeh Karel ČAPEK v svojem RAZBOJNIKU) s svojim bičem po hlapcih, ljudeh, ki so vedno pripravljeni privzeti lakajsko stališče, če jim to prinese kako korist. V tem delu utripa spor kot v IBSENOVI KRIVULJI IN PREMI.

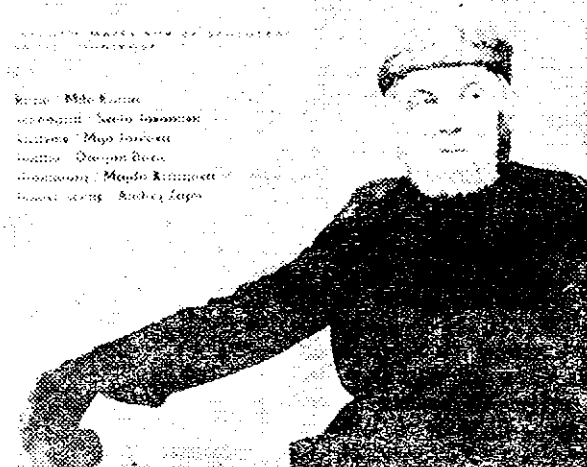
Slovenski dramski ansambel iz Ljubljane je bil najboljši na FESTIVALU NARODOV. Na festivalu v Parizu je sodelovalo 17 držav in bilo predstavljenih 27 dramskih del. Žiriji FESTIVALA je predvsem ugajala intimnost, zadržana stilizacija in globoka izrazitost slovenskih igralcev, od katerih se je posebno odlikoval STANE SEVER. Njegova fotografija je bila tudi objavljena na letaku. Režiser SLAVKO JAN je ustvaril odlično plastičnost slik in luči.

(ALFREDO DE LA GUARDIA: »USPEH SLOVENSKE DRAME V PARIZU«, LA NUEVA PATRIA, N° 138, AUGUST 31 1956, BUENOS AIRES, ARGENTINA)

Vsekakor je zanimiva kritika, ki jo je v kulturni rubriki oddajala radijska hiša RADIODIFUSION FRANCAISE — PARIS, po nastopu našega ansambla na FESTIVALU.

»Prvega, drugega in tretjega julija 1956 so nastopili v pariškem THEATRE SARAH BERNHARDT ljubljanski dramski umetniki — člani slovenskega narodnega gledališča. V okviru III. mednarodnega FESTIVALA NARODOV so uprizorili CANKARJEVE — HLAPECE. To je bil prvi pariški gledališki večer v slovenskem jeziku. Slovenski igralci, ki so na FESTIVALU zastopali Jugoslavijo, so gostovali v PARIZU z izredno skrbno naštudirano in izvedeno predstavo. Uprizarjati HLAPECE je bila in bo zmeraj težavna stvar. CANKAR v tej drami obračunava s klavnimi političnimi razmerami svojega časa. Nad to duhovno zakrnelo, nesproščeno množico, ki ji je avtor po pravici piličil v obraz vzdevek HLAPECI, se po spoznanju dvigata oba protagonista te odrske

William Shakespeare Kralj Lear

umetnine — župnik in Jerman. rPvi je pesimist in — kakor veliki inkvizitor Dostojevskega — ne veruje v občestvo svobodnih in pokončnih ljudi.

JERMAN — STANE SEVER je ogorčen človek, uporni človek — UN HOMME REVOLTÉ — v CAMUSOVEM pomenu besede. Dasi je JERMAN ob koncu drame, vsaj začasno osebno nalomljen ali vsaj v duhovni krizi, ki je ne kaže poenostavljati, vendar le do zadnjega ne obupa nad spoznato resnico, da je tudi ljudstvo poklicalo v svetlo mesto svobode, pravice in ljubezni.

JERMAN je tragični junak in celo ko na zunaj klone, nikakor ni slabič. Je pomenljiva in zapletena slovenska in cankarjanska figura. Režiranje HLAPECEV je zelo delikatna zadeva, pri kateri se je treba — četudi za ceno plastičnosti — izogniti sleherni enostavnosti. CANKARJEV jezik je vsekozi izbran in vznesen. JANOVA režija je po ubrani enotnosti brez dvoma uspeła odlično. Igralci velikih in malih vlog so bili skoraj brez izjeme izvrstni in so častno zastopali slovensko gledališko kulturo. SEVER se je razvil v igralca evropskih kvalitet. Naj omenim pretresljivega Hvastja — Lojze Potokarja. Vloga JERMANA je najtrši oreh in glede nje si ne bomo najbrž nikoli edini. Župnik Maksa Furijana je odlična mojstrska kreacija. Zelo dober je Cesarjev KALANDER, Ančka Levarjeva in Edvard Gregorin potrjujeta priznan igralski talent. Vladimir Skrbinšek in Vida Juvanova sta dokazala zrelo igralsko kreacijo.

(»UNE PIECE DE CANKAR A PARIS«, RADIODIFUSION FRANCAISE — PARIS, 8. JULI 1956)

NEUNICLJIVA MOČ IGRALSTVA

Igralec in umetnik STANE SEVER je do zadnjega vztrajal v svojem poslanstvu. Z »GLEDALISCEM ENEGA« je želel uresničiti pozabljeno geslo: »UMETNOST LJUDSTVU«. Zadnja leta se je umetnik SEVER vse bolj zapletel v mučen boj, iz katerega ni našel drugega izhoda kakor — GLEDALISCE ENEGA. Vse svoje plodno igralsko življenje, je SEVER poklonil boginji TALIJ.

SEVERJEV ustvarjalni zanos je danes še neizmerljiv.

Kaj je izgubila slovenska gledališka publika s prerano smrtjo umetnika STANETA SEVERJA? Ostajamo nemi — ker odgovora ni! Morda leži delni odgovor v izjavi akademika dr. prof. BRATKO KREFTA v knjigi »POSILANSTVO SLOVENSKEGA GLEDALIŠČA«, ko vrednoti in primerja izvajalce HAMLETA v izvedbah gostujočih angleških gledališč OLD VIC, THE ENGLISH PLAYERS in DUBLIN GATE THEATRE, s slovenskimi stvaritvami.

»Trikrat so nam doslej angleški igralci pokazali, kako uprizarjajo in tolmačijo HAMLETA. Lani smo sploh prvič videli v Ljubljani gledališče OLD VIC iz Londona, ki velja zaradi svoje tradicije za osrednje angleško gledališče. V OLD VICU se še zmeraj križata dva sistema — zvezdniški in ansamblski, vendar prevladuje zvezdniški sistem enoletnega ali dvoletnega angažiranja vidnih igralcev za pogodbeno določene vloge...

Toda važnejše kot vse to — je žalostno (prav »slovensko«) dejstvo, da kritika ni znala omeniti razen ROGOZOVEGA-HAMLETA in OFELIJE-WINTROVE, nobenega drugega slovenskega igralca in igralko. Uprizoritve HAMLETA spadajo vendar ne le med vrhunske stvaritve slovenske gledališke umetnosti, temveč so tudi zgovoren do-

kaz o razvoju gledališke umetnosti, ki je že med obema vojnoma z marsikakšno uprizoritvijo dohitela evropsko gledališko umetnost in tudi danes hodi z njo vstric...

Poklonstvo pred tujim je še vedno precej v modi, kar je tipičen izraz provincializma. LEVARJEV kralj KLAVDIJ (v sezoni 1941/42) je vsekakor večja umetniška stvaritev, kakor je bil kralj OLIVERA NEVILLA, ki je celo nekoliko enostransko poudarjal le zločinca in sladostrastnika. Medtem ko je bil LEVAR tudi prebrisan, umen in kovaren vladar, ki se je na koncu ujel v lastne mreže. LEVAR je bil poleg tega polnejši lik in SHAKE-SPEARU bližji, čeprav ni bil zaradi tega nič manjši zločinec. Kralj KLAVDIJ MILANA SKRBINSKA in STANETA SEVERJA je bila umetniško močnejša stvaritev kot oldvikovska. SKRBINSEK in SEVER sta imela nekaj demonskega v sebi, medtem ko je bil KLAVDIJ — OLIVERA NEVILLA le bolj kriminalen tip v prusko-carski uniformi. NEVILLE po svoje artistično vestno izoblikovan, je prav zaradi koncepta in manjše kreativne moči vidno zaostajal za LEVARJEM, SKRBINSKOM in SEVERJEM.

Ali pa SEVERJEV — LEART, ki predstavlja ustvaritev, vredne posebnega esaja.

Ob SEVERJU je oldvikov LEART — JOHNA HUMPHRYA čisto zbledele.

Razmišljati in pisati bi moral sedaj tudi o številnih slovenskih HAMLETIH od BORSNIKA, NUČICA, ROGOZA, KRALJA, DEBEVCA do JANA in SEVERJA, toda to presega moj zapis. Tudi med njimi so bile stvaritve, ki jih niti NEVILLE — HAMLET ni zasenčil in potisnil v ozadje, kakor je morda mislila ta ali ona provincionalno-snobistična in birokratsko-parvenijska glava, ki se rada velikokrat brez premisleka klanja vsemu tujemu...

Slovenski gledališki umetnik je od BORSNIKA do CESARJA in SEVERJA ustvaril pomembne umetniške like in to ne le pri CANKARJU in SHAKE-SPEARU...

(DR. PROF. BRATKO KREFT: »POSILANSTVO SLOVENSKEGA GLEDALIŠČA«, p. 42—107, LJUBLJANA MGL — 1960)

Izredno pomembna je odmevnost SEVERJEVIH nepozabnih kreacij, na dubrovniških letnih igrah. Naj citiram spremni dopis (ta se nahaja v zupščini družine SEVER v Ljubljani, op. pisca):

Dubrovnik, 23. I-1961

Dragi Stane
slobodan sam da ti i za ovu sezonu ponudim ulogu kralja u Shakespeareovem HAMLETU. Uvjeren sam da će našu ponudu prihvatiti i opet se pojaviti na Lovrjencu sa tvojom izvršnom kreacijom, koja je naišla na najbolje kritike sa svih strana, a što je velika želja svih nas.

Usput ti napominjem da sam upravo ovih dana primio pismo od sekretara Finskog ITI iz Helsinkija, koji mi pored ostalih sjećanja na Dubrovnik i naše predstave piše doslovno:

»Vaš kralj u Hamletu je najbolji u današnjoj Evropi.

Molim te da mi što prije javiš tvoj načelni pristanak, kako bismo u što skorije vrijeme mogli sklopiti ugovor...

Očekujući tvoj pozitivni odgovor najsrdačnije te pozdravljam.

Josip Depolo l. r.

direktor

DUBROVACKE LJETNE IGRE
DUBROVNIK

»SEVER'S KING IN SHEKESPEARE'S HAMLET IS THE BEST IN TODAY'S EUROPE«.

(DR. PROF. T. I. WOURENRINNE SECRETAIRE GENERAL, INTERNATIONAL THEATRE INSTITUTE HELSINKI, JULY 24 th 1960, HELSINKI-SUOMI)

V svojem vseobsežnem igralskem opusu, (gledališče, radio, film in televizija) velja STANE SEVER do danes za največjega interpreta na Slovenskem. Prav s CANKARJEVIM JERMANOM, je SEVER ponesel glas o slovenskem narodnem gledališču v PARIZ — stičišče evropskih kultur.

Se in še bi lahko naštevali številne odmeve doma in v tujini, ob njegovih enkratnih umetniških stvaritvah. Neizproсна smrt nam je iztrgala SEVERJA — umetnika, gledališkega ustvarjalca evropskega in svetovnega formata.

STANE SEVER je ustvarjal in vršil svojo igralsko ter človeško dolžnost do zadnje izgovorjene besede. Svoji moči igraltva se ni mogel upreti. In kot pravi ROMAIN ROLLAND: »MOJE ŽIVLJENJE JE BLISK — IZGUBIM GA — JAZ SEM DOBIL«, tudi umetnik STANE SEVER ni mogel drugače. Delal in ustvarjal je do konca svoje bogate ustvarjalne poti.

Janko Messner

SKURNE STORIJE

Badgasteinski protokoli

Badgastein — kakšen čar svetovljanstva v besedi!

Zmes sladkobne legende o ranjenem jelenu (ki ga je prvi ozdravel, ko se je nažlampal iz toplega vreca), secesijskih vil in bahavega empira, skrbno vdelanega v apartmaje razkožnih hotelov, kjer si podaja vrata, 'haute volée' vsega sveta.

Kolô družbenega razvoja pa se nikoli ne ustavi, tako se tudi v drugi avstrijski republiki ni, pa naj še tako škriplje in omahuje: dandanašnji tudi poštarjem in železničarjem, snažilkam in profesorjem, da celo kmetom omogočajo bolniške zavarovalnice kopanje v tej gorski kotlini. En sam pogoj je potreben: da te trga v križu, nogi ali roki, v vratu ali sploh povsod, in da ti zdravnik to trganje uradno potrdi s štampljko in podpisom.

V jedilnici sta kaka dva ducata miz, pri vsaki čakajo štirje stoli na novi 'turnus', na prebolevnike, paciente in — simulantе.

»Ime, prosim. Soba številka štirinajst, skupaj s tem in tem. Čevlje sezujte, tam pred jedilnico so omarice, številka štirinajst. V sobo samo v copatah, obiski v sobi prepovedani, kosilo ob dvanajstih, večerja ob pol sedmih. Ob desetih so večna vrata zaprta, nihče ne more več v hišo. Kopali se boste ob šestih zjutraj. Budil vas bo zvonec v sobi. Uprava vam želi uspešne kopeli...«

Pa si približaj za tri tedne. Pogledaš na uro: do kosila še trikrat po šestdeset minut.

Navdaja me notranji nemir, mešanica radovednosti in nekakšne sitne tesnobe pred nedoločnim, ko pomislim, kakšni le bojo moji tovariši pri mizi. Nedoumljivo, koga se pa pravzaprav že spet bojim, smešno vse skupaj, saj lezem proti petdesetim, vojsko imam za sabo, akcije in zapore, pa me mrcvari in mori že sama misel, s kom bom trikrat na dan prebil tiste pol ure pri mizi... Presenetljiva ta tvoja plahost še na stara leta, pomislim, kakor da brez nje in brez tistega dražljajkega napenjanja in skrbstva za stvari, ki jih še ni, ne moreš živeti. Potrpi, zabožjidel, saj ti ne uideata ne stol ne družba pri mizi, hišnega reda ne boš spremenil, pa če ti je prav ali ne, da te drži stol, ki si ga izbral prvi dan, prikljenjenega vse tri tedne. »Da ne nastane zmeda s prtički«, je pojasnilo uprave okrevališča, ta že ve, kaj dela, pa jo malo boli, če jo na tistem kolneš s kasarno ali s čimerkoli.

Prva večerja. Običajno skrizno predstavljanje, rokovanje, 'freut mich, Mahlzeit!', pritajeno pogledovanje izza trepalnic, kakšnih navad je pri mizi ta in drugi, previdno tipanje previdnih besed, prijazna, napeto vlijudna in zadržana vprašanja, odkod je kdo, kaj je po poklicu.

Pri zajtrku naslednji dan je že več pogovorne snovi, saj se že lahko pozanimaš, kako je ta in drugi prespal prvo noč, obklej da mora v kopalnico in še kaj.

Pri kosilu tega dne pa si navadno že udomačen član te samogibno sestavljene, čisto naključne omizne družbe. Vprašanja in odgovori so zmeraj bolj samozavestni, neposredni.

»WAS UNTERRICHTEN SIE EIGENTLICH, HERR PROFESSOR?«

Frau Burger ima koketne črne oči in rahel vabljev smehljajček na skrbno obarvanih ustnicah. Tudi njenim negovanim trepalnicam ni mogoče odrekati vsaj nekaj čutne mikavnosti. Ženski je kakih štirideset let.

»SLOWENISCH UND DEUTSCH...«

Strmi pogledi vsega omizja, kakor da sem jim vrgel vsakemu posebej nespodobno kvanto na krožnik. Molk.

»UND LATEIN.« se spomnim še pravočasno zasilnega izhoda in trdno upam, da bo ta dostavek ublažil porazni vtis, ki sem ga po vsej podobi ustvaril s svojo 'nespametno resnicoljubnostjo'.

Prepozno, glave so sklonjene.

No, lepo reči si si skuhal, zdaj te imajo, ne znebiš se več zagovorov in ugovorov, dokazovanja in razlaganja, pa si mislil, v Badgasteinu si boš oddahnil, tam ne boš čutil duševne stiske, tam ni nacionalne ozkosrčnosti, ni provincialne zabubljenosti, ni nacionalnih predsodkov. Sicer pa — saj se boš že kako zlizal iz te zadrege, ni treba takoj klekniti, saj imaš vendar sodnika ob sebi, študi-

ranega Avstrijca z družbeno veljavo, sobni tovariš ti je, pa te menda ne bo pustil na cedilu.

»JA, WAS SAGEN SIE, HERR PROFESSOR, DAS MIT DEN SLOWENEN DA UNTEN IN KÄRNTEN WIRD SICH JA OHNEHIN BALD AUFHÖREN?« se tedaj oglasi sodnik. Njegove svetle oči nemirno zaplavajo za debelimi stekli črno uokvirjenih naočnikov.

»Bojim se, da imate prav, Herr Doktor.« odgovorim z glasom, zlomljenim od strahu in slabo prikriti razdražljivosti, in kar čutim, zdaj zdaj si bova skočila v lase in ženski naju bosta končno mirili, češ saj se ne spleča prepirati zaradi takšne malenkosti in tako naprej, saj smo vendar na oddihu v Badgasteinu in tako naprej.

»Germanizacija slovenskega življa na Koroškem je gospodarsko-socialni in psihološko-moralni proces, ki ga Slovenci sami ne moremo ustaviti, čeprav imamo svojo narodno enakopravnost zagotovljeno celo v državni pogodbi.«

Tako, zdaj veste, kam pes tace moli, pomislim in pomolčim.

»NUN, ICH GLAUBE, HERR PROFESSOR, IHRE LEUTE MUSSTEN SICH DOCH ENTSCHEIDEN — FÜR ÖSTERREICH ODER SLOWENIEN ÖSTERREICH SORGT DOCH FÜR DIESE LEUTE, DANN SOLLEN SIE EBEN ALLE DEUTSCHSPRECHEN!« zažvrgolijo spet resolutne ustnice Frau Burger.

Priznati moram, da me je za trenutek ugnala. Osupnil sem in se zastrmel v prazno. Kaj naj ji odgovorim? Kako naj je odgovorim? v njeni rajhvrščini: DA BLEIBT EINEM DOCH DIE SPUCKE WEG! Saj je iz Württemberga doma, še najbolj bi to krepko razumela, poleg tega je žena avstrijskega sodnika, vrag babji nesrečni, le kaj ji ne pride na misel in ne zdrkne z jezika! Kakor pljunek v usta, pomislim in se spomnim zgodbe o vipavskem fašističnem učitelju Sottosantiu, tiste najbolj črne in pošastne zgodbe, ki je kdaj nastala na slovenskih tleh in je žalostna kakor smrt sama, ker je resnična: Sottosanti je pljunil učencu v usta, ker je v šoli govoril slovenski, in ga pikljaj z buciko v jezik.

Črna, jedka togota se mi dviga v prsih, mi oklepa srce. Grizljaj teletine mi tiči v grlu in se ne premakne nikamor, živčno lovim ko možganih kako jasno, odločno, vendar še kolikor toliko zakmizno, da se bo zavedela, kakšno rajo je v meni odprla... Sicer pa — ali naj ji jaz namesto njenega moža razlagam paragrafe avstrijske ustave in juristarije...

SIND SIE EINE REICHSDEUTSCHE ODER BUNDESDEUTSCHE, FRAU BURGER?« se končno še ulovim.

»MAN SAG HEUTE BUNDESDEUTSCHE ZU UNS, MUSSTE IHNEN DOCH BEKANNT SEIN, HERR PROFESSOR...«

»SIE NENNEN SICH ALSO EINE BUNDESDEUTSCHE. DAS IST EIN GEWALTIGER IRRTUM, FRAU DOKTOR. SO WIE SIE URTEILEN, SIND SIE JA IMMER NOCH EINE REICHSDEUTSCHE.« ugotovim suho, vendar s tresljavim glasom.

»WIESO?«

»Ker se rajhoveci zapovedali Slovincem na Koroškem: KÄRNTNER, SPRICH DEUTSCH!«

Stresla je ljubko frizuro, požrla slino in umolknila.

»DIE HABEN JA HEUTE OHNEHIN ALLE RECHTE, ODER?« vpraša sodnik.

»Imamo jih, na papirju... in v tako imenovanem javnem mnenju naše republike. Dovolite en sam primer za ilustracijo, potem pa razsodite — za pričo imate tu mojo rojakinjo, Korošico iz Tinj, vprašajte njo, ali imm prav ali ne. Recimo da se le opogumi pri nas kak gostilničar na jezikovno mešanem ozemlju in pripiše k svojemu GASTHAUS še slovnesko GOSTILNO, kaj menite, kaj se mu bo pripetilo? Že v prvi noči mu bojo tako imenovani, 'domovini zvesti' patrioti tablo zbili ali pa pomazali s terom. In noben žandar vam teh patriotov ne najde, narobe: očitno so tako ponoči varuhi koroške domovine našim oblastem pri srcu, ker skrbijo za politično higieno v deželi, WEM'S IN KÄRNTEN NICHT PASST, DER SOLL ÜBER DIE KARAWANKEN VERSCHWINDEN... WIR WOLLEN KEINE UNRUHESTIFTER... WIR WOLLEN VERSÖHNUNG...«

»JA SAGEN'S, GIBT'S DENN DES AA?« se začudi moj sodnik.

JO, JO, STIMMT SCHON, BOS ER SOGT, DER PROFESSOR, MIR BOLLEN NIX HEREN VON SLOWENISCH, MIR HOBEN AN KÄRNTNER NATIONALSTOLZ,« se silovito vključi Frau Oberreiter, kljubovalno šine s stola, kakor da jo je vzdignila temna slutnja, in se jeznorito obrne k Frau Burger, kakor češ pri takšni mizi ni da bi človek dalje sedel, kot je treba. Frau Burger razume, vstane, 'Mahlzeit', Frau Oberreiter tudi 'Mahlzeit' — in že odvihrata iz jedilnice v vežo in nedvomno stakneta glavi, gospod sodnik pa zaključil, obrnjen bolj vase kot k meni:

»DA KÖNNEN WIR IN WIEN JA EIGENTLICH FROH SEIN, DASS UNS DIESE G'SCHICHTEN NICHTS ANGEHN...«

»MAHLZEIT,« rečem tedaj tudi jaz in se spravi v svojo sobo. Sodnika ni za meno.

Mahlzeit — in potem molk. Molk vse tri tedne?

Zdaj si pa predstavljam, človek božji, kakšno ti je to naše življenje, če si se na Koroškem rodil s slovenskim kljunom: od zibelke do groba ne najdeš miru, si kamen spotike, nekakšen družbeni odpad in smrad, tarča političnim neandertalcem, domovinskim cmokavzarjem, ki se cedijo od domoljubnih fraz, in neprijeten vprašaj ošabni, kakanjsko neobveščeni birokraciji... Kaj pa se to pravi — Slowenisch —!

Že vidim, spet ne bo literarnega kruha iz teh preprostih političnih otrobov, pa sem sedel k mizi z zelo resnim namenom, s trdnim sklepom: stkal bom iz snežink in sončnih žarkov idilo badgasteinsko, vikal vanjo z rdečo žido rahlo vigredno hrepenenje samotarskega prebolevnika, jo okrasil s girlando prvih plahih vijolic in jo položil svoj modrici v naročje... Pa ni nič... Rešeto, svoj zama iztrepaš, krpučar aforizmov...

Zrnja ni in ga ne bo.

Ni poezije v tem našem življenju na Koroškem, kjer nam izmikajo tla pod nogami, zato je tudi v naših srcih ni. V teh je samo preplah, je pljunek zaničevanja, ki smo ga vsrkali že z materinim mlekom. Zato ni poezije v naši besedi. Zato je sam mrk, samo stokanje v njej, samo poklekovanje — brez iskric upanja, da nas bo kdaj kdo uslišal.

Kaj se je zgodilo pri mizi? Nič več in nič manj kot poskus umora. Zavesten ali ne, to razlikovanje v taki situaciji nima nobenega pomena, ker gre za nepopravljivo škodo na duši, ki so jo prizadeli živemu človeku. Da rahlo pretiravam, meni? Da beseda še ni konj, praviš? Da bi moral premisliti vzroke in nagibe za izjave teh ljudi pri mizi, upoštevati manipulacijo javnega mnenja in

Miha
Klinar

Cesta

Pred mano poplesuje cesta
z uvoženim pohlepom.

Oportunistov
nasvet

Beda duše se šopiri
kot našopirjen pav.

Sebičnost brez sramu
pokrila je s pahljačo
obraz ponosu.

Brezdelni špekulantje
v dolgih limuzinah
uvažajo nakradeni standard
s 'poslovnih' potovanj
(poslovnih v narekovaju).

Tatinski prsti
ošabno na krmilu.

Kakor da zašli so
iz Cankarjevih
Dunajskih večerov
v naš čas.

Premalo takih zgodb
konča se
z epilogom na sodišču.

Med birokrati
se navadno take zgodbe
brez hrupa urede

kakor med brati
družinski prepir
roka umiva roko...

Zato
toliko umazanih rok
za birokratskimi vrati.

Z besedami
moraš znati igrati
zvito

črnemu
ne reci črn

umazanemu
ne reci umazano

falotu
ne reci falot

birokratu
reci tovariš

gospodu
reci gospod

drugače
boš ti črn

drugače
boš ti falot

Z besedami
moraš znati igrati

zvito
zavito

(1960)

(1961)

še kaj? Stokrat in stokrat sem to že storil, kar hodim po tem koroškem svetu, ampak umor ostane kljub temu umor, in beseda je lahko še več ko konj, lahko je slon, ki te zdrobi, zmlinči. In prav to se je pripetilo pri mizi meni. Kakor že kolikokrat.

Vrag tiči v narodni prebujanosti. Samo ta je kriva, da potem zadevaš 'kot Slovenec' zdaj ob zid avstrijskega javnega mnenja, zdaj z glavo v nizki strop avstrijske kulturnosti, zdaj z ного ob kamne zacementiranih političnih predsodkov — na vsakem koraku — iz dneva v dan. In tiči v tem, da ni vsak človek rojen za mučeništvo, pa tudi ne za večno samopregovarjanje ali pa za strahopetnost, za efaltovsko servilnost, tisto narodno nošo, po kateri koroškega Slovenca že na daljavo lahko razlikuješ na primer od primorskega.

Saj čutim resnično telesno bolečino v trenutkih, ko sem tako v sebi razklan, razpet med trdi molk kraških pečin in zdihujočo melodijo podjunskega pšeničnega klasovja: moja mati je Kraševka, moj oče Korošec; ko uvidim, da me je spopad z nasprotnikom upehal, pa nisem opravil nič vidnega, se zvijem in obrnem vase kakor jež ter se zabubim v utrujajoči molk, v nekakšno ljudomrzno odsotnost, v brezbriznost do ljudi, ki jim nisem kos. Ti me potem na skrivnem pomilujejo in ugotavljajo, da sem — milo povedano — nagnjen k čudaštvu, da sem 'težak', bolešno razdražljiv in še kaj. In imajo gotovo prav. Tudi zdaj, v tem trenutku, mi s takšno ugotovitvijo ne bi storili krivice.

Že koj pri večerji tega drugega dne sem imel trden namen, da bom pretrgal molk pri naši mizi, prepiljal ozračje, nasičeno z morečo tesnobo, ki nas je vse bolj in bolj oklepala, ko smo molče zajemali s krožnikov, tako da so samo naše žlice še žvenketale po porcelanu... ko je šla juha proti kraju, zmeraj počasneje, da se ne bi morali prehitro zravnati in pomisljati, kam naj se obrnem, da se naši pogledi ne bojo srečali... Poleg tega se mi je ves popoldan razprezal po drobovju mrzlični strah pred osamljenostjo v tem sivem kotanjastem svetu Badgasteina, pa resnično ne vem, zakaj se kljub temu nisem odločil za prvo besedo. Mevža, bo kdo rekel, pravi koroški sirotej breg navdih, počasen in plah, premehak za v svet, zakaj se jim pa daš! Čisto prav se ti godi, naj te koj uče še čisto drugih kozjih molitvic! Zakaj si pa študiral? Kako pa naj se potemtakem 'nešolani' koroški Slovenec brani in uveljavlja v takšnem svetu?

Vse lepo in prav, prijatelj, toda ta reč ni tako preprosta, kot bi mislil nekdo, ki z njo nikoli ni imel nič opraviti. Sediš tako pri mizi sam proti trem, 'danes sem slabo spala', razloži Frau Burger, nur gut, das nicht regner' — 'wird wohl schön, morda zaradi kopeli', pravi sočutno sodnik, 'ist heute', se oglasi še moja koroška patriotka — in so te že iztirili s svojim žuborečim pleteničenjem... Besede, ki si jo držal pripravljeno za odskok na jeziku, ne spraviš več iz sebe. 'Es' pozabljate, Frau Oberreiter, se ji raje v mislih hudobno posmehnem, toda strup, ki ga usmerjam vanjo, se vrača vame in skeli bridko v mojih prsih. Zavrtam se vanjo z nekakšno frančiškovo slo po vse razumevajoči in odpuščajoči ljubezni, kaj pa veš, od kod in zakaj in čemu njen absurdni regionalni patriotizem, se pravi, od kod je jasen, saj je z njim nasičen zrak na Koroškem... 'Es', da, 'es regner', Frau Oberreiter, slovensko pa samo 'dežuje', ko bi se mogli zavedati te preproste resnice, ko bi se zavedali te slovenske koroščine, ki ji dajete nemško preobleko kakor Koširjevi dirnelni heimatdienstovsko koroškim Slovenkam na poti k Nemcem, se verjetno ne bi izdajali, bi raje molčali, Frau Oberreiter, saj še sledu ni v vas po Nemcih, uboga samozavest, uboga patriotka, pomislim, pa ji nikakor ne upam povedati... Bojim se, da ne bi prestopil meje primizne dostojnosti, ženska lahko hitro zameri, tega pa zabožjidel ne. Raje se ugriznem v jezik, kam pa naj potem gledam vse tri tedne, saj mi sedi nasproti.

In kmalu prekmalu je večerja pri kraju.

»Kummst?« povabi Frau Oberreiter rajhovko, torej ste se že posestrili? Že spet, pomislim, 'du' pozabljate, Frau Oberreiter, vi ste slovenskega drevesa list, ki je pač orumenel in odpadel, glavo si dam odrezati, če se motim.

Neka čudna mešanica čustev se začne prelivati po mojih prsih, nekje se mi ženska zasmili, rad bi ji bil koristen, saj je moja koroška rojakinja, in časa imam na pretek, popravil bi ji v teh dneh nemščino — po drugi strani pa me odbija, kakor da mi je storila veliko sramoto pri mizi, zato ji skrivoma prav škodoželjno privoščim, da ga tako lomj, da nosi plakat, pripet na svoj jezik, pred

seboj skozi vse življenje in vsakdo lahko razbere, kakšen je njen KÄRNTNER NARIONALSTOLZ. Hudoben postajam, pomislim, to nikomur ne koristi, najmanj pa meni samemu, čemu se pravzaprav ubadam z njo v nestrpnosti in sploh... Ne, že jutri jo povabim na sprehod po promenadi Njenega veličanstva cesarice in kraljice Elizabete, žene Franca Jožefa ('mir bleibt aber auch gar nicht erspart'),²⁰ ki ji je nesrečnici nesrečni (sin se ji je menda pred tem sam ubil) zelo neolikano porinil neki italijanski anarhist pilo med rebra..., po Elizabetini promenadi torej tja do zdravilnega rova v Pösksteinu in nazaj, dve uri in pol, dovolj časa za to ganljivo zgodbo in še za to, da ji razložim, kako prepovedano se moti, saj takšnega ponosa sploh ni, naj ga nikomur več ne prikazuje, da je ne bo dobila kdaj po nepotrebnem po nosu, saj je 'Kärntner' vendar geografski pojem in nič več, na izbiro pa da ima ali slovenski ali nemški narodni ponos... koroškega naj kar v Acho vrže, v potok ob promenadi...

Sicer pa dokler ne bo znala perfektno skriti svoje slovenske matere, naj sploh na nikakršen ponos ne prisega, simpatična moja Korošica, ki si pomaga z vsemi končnicami, da bi jo človek bolj razumel, z rokami, z nosom in z brado, ki melje in melje to raskavo nemščino...

No, pa je nisem povabil. Sem morda čutil, da bo moje vabilo zavrnila? In bom tako še bolj osramočen, še bolj ob zid pritisnjen?

Obe povabim, sklenem drugo jutro — lenobno se pretegovaje v kadi, do roba polni blagodejnega toplega vrelca, morda se da poučiti tudi Nemka, na planino najbolje, na Bellevue, 'ist schön dort', je rekla moja Korošica pri mizi, torej je bila že tam.

Pa ju nisem povabil. Ker nisem našel primerne besede ali primerne trenutke? Ne vem več prav, verjetno, ker sem predolgo mečkal... in ker mi je tako polagoma splahnela dobra volja...

Peti dan napišem vsaki posebej kar se da 'znatstveno' analizo njunega zmotnega mišljenja, vsaki posebej z roko na polu papirja, vendar jima tudi teh listov nisem izročil...

Moj molk pri mizi je čedalje bolj izzivalen, ozračje naelektreno kakor pred nevihto v julijski sopari. Hlastno, s pogledom, pripetim v krožnik, se nažokam 'makaronov ali česarkoli, saj od same razburjenosti že takoj po kosilu ne vem več, kaj sem zmetal vase, odrinem stol, se priklonim 'Mahlzeit' in zbežim iz jedilnice, kakor da mi je sitno pred samim seboj...

Šesti in sedmi dan študiram sodnika, sobnega tovariša, kaj, če bi se morda dal vpreči za vodjo razgovora. Kaj, če povabim vse tri lepo v kavarnico v bregu in se vljudno pomenim z njimi — v spremenjenem okolju tako rekoč, neprisljleno, se mi ponuja nov izhod iz zagate, pa zavrzem misel še nedonošeno, kajti — če me ne varajo vsi čuti — se sodniku fučka moja duševna stiska, moja 'narodna bol', ki jo pestujem in milujem kakor vročično dete, da postajam po malem še sam sebi zoprno dolgočasen, sam sebe sit. In vendar čutim in opažam, kako neznansko sitno mu je, ker molčim tudi v sobi: da in ne, habidjere in grigot so moje štiri besede, s katerimi še ohranjam z njimi stik.

Osmi dan sklenem po nekem nedoumljivem razsvetljenju naj se mi vsi trije v rit zaletijo, da, po resnici povem, brez olepševanja svojega bridkega razpoloženja, kajti kadar kdo v moji rodni vasi dokončno obračuna s svojim nepoučljivim nasprotnikom, mu svetuje športno prizadevnost te vrste — in začnem pisati to špansko idilo badgasteinsko pač v duhu Engelsovem, ki pravi nekje: ko delo ni več samo sredstvo za preživljanje, marveč postane človeku življenjska potreba, je to odredilni skok človekov s področja moreče nujnosti v kraljestvo svobode.

A ta 'življenjska potreba' me je zadnje dni že kar na koncih prstov srbela in s pravo svečano zbranostjo sem se lotil samega sebe, da bi snel maske najprej svojim čutom, instinktom in predstavam, da bi jih prekrtačil, presvetlil in uredil.

In zdaj kar sladostrastno uživam kobacljanje črnih črk, ki se razlivajo iz peresnika po beli polji papirja: zalotim se pri risanju aforizma KDOR HOČE SVET SPREMENITI, NAJ ZACNE SPREMINJATI SEBE...

Danes je moj deveti badgasteinski dan. Radon tukajšnjih zdravilnih vrelcev v meni očitno ne rahlja samo sklepov v hrbtenici, da postajam bolj prožen, bolj 'zračen', marveč učinkuje tudi kot duhovnohigijenski eliksir v svetu moje zavesti, volje in imaginacije.

V drugi polovici aprila smo, pa je po nekaj sončnih dneh tako čez noč nasulo snega za dve

Miha Klinar

Ne glej Sive rime

Ne glej te zarje
ki se mi ujela
je v sivi zrkli
žalostnih oči

Trenutek le
in zarja bo zgorela
na pogorišču
žalostne noči

Samotna boš
na oknu obstonela
in žgalo
te bo oglje
tlečih zvezd

saj vse
prav vse, kar
kdaj sva hrepenela
zgubilo
se je v prahu
sivih cest

Spoznanje to
bi rada odložila
a brez moči
z dlanmi
si boš zakrila
obraz
izmučen
poln
drobnih gub:

že davno veš
da tvoje hrepenenje
kot meni
poteptalo
je življenje
in da
drug drugemu
bila
sva strup.

(1955)

Razbit
in nem

Noč
črni volkodlak
sesa
mi kri

Nikjer
rešitve

Upanja
nikjer

Ne ubežim
temi

Na sivi čas
kot galeot
sem prikovan

Zaman
prižgal
nad mano
je večer

varljive zvezde
sanj

V vsakdanjosti
srce trohni
v plesnivost
sivih rim

Čas
vsak moj zavestjaj
zdrobi
v brezličnost
pen

Prikljenjen k dnu
— o vem, o vem —
temi
ne ubežim
razbit
in nem.

(1958)

pedi visoko. Badgastein, to skrivnostno gorsko gnezdo, nalepljeno v polkrogu na skalnate stene pošastno strme globače, ždi v obnemeli turobnosti svojih velikanskih starosvetih hotelov tisoč metrov nad morjem. Človeka z ravninskega sveta, ki duševno še ni popolnoma otopel, sili že po nekaj dneh v odločitev, ali upre pogled v strop svoje sobe in se preda malodušnosti ali pa po meniško preceja svoja razklana čustva — in kdo jih nima? — v posodo kake neresnične nadčutnosti s strmenjem kvišku, zmeraj samo kvišku na liso neba, ki se zafrkljivo smehlja med grebeni gorskih velikankov.

Jaz z velikim duševnim naporom iščem tretjo možnost, izhod iz globeli tega razklanega bivanja.

Deseti dan se odpravim na promenado cesarja Viljema in dalje na Rudolfovo vrh. Spotoma dohitim eno izmed naših strežnic za roko vodi triletno hčerkico.

»Kako pa ti je ime, gospodična mala,« jo vprašam.

»Christine Bazikowska«, mi dekletce odčrkuje svoje ime.

»Kako to?« se obrnem k njeni materi, »slovensko ime — tu na Salzburškem?«

»Moja mati je Poljakinja,« mi odvrne z ljubeznivim nasmehom in svetlimi mežikajočimi očmi nad širokimi ličnicami.

Ob potki je klop.

»Posedimo malo in povejte svojo zgodbo,« je povabim.

»Ni zanimiva, toda če hočete... Ste brali pred leti v časopisju o tistih dveh kmečkih domovih, ki ju je snežni plaz podrl in pokopal z vsemi štirinajstimi ljudmi vred? Tu zadaj sta bila — v Prossauu. Eden se je imenoval Himmellwandbaner. Pri njem je služila med vojno moja mati, Nemci so jo bili privlekli iz Varšave v ta kraj. Rodila me je leta 1943 — nezakonsko. Tudi moja hčerkica je nezakonska... Moj oče je bil Belorus, na pri-

(Nadalj. na 8. str.)

Benjamin Gracer

Reportažen zapis o domovini

*Dolžnost razumnejših je,
da uredijo svet za vse.*

Domovina je ... vse ...
je rekla tovarišica
in z lepo urejeno ročico
zaustavila spanček

Domovina je naše bogastvo
je klockotalo v trebuščkih debelih gospodov,
ampak ljudje so spali
in tako je vedno
kadar eni govorijo
drugi pa delajo

Domovina, domovina
nas je v solzah objemal oče,
ko je prišel iz hoste
s tremi bombami za pasom —
k trem lačnim otrokom
(Od takrat je dobil že dva srčna infarkta)
in kadar mu rečem:
preveč ste sanjali, oče —
mu oči ugašajo
in je čisto blizu zemlje,
skoraj se je dotakne,
a nikoli ne reče domovina —
nikoli

Naša domovina je bogata za vse,
učim v šoli:
(za tiste, ki govorijo o nji,
in tudi za tiste, ki jo nosijo v srcu)
Kdo, hudiča, gre potem
s trebuhom za kruhom?

Vladimir Brun

Mesto

Slepeče luči
zeleni semaforji
in naše
poti

Vse je veliko
vse

oči
dlani
in želje
samo
nedorasli otroci
naših sanj

Mesto utruja
ne razume naše
sreče

v daljavi noč
ugaša

Ulica nemir
odpravlja

Mesto utruja
ne razume naše
sreče

Epitaf

Trave so odmrle
sence zbledele

strah nas je teme
strah nas je molka
strah nas je smrti

In veter se igra
na tratah razuma
vse je umrlo

Ponudba

Ponudila sem ti
zato vzemi

kos mesa
kos beline
del mene

z zobmi
Vzemi

nudim ti
brez javne dražbe
brez oklicev

Nihče te ne bo
sodil
Nihče

In moje sanje
bodo živele
živele
živele

Igra

Včasih je beseda dovolj
da ubije
zaupanje
in modre dalje

Včasih
ko oči pozabijo
da so nosile
v sebi
žalostni odsev
za steklenimi
križi

Včasih
ko pred razuzdanim
krdelom spoznaš

spoznaš
da živali
znajo ljubiti

A ljudje.....

Včasih je beseda dovolj
beseda

Razodetje

Čakajo kragulji
Čakajo potrpežljivo
z razprostrtimi krili
da se do smrti utrudijo ovni
od prežvekovanja materije
od ustoličevanja nesmrtnosti
od povečevanja mrtvih —
za ceno živih ...

Čakajo kragulji
Čakajo potrpežljivo
da se razbeže ovce
v temne labirinte misli
in v poglobljenem obupu
spet sprejmejo večno luč

Ampak pomnite
Nekaj nas bo ostalo:
nekaj preklelih kozlov —
kot vedno ...

in tudi vas bodo spremljale
naše sence
grozeče sence
ki vam jih bo risala
vaša luč.

Greh

Stari ližemo ritke
Stari hočemo imeti zlate ritke
(To je stara povest)
in mladi imajo vročo kri
mladi imajo sočno kri
(Iz roda v rod)
za žejne strelske jarke ...

(Ampak temu ne recite cinizem)

Jaz lahko šokiram boga in hudiča
s svojimi sanjami —
in ti veš ljubljena
kadar spletava gnezdo
se iz tvojega objema poženem
kot orel do modrih višin —

a vrača se vedno le bik
izzvan do vseh ran
ki ne dajo umreti —
in potem so v tvojih očeh solze
in sin trepetaje izteza ročici: ati, ati
Jaz pa prosim: molita zame

Tudi moja je krivda
če svet je kot cipa noseča
ki zavrne življenje
za prvim vogalom ...

Resnica o Ojdiru

Nikoli ni doumel od kod prihaja
Samo slutil je da je njen
ker molil je k nji ...

in ona — vsemogočna
med dnevom in nočjo
z ogrlico gora
v čarobnih haljah morij in neba
ga je soncu rodila
v zahvalo in spomin.

Bil je svetloba
in bil je tema —
in med temo in svetlobo
se mu je misel utrnila
(Pohotna misel gospodarja)

Zavrgel je molitev
in segel po nji

Hotel jo je videti pokorno
Hotel je občutiti slast moči
v strastnem ječanju vdanosti —
ko je iz njenih oskrunjenih ust
zaslišal krik svojega rojstva

Laž je
da si je potem iztaknil oči
Slabič je bil —
in zažgala ga je
z ognjem sonca
med svojimi boki ...

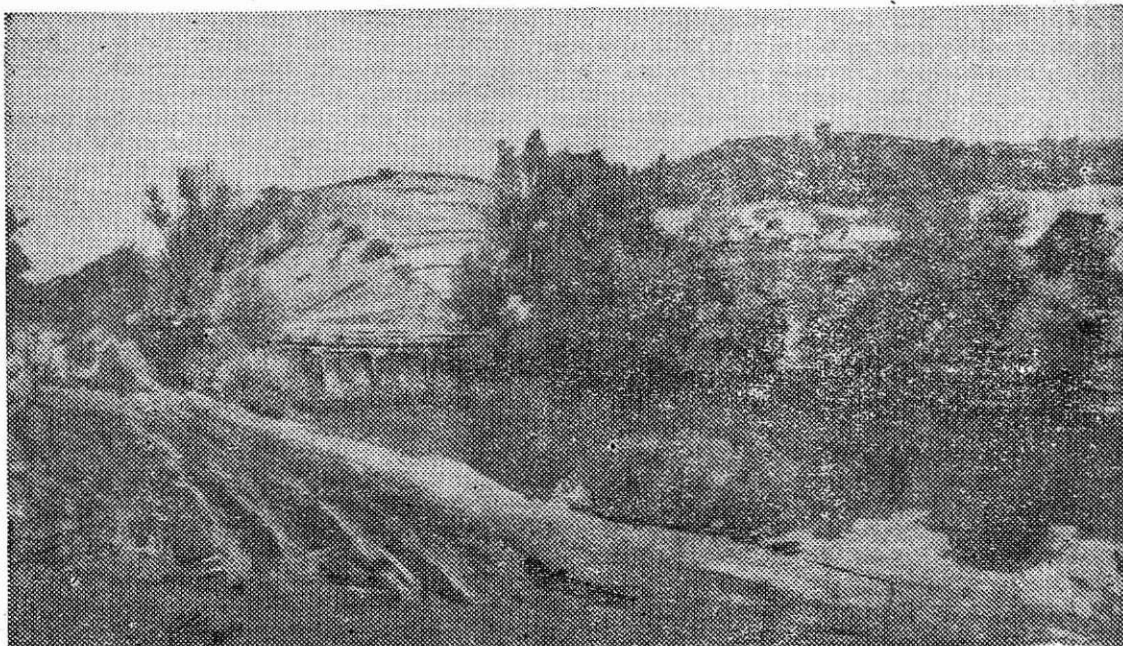
Resnica

Veš
dobro veš
da je vse tako
kot mora biti —
Vse: še s tistimi majhnimi
kar si skrival zase,
še tisto moraš dati
za en sam trenutek
bednega spoznanja:
da si človek

Ampak tega ne slutijo gospodje
kadar na mehkih sedežih avtomobila
tiščijo v odišavljene cipe
za starost komaj vredne spomina

Zanje je svet samopostrežba
in so že dolgo v raju
Od tam se nam smehljajo
z rožnatimi obrazki
Med njimi so že taki,
ki s krilci frfotajo
od čistosti prevzeti,
ker oni so in znajo ...

Svet prekleti,
sejal te bom do svoje smrti
četudi le za eno samo zrnice resnice

Jaka TORKAR: Krka pri Dolenjskih Toplicah — tempera. Sliko je avtor naredil v slikarski koloniji v Novem mestu in tam tudi razstavil

Črtomir Šinkovec

Mlada žena

Ni teden dni še poročena,
že pere rjuhe kraj poti,
že pere rjuhe mlada žena,
vonjiva od medenih dni.

Opaja moj spomin v sijaju
nedavnem se, o, ta prelest,
saj s slavcem gostolela v naju
srebrna pesem je do zvezd.

Razšla sva se na ozki brvi —
od več bil črn je makov cvet,
vendar še žge, o, žge me v krvi
kri vroča-njenih dvajset let.

Stari kmet

Stari kmet je kot jesensko drevo:
čezenj razlite večerne so zarje,
globoke korenine ima za viharje,
kot sveže brazde oči mu sijo.
In kadar mu veter poljublja lase,
cvetje zavije v slap ga dišav
in stari kmet težke roke v pozdrav
razprostre čez mater — zemljo.

Nedeljski večer

Nedelja je in vse je v praznični spravi,
oblaki beli tko se v mesečini;
šumijo v sadnem drevju vetra harlekini
in dim iz vaškim dimnikov diši po kavi.

Glasni so v krčmi fantje, vinski vonji
prepletajo se v pesem, smeh, besedo;
po nageljnih diši čez slednjo gredo
in v hlevih hrzajo nemirni konji.

Neslišni slap spokoja v dušo mi natoči,
napoji z mirom vaška me davnina;
napil se bil je menda oče vina,
ko me v nemir spočel je v bridki noči...

In se poslavljam, ko so rose pale,
od starih hiš, ki v bregu mirno spijo
in sanjajo in same bolj in bolj trohnijo.
Kot starke zapuščene v noč so zajokale.

Natale Colombo

(1945)

Náš fant, Nedeljko Golob,
postal je janičar Natale Colombo,
naše matere prekleti sin.

Podil se po kraških vaseh je s fašisti,
lovil vse tiste na črni listi
z bodalom, puško in bombo.

In besni Natale Colombo
po Etiopiji je streljal in klal,
hodil po Španiji do laktov krvav,

po Grčiji divjal kot stekla zver,
v Jugoslaviji na poletni večer
pal je na razcveteno bombo.

Odtlej ne bogljen Natale Colombo,
slep je, brez rok — invalid,
vedno bolj samega sebe sit,

vedno bolj svetopisemski Job,
zapuščen na lastnem ognjišču,
vedno bolj Nedeljko Golob —
naše matere prekleti sin!

Ledene rože

(1944)

V snegu skrita nizka domačija,
daleč od sveta je in ljudi.
Zunaj burje lačen volk zavija,
bolj in bolj na oknih mraz cveti.

Tihi so otroci. Sirka ni, ne kruha.
Mati bi najraje jim ga s srcem dala,
k sebi jih privija vsa slabotna, suha.
Tuja soldateska kravo je odgnala...

— Kdaj se vrne oče? In zakaj ne piše?
Pošlje naj nam kruha vsaj grižljaj.
Mati si v predpasnik solze briše:
— Iz gozdov ne bo ga več nazaj!

Materi na licih solze se iskrijo,
padajo na dete, ki ji v naročju spi
in ledene rože v oknih bolj cvetijo,
da bi vzradostile žalostne oči...

Tirani

(1943)

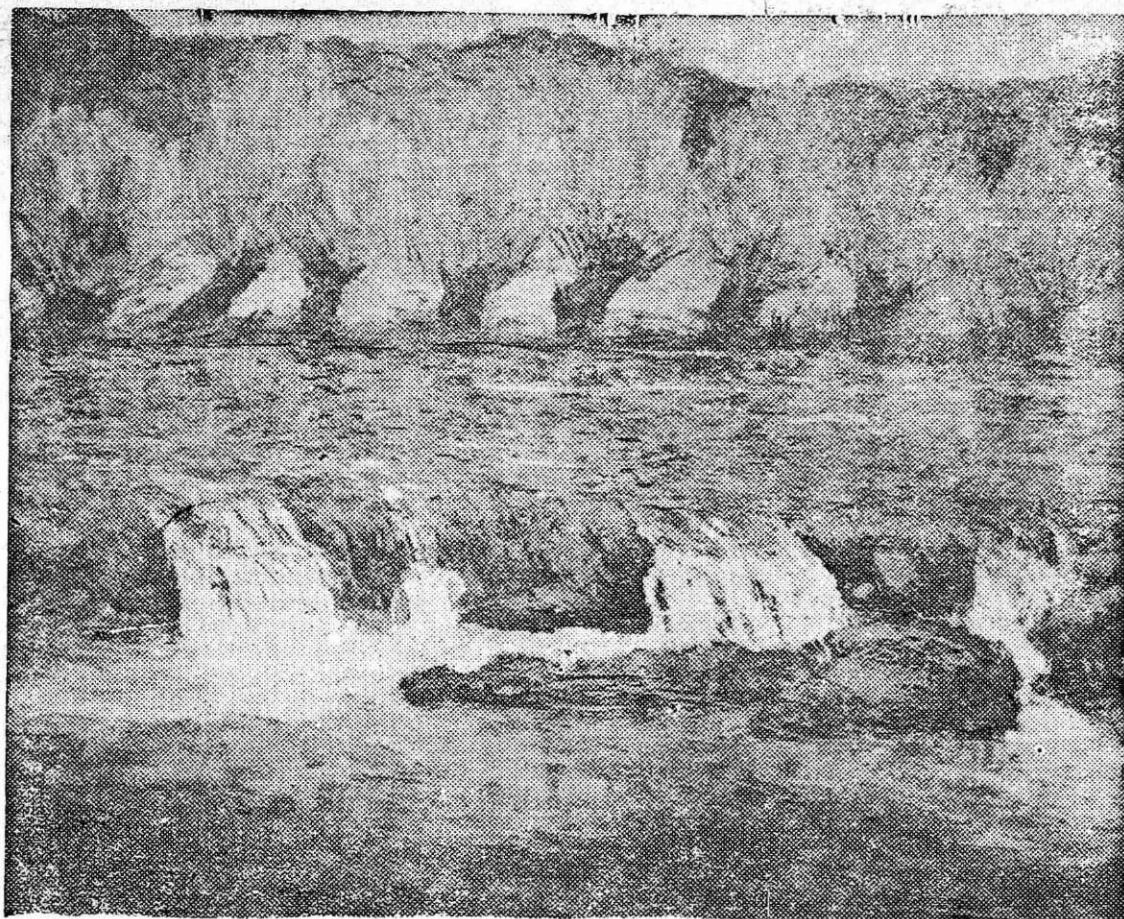
Jož, tirani so pridrli
z juha v naše kraje,
jož, tirani so pridrli
kot volkovi v staje.

Prvi dan so preiskali
naše hleve, hiše, hrame;
druga dan so vas požgali
kot lonišče slame.

Tretji dan so ustrelili
talce tri kraj ceste;
v ječi topli in skrunili
njihove neveste...

Vojko je razvnel vaščane,
ki so dom ljubili,
da z orožjem na tirane
vsi so navatili.

In čeprav je Vojko padel
za to zemljo drago,
še jih vodil je v napadu,
v svobodo in zmago.

Tone TOMAZIN: Tiho sožitje — olje, platno. Sliko je avtor naredil v slikarski koloniji v Novem mestu, kjer je bila tudi razstavljena

Metež

(1943)

Metež. Divje pleše sneg,
plešejo gozdovi
čez razbičan breg.
Med požganimi hišami
obup ihti.
Mraz gre v kosti.

Kolona. Majavi koraki v sneg.
— Kaj? — Ah, nič.
— Naprej, hudič,
v breg!

Zarežal se zlovešče
tam čez je mitraljez.
— Ne bodo nas
dobili v klešče,
ne bodo nas zmandrali,
prekleti vandali!

V daljavi skale —
starikav obraz.
— Morda skupina hiš
s kruhom čaka nas?

Metež tuli.
V njem šibi se križ...
— Ste čuli?
Stalingrad je pal...
Kot da je metež obstal,
vzradoste se borci oči...
Sredi meteža
križ molči

Bertolt Brecht Soevi

Ločite speve od drugega!
Z emblemom muzike, s spre-
membo osvetlitve
z naslovom, s slikami
naznanite
da stopa sestrsko umet-
nost zdaj
na oder. Igralci
spreminjajo se v pevce.
V drugi drži
obračajo se na občinstvo
že vedno
figure igre, toda zdaj
tudi očitno
sovedci igropisca.
Nanna Callas, obloglava
zakupnikova hči
vržena na trg kakor kokoš
poje pesem o goli
menjavi gospodov
nerazumljiva
brez vrtenja kolkov, ki
v hrupo spremenilo je
njen sram. In pesem
marketenderice
o veliki kapitulaciji
nerazumljiva
ne da bi
v jezo marketenderice
jeza igropiščeva
vpečatena bila.
Toda pustež Ivan Vesovčikov
boljševiški delavec
prepeva
z metalnim glasom
nepremagljivega razreda
in prijazna Vlasova-Mati
sporoča v pesmi s svojsko
pazljivim glasom
da je prapor razuma rdeč.

(Prepesnil M. Klinar)

(Nadalj. s 5. str.)

silnem delu v Badgasteinu. Ker je Himmelwandbauer navezoval stike s svojimi deklami, je mojega očeta razjedala zla slutnja, da nisem njegov otrok, temveč kmetov, pa je nekje povedal: „Kind Kopf wie Bauer.“ Kmetu je to prišlo na uho in ga je še tisti dan izročil cesarju v Salzburgu. (Hitlerjeve postave so strogo prepovedovale mešanje „čiste“, nadčloveško nemške krvi z „manjvredno“ židovsko, poljsko ali rusko krvjo.) Od tam je dobila moja mati čez nekaj neznansko dolgih tednov en sam listič, na katerem je oče sporočil, da gre z njim h kraju.

»Pretrsljiva je ta vaša zgodba.«

»Kaj hočete, takšno je življenje. Škoda, da je poljsko samo moje ime, da ne znam ob nemščini tudi materinega jezika. Kako rada bi kdaj odpotovala na Poljsko, pa me je že sram ob misli, da tam ničesar ne bom razumela.«

Gledam jo in molčim. Kaj kri res ni voda? Poljaki — zgodovinski narod — gosposke drže? Svobodnih misli, odprtega pogleda tudi v nemški tujini?

Nekaj pomembnega se je moralo premakniti v meni. Na poti po bregu nizdol se mi podijo raznotere misli po glavi, se zaletavajo in spodrivajo, kljujejo in ovahavajo kakor raznovrstni psi. Zaveštno dojemam skrunilni preblisk v glavi, zakaj me je postavila na svet ravno slovenska mati in ne kaka druga. In zakaj mi je vcepil stavčno analizo za sprejemni izpit ravno župnik M., zagnan ljubitelj poljščine, biblijski zagrižen nasprotnik vsega nemškega, kajti tam se je začelo, tam so bile postavljene kretnice za moje zamotano življenje. Za moje slovensko življenje na Koroškem.

Pri večerji pa se zelo začudim, ko se nenadoma ovem, da sem postal čisto neobčutljiv za morebitno pomilovanje, spogledovanje in prikrito zasmevanje svojega omizja, da je do kraja splahnela z mojega obraza razburjena zadrega, ki sem jo še včeraj čutil.

Kako je že rekla —, pa me je že zdaj sram ob misli, da tam ničesar ne bom razumela...

Kakšna razlika med njo in Korošico pri mizi. Kakšna svobodna ženska, Nemka po višji sili — in vendar samo po sebi umevno kulturno zavestjo v srcu „moja mati je Poljakinja...“ Nič deklarativnega nacionalizma, samo kulturno spoznanje, da jo je življenjska usoda opelarila za neke vrednote...

Ah, sentimentalnost! Neumnost!

Varuj se, fant, si dopovedujem, kaj ne čutiš, kako se ti v drobju spet pripravlja misijonski popadek, ki te bo znova vsega razvnel in ti zmlinčil še zadnjega duha. PUSTI LJUDI TAM, KJER MENILO, DA SO NA PRAVEM, NA DOBREM. Kaj ti mar Frau Oberreiter? In vsi Siegfriedi Pleschiut-schniggi in Poststraschischniggi, vse Sieglinde Tschebullove in Janeschitzke po Rožu in Podjuni! Je zgodovinsko rečeno tvoja odgovornost? In plebiscit? In petnajst tisoč proti dvanajset? In vindlišarstvo? In Slovenci na Koroškem? Kaj si si jih ti izmislil? In vse to trapasto trobezljanje o koroški zvestobi do domovine? Kakor da bi kdo, ki sedi na stolu, vpil na ves glas v svet, da je stolu zvest, in zvest žlici, s katero zajema iz skled, in zvest hlačam, ki jih nosi na riti... In vse to VINDOGERMANSTVO? Vse to sprenevedanje in načrtovano zatemnjevanje duha? Ziljančicam da so Kelti ukrojili jančice na favte, vso slavo jim — tem simpatičnim žnidarjem — kakšen pa bi bil slovenski obhod za PETDESETLETNICO, če ne bi bilo Keltov na Koroškem, in neandertalcev... ÜBER DAS TRENNENDE HINWEG DAS GEMEINSAME SUCHEN! (Über die Slowenen hinweg... Nur ein Menschenalter haben wir Zeit... (Lei lassen... Die bringen sich ohnehin selbst um... Lajlosizem na tej — in „bo že Bog dal“ na drugi strani, WIR WERDEN ABER NICHT MUDE WERDEN ZU BETONEN, WAS WIR MÖCHTEN: EINE EINHEIT IN GLEICHBERESHTIGTER VIELFALT, naša lepobesednost ne-srečna, politična naivnost naših, „odločilnih zahtev! Našega generalovanja brez vojakov, brez pionirjev. MATI — sopodpisnica državne pogodbe — pa se je že davno utrudila in ti sam že dve noči nisi zatiskal očesa pred polnočjo, ko si spet kopal po sebi in vrtal, razmišljal...

Ne kregaj se s kruhom, fant, si dopovedujem, potem ko sem zlezal v posteljo mnogo prezgodaj in uprl pogled v strop, pameti si sposodi in varuj svoje živce, kaj ti je bilo šest let brezposelnosti še premalo?

In filmski trak mojega spomina se začne kar sam od sebe odvijati: ljudska šola, windschisch schiach, deutsch ist schön... — je tudi nam oberlehrer pljaval v slovenska usta, kakor so ga naučili

v plebiscitnem letu v celovškem učiteljskišču — po geslu Schulvereins Südmärk. In se spomnim: NAJ-PREJ TUJ PREZIR NAREDI, DA SE TI DUŠA SKRČI KAKOR GOBA V PESTI, POTEM CEPLJO NATO MANJVREDNOSTNO ZAVEST TUJO BESEDO. IZ TEGA POLOVICARSTVA POČASI ZRASEJO NAVNEZI, STRAHOPETCI, POTUHNJENCI IN PODOBNE POKVEKE... Da se ti duša skrči... Če pa imaš samo ta edini jezik, ta skurni „vindiš“, in tudi sestre in bratje imajo samo tega... in mama in atej tudi... cela vas, cela šola... samo gospod nadučitelj, velik in lep, v sivih karirastih pumparicah in lakastih čevljih, ima lepi nemški jezik... In čevljar v Pliberku in sodnik gotovo tudi in lekarnar in seveda zdravnik, ki ima tudi avto, prvi avto v mestu in zlato obrobljene naočnike in zelo trdo, zelo strogo in glasno govori z materjo, ki nemško ne zna, oče pa je kar naprej na polju... In sploh — zakaj je tam Pliberk, tu Dob. Ti v mestu, ki imajo lepi jezik, imajo tudi vse dobre stvari: mama jim nosi mleko in smetano, jajca in kokoši, surovo maslo in skuto... Mi domači v Dobu pa samo posneto mleko pijemo... Kako smo le skurni vsi skupaj, ki govorimo ta skurni jezik...

Potem deško seminišče v Celovcu, „beten sollt ihr, beten, und nicht Politik betreiben! Wer hat euch den Koroški Slovenec in die Abteilung gebracht?“ In se vidim — pobeja preplašenega in nezaupljivega — kako stojim pritisnjen ob duri prelatove pisarne, in še zdaj čutim, kako se mi razliva gorečica sramu po licu in mi tečejo solze mimo nosu na parketna tla... In sem trd od strahu, da me ne bi izključili iz marijanišča, ker bi moral potem „domov za hlapca“, saj je zmogla mati samo z največjim telesnim in duševnim naporom zdrževalno zame, čeprav je bila razmeroma nizka...

In vidim sebe in mlajšega brata, kako klečiva na stopnišču, zabuhla in zardela in ponižana — z vsemi petimi prsti prefektove roke na licu, im Stiegenhaus wird nicht gesprochen, schon gar nicht Slowenisch... das niemand vesteht... — in se daviva s prezgodnjim grenkim spoznanjem v ustih.

Schon gar nicht Slowenisch... Le kateri bog se je z nami, koroškimi Slovenci, tako neusmiljeno poigraval, da nas je ustvaril kakor druge Avstrijce, jezik pa nam je zamenjal, očitno zamenjal, da ne vemo kaj početi z njim, da ne moremo nikamor v Avstriji z njim, da ni ne lep ne koristen.

In vidim, kako se blešči monsinjorski briljant, in čujem postavnega zalitega gospoda „du windscher Bengel du, so kann deine Grossmutter beten“ in se bojim njegovih malih očes, ki pločevinasto hladni švigata za priprtimi trepalnicami sem in tja, in mi je kar žal, da sem kristjan, in bi tisti trenutek tvegati, če bi bilo kako mogoče, s takojšnjim izstopom iz katolicizma — obljubljeni večni pogubljenje, čeprav me je bila mati vzgojila v strahu božjem. In se spomnim Rada, sošolca v celovski humanistični gimnaziji, ki mu je roka z briljantom iztrgala pramen las, in ga slišim, kako mi po končani vojski pripoveduje: »Mene je monsinjor ozdravil za zmeraj, izstopil sem, otrok mojih pa ne bo videl noben katehet na tem svetu.«

In slišim profesorja slovenščine »der Oberkriener Dichter Prešeren wurde geboren...« — ob ponedeljkih popoldne, dve uri na teden, da nas lahko pričakajo mestni, tisti v kratkih hlačah in belih nogavicah, ki jim ni treba nositi temnih tričetrtinskih hlač in visokih čevljev na stogljaje, kakor jih moramo mi v zavodu, in zmečejo v nas gnila jabolka ali karkoli jim je pri roki, »Tschuschenschweine...« In slišim profesorja nemščine in latinščine »da kamen die Serben vom Süden... mit offenen Messern zwischen den Zähnen... und die armen Kärntner mussten sich gut verstecken...«, moja mati pa mi je povedala že davno prej, da je oddala svoj plebiscitni glas za Srbe, Hrvatce in Slovence... Kako to boli, še danes in še zdaj, ko drsijo podobe iz mladih dni mimo mene...

In vidim profesorja slovenščine, kako konspirira z gestapom in mu izroča seznam svojih prostovoljnih učencev, in adresar, in vidim PV v vojaških papirjih... in zapore... in pobege...

In slišim peklenški krah strojnic in treskanje granat in čepim otopel za kaktusovim grmom, v pripeki siciliskega sonca, in voham ožgane padle tovariše in pobiram njihove odsekane ude... preklesti Hitler... »Hons, einen Verband, schnell...« in čujem v gaju pomarančevcev črnooko Marino »Dio porco tedesco...« in vidim, da ji ni več pomoči, ker ima stegno razstreljeno na dvoje, in tečem in padam in lezem nazaj proti cestnemu jarku — v zavetje kaktusovega grmičevja, kjer so

ranjeni in mrtvi drug zraven drugega, in vidim, da Rudi blede, da je zmeraj bolj voščen v obraz, da sem mu žilo prepozno prevezal, in ga čujem, kakor da je prav zdaj omahnil v mojem naročju »Anni, liebe Anni...« In voham namesto sena, ki se pari in zvija v sončni pripeki, žveplo in človeške odpadke. In se vidim, kako s teroma rišem imena na lesene križe, ki smo jih dobili ne vem od kod, dvajset imen na skupni grob... Vizzini. Južno od Catanie. Sranje... preklesti Hitler. In malaria tropica, vsak dopoldan ob enajstih, mrzlica, dve pedi visoko, da škripljejo zobje in je zelena pena na ustih, svinjarija... in popoln živčni zlom, da ne veš več za svoje ime, da ne moreš nič več misliti, nič odgovoriti... da čuješ glasove, ki jih ni, in si čisto ubog s svojim razmetanim podstrešjem... med pravimi blazneži, hipohondri in shizofreniki... luminal... in z lojem zabeljenega krompirja... zvrhane skled, da bojo živci plaval spet v maščobi, pa bo še vse dobro... za kazensko kompanijo na ruski fronti, ti bomo že dali prekletega Hitlerja...

In vidim svobodo v majhnem soncu »hej brigade, hitite...« in spet zapore, spet rešetke, »hej, mašina, zagodi, naj odmeva povsodi naš pozdrav...«, partizanska Stefka v samici nam daje poguma s pesmimi iz gozda, ustaški major strah in trepet, zavaljen velikan z mesarsko čvrstim členki in lopatastimi dlanimi, in komisar Janez... preklinjajoči jetnik angleške armije, in avstrijski komunist Johann, ki skriva jestvine v slamnjaci in mu dajejo sojetniki lekcije iz komunistične morale — po glavi in po hrbtu, dokler ne izroči zadnjega kosa kruha in sira izvoljenemu sobnemu starešini — za delitev na dvanajst koščkov... in služba božja v kaznilnici, sveta maša vsako nedeljo, kdor hoče, Mile je najspretnější, kot bi trenil — ti spne nekaj listov iz jetniškega molitvenika, zabeleži nanje novice in ime prejemnika — in že roma papir iz roke v roko v prednjo vrsto — in ko je pri oltarju »corpus meum«, je pri Miletu »naš tobak«, in Bog je bil spet z nami in ne s paznikoma, ki stojita ob obeh straneh kapelice...

In vidim angleškega majorja sodnika, ko lista po debelem fasciklu in obrača liste mojega »akta« iz gestapovskega časa in ga ni čisto nič sram pri tem... Svoboda zlata — pod kontrolo angleških okupatorjev, ki imajo za zaveznike bivše gestapovske sodclavce in ravnaajo s koroškimi Slovenci kakor z zamorci v kolonijah...

»Eight months, acht Monate, osem mesecev...« posredne po dveh tolmačih, toliko svobode je pa le še ostalo... prekleto upanje.

In potem spet na begu... opoldne iz zapora, pri belem dnevu, z motorizirano FSS za petami, s suhimi usti, da ne spraviš glasu iz njih in ne grizljaja po grlu... po komolcih in kolenih po oranju čez mejo, naravnost skozi oktobrsko meglo, ko koroški nacisti drug za drugim ležejo iz svojih zaklonišč in legajo spet v tople postelje...

In čujem, kako se derejo za mano »Verräter«, in jih vidim, kako stojijo na preži večer za večer

Miha Klinar Mrtvaški list

Čutim
temno
gosto
valujočo
kri

Kri
davnih prednikov
ki so stoletja
jo zajezila
v meni

Kri, ki se vali
in buta
ob poslednji jez
vroča
žgoča
gosta
kakor raztopljena ruda
kakor raztaljeno železo
kakor vrelo jeklo
vroče
žgoče
gosto

Kri, ki jo je rodila
železna zemlja
za železo
in ne za
rahlo
nežno
pesem ptic

Kri stoletij
se je zajezila
pred praznino
Sem poslednji
z imenom prednikov
na rojstnem listu
in moja kri
jim piše
mrtvaški list

(1958)

rom, da jim bom šel v past... stokratnim izdajcem republike, ki zdaj protifašistične borce zmerjajo z izdajalci... Prekleta svoboda.

In vidim slepo sovraštvo v koroški deželi, ki ji je splaval Sieg in deutscher Nacht že spet po Dravi... a vidim tudi med Slovenci sejale razdora, špekulante, ki igrajo na obe karti: na »priključitev« in »Heimattreue«, in vidim groteskno slepomišljenje s politično zbeganim, ustraševanim narodom, čujem aktivistovsko frazo in vidim bolešno stremušstvo, brezobzirno komolčarstvo in stotero slo po predstavljanju, po »funkciji« v odboru... in vso samoprevaro »ta je naš«, »ta pa naš«... in berem pamflete in obrekovanja in vidim pljunke, SLOVENSKE PLJUNKE NA SLOVENCIH... In vidim, kako si manejo roke naši narodni nasprotniki »die richten sich ja ohnehin selbst zugrunde... eine Frage der Zeit...«²⁹

In čujem končno peščico svarilcev, ki bijejo plat zvona »LE VKUP, LE VKUP — ENOTNI VSI, SAI STREHA NAŠA ZE GORI...«

In vidim, kako se »levičarji« in »desničarji« sestajajo na »nevtralnih« tleh pri BIERJOCKLU in ugrabljajo... ugrabljajo, kako bi tem svarilcem, tem klicarjem k složni samoobrambi — zavezali jezik.

In vidim detektiva, ki mi je za petami od jutra v noč... Kolikšna razsipnost za takle koroški lov na čarovnice... »HERR PROFESSOR VERTEILT FLUGBLÄTTER... WER HAT DEN MANN EINGEBÜRGERT?«³⁰

In vidim, kako moji slovenski rojaki strežejo policajem v roke.

In sprevidim, kako ga je lahko sama izprijenost — človeka, ki spravlja na kup. In človeka, ki ga je sam pohlep po naslovu... »NAJ VARNOST IN SLEPASTO V MIRU ŽIVIM«, tako je dragi Branko Rudolf, da ne bo kaj narobe, ko bojo leta zbrana, da bo še zadostovalo za višjega — svetnika.

In me je sram... In mi je žal zaradi socializma, lepih sanj, ki so se razblinile, preden je napočil zor, kajti »narodno vprašanje Slovencev je vprašanje naprednih socialističnih sil Avstrije«, zato »mirna Koroška«, zato vsi v stranko socialistov, »ICH HABE ES WIEDERHOLT BEDAUERT, DASS DIE MINDERHEIT SELBST KEINEN EINHEITLICHEN STANDPUNKT IN DIESER FRAGE BISHER EINZUNEHMEN VERMOCHTE...«³¹, pa je podpisal odredbo in z njo odpravil dvojezično šolo... Ne vekaj, mati socializirana, zdaj boš trgovala, prodajala in kupovala... v dobrih sosedskih odnosih...

In ne vem, kam s svojimi socialističnimi načeli... in zakaj mi ne dajo vizuma za deželo, ki sem ji pošteno služil...

In se spomnim, da mi ga že pred leti nekoč niso dali, ker sem jim bil prereakcionaren. Ironija življenja — zdaj sem jim prekomunističen, OBOJIM varuhom javne varnosti, tostran Karavank — in onstran, rusko nevaren... In vendar samo človek, ki ga pač zbode, ko vidi neumnost ali krivico, človek, ki ne upošteva razmer, NO-REC NA SVOJ RACUN...

In stojim preplašen pred štirimi sodniki upravnega sodišča, vsi so v škrlatnih talarjih, v dvorcu s stukaturnim stropom in se tresem za državljanstvo, ki mi ga jemljejo, da bi me izgnali... IN VIER JAHREN ZWEIUNDREISSIGMAL DIE JUGOSLAWISCH-ÖSTERREICHISCHE GRENZE ÜBERSCHRITTEN... WAS MAG ER DORT WOHL GETAN HABEN...³²

In vidim uradnika notranjega ministrstva s tolim aktom svojih političnih »prestopkov«, zraslih na varnostni direkciji.

DOL JE Z MENOJ — DOL JE Z MENOJ! votlo razbija in boli v moji glavi ritem Beethovne 5. simfonije v c-molu, črni ritem USODE, drsenja nizdol, nizdol v pogubo...

JEMAND MUSSTE JOSEF K. VERLEUMDET HABEN...³³

C'est la vie,³⁴ piši me nekam tako življenje, ki sploh ni življenje, ki dokazano nima čisto nič opraviti z življenjem, zamižim in se zažmem v blazino, da bi pregal od postelje vse brezobzorne penaste čeljusti, ki reziho vame in lajajo z vseh strani, z vseh prebujenih podob mojega spomina. Obrnem se s hrbta na bok. Zdaj nimam več stropne luči pred očmi, marveč zid, in že se me polasča ugoden občutek, da se vsa strupena režala tiho oddaljujejo, da se glasovi ločujejo od čeljusti in se v prostoru osvobajajo, da pojmi niso več vezani na zloge in stavke, da glasovi nimajo nikakršne teže več, skratka potisnjen sem na tisti skrajni rob zavesti, s katerega se človek neslišno in neopazno prevladi v spanec. Tedaj pa me sunkovito stisne pri srcu in kakor v tisočerihi žarometih zagledam živo pred seboj meniško trdi blede obraz šefa deželnega šolstva »für Sie ist keine Stelle frei«,³⁵ in

po dolgem hodniku ptič sloplja deželne vlade, kakor odmev odbija od sten »keine Stelle... keine Stelle...« in votlo doni in me postopoma spravlja spet k popolni budni zavesti, da široko razprem oči in se zazijam v brezupno prazni zid svoje sobe... In se spet pogrezam vase in zdihujem s pesnikom »o domovina, ti si kakor vlačuga«, in pojem s koroškim pevcem »zapuščen sem, zapuščen kakor kamen na cesti«, kakor je bil on, veliki pevec, dokler ni slekel slovenske suknje...

In se vidim spet na ulici, kako lovim inštrukcije, kako mi je sitno predstavljati se, povedati da sem profesor — »in welcher Schule unterrichten Sie denn?«³⁶ — In vidim, kako plahni zaupanje v oči dijakove matere, češ kaj pa, če je navaden šarlatan, dandanes je vse mogoče, saj je stalo v časopisu, da je neki lopov štirinajst dni pri nekem nunah maše bral in denar zbiral za dobre namene, ko pa se mu je napovedal za inšpekcijo škofov vikar, jo je ponoči pobrisal, nune pa so bile brez maše...

In ne vem, kako bi ga držal, pankrta bogatega, njegov oče ima tristo postelj v Porečah, jaz pa otroke brez čevljev, ne vem, kako bi balansiral, da mi bo lepo visel med zadostno in nezadostno, ko je pa tako neznansko nepreračunljiv, tako kaznivo razstresen... No, ga je pa le položil kraj šolskega leta kolega v latinščini, bodi zahvaljen za to dobroto, Deo gratias, prijatelj neznani, tako bo kak krajcar tudi v počitnicah, v »mrtvi sezoni«, zdaj je v šestem razredu, še dve leti do mature, še celi dve leti bom poštrunkal enkrat na mesec da ga ne bi naučil za trojko in bi mi potem izrčal — zlato kravico.

In Bolgarka na trgu... aprila je obljubila, da bo imela že nekaj svoje zelenjave na prodaj, tedaj pa mi bo dala prodajati po tri ure vsako jutro... za kosilo bo... zelenjava pa povrhu, vitamini za otroke, blede so in drobni, to bo od kletnega stanovanja, od vlage in prepaha...

In se vidim, kako hitim v sanatorij, enajst je že, tam so s kosilom točni, če zamudiš deset minut, se lahko obrišeš pod nosom, ker so ostanke že pospravili, tudi v drugem razredu... kakšna sreča, da je še kje na svetu kapitalizem, kjer imajo vpeljane še druge razrede, zlasti v bolnišnicah... v mrtvašnicah to ni tako pomembno... prijatelj leži sam v sobi... koleno, in čisto malo vročine, ravno toliko, da mu kosilo ne diši, samo žeja ga, pojej vse, saj plača zavarovalnica, drugače bojo pa v kuhinji pospravili, škoda bi bilo... In ima prav, kosila so izvrstna, nune kuhajo z ljubeznijo in začinjajo z vdanostjo in potrpežljivostjo... in kako diskretno ti vsakokrat odplahuta usmiljenka strežnica — s pladnjem v naročju in komaj zaznavnim smehom na toplih licih »Gott segne's, Her Doktor...«³⁷, kakor gejša v čajnici, se mi malo nespodobno vsiljuje primerjava iz knjig o Daljnem vzhodu, in »vse ženske bi morale pred vstopom v zakon biti nune«, me obide reformna misel, potem ko zgine za durmi bolniške sobe nje-no košato črno maksi krilo in se z užitkom spravim najprej nad juho in potem hitro hitro nad meso in prikuho... Posladek pustim v miru, morda bo le zmikal prijatelja, da ga bo zaužil s sokom ali kislavo vodo... On pa »kar pecivo tudi pospravi pojej že, lepo te prosim, saj plača zavarovalnica, škoda bi bilo...«

Topel je njegov glas kakor topla voda v lavorju, ki vikaš vanjo prezeble noge, toliko da ne udarim v jok, tako sem ginjen nad blago polnoto trebuha... Želim ti zdravja prijatelj, vendar ne prehitro, vsaj kaka dva meseca se zdrži tako lepo v postelji, brez hudih bolečin seveda, s skromno vročnico... Tja do oktobra vsaj, ko bo spet honorar pri redakciji, saj ne bo masten, a za branjeveca bo, za dolg, pa za zdravila ženi...

Kaj pa zdaj počenjam, sprašuješ... Nič in vse, kakor pride in kar pride. Svoboden ptič, svoboden za odstrel... Avstrijska liga za človekove pravice mi je včeraj odgovorila... Prav si imel, nič. Pravico delati ima vsak državljan, ni pa ustavno zagotovljena pravica do dela, FREI MARKTWIRTSCHAFT,³⁸ Churchill je dejal, da je zahodna demokracija najslabša, ki si jo je mogoče misliti, da pa boljše ne pozna. Jaz pravim, da so vse slabe, na vzhodu in na zahodu, za ljudi, ki z glavo mislijo in ne ubogajo »na vsak ukaz«, In vse dobre — za kimavce. Kdor pa ne zna kimati, naj se nikomur ne pritožuje.

Avtomobilček imam, »darilo Hruščova«, Bog mu daj zdravje, majčken je in rdeč kakor velikonočna pisanka... Kriptotaksi za Klagenfurter Unterwelt...³⁹ polovična tarifa... telefonsko dosegljiv podnevi in ponoči, za prevažanje hrepenečih src in alkoholiziranih mrtvakov. Zakaj polovična tarifa,

vprašas? zaradi izgube časa, ko stopajo in izstopajo, saj bi bil zanj potreben še obuvalec — za vstopanje, taka miniatura izdaja avta ti je! Zasluzek? Nekaj se nabere... za sproti. Shujšan da sem videti? To je od ponočevanja... od telefona opolnoči... in od premraženosti, od čakanja v tem puheju... ure in ure... in od zalezovanja kifeljcev, ki vohljajo za mano v trdni veri, da sem »velika riba« med agenti tega sveta. »Naš ni«, »naš tudi ne« so jim že kdaj zagotovili moji »levičarski« in »desničarski« rojaki, »mi si roke umijemo, da ne bo kake pomote«, »WOVON LEBT EIGENTLICH DER MANN?«⁴⁰ saj nima službe, zdaj, z avtomobilčkom, sem jim šele resnično zanimiv...

Kako? Menda se šališ? Še prelata naj prosim za posredovanje pri ministru? Že kdaj je bil naprošen... Nič, vprašal je, V KATERO CERKEV DA HODIM... in v katero cerkev moji otroci... Kaj se pravi nemogoče! Dobesedno tako, V KATERO CERKEV DA HODIM. Kaj hočeš s tem! Vem, da jih je Jezus po cestah pobiral, pa to je bilo že kdaj... Vem da jih je iz templja podil, vem za farizeja in cestinarja, za opomine in obljube knjige vseh knjig, vem pa tudi za družbenopolitično uporabnost slovenskega koroškega katolicizma, za tisti stari klerikalizem, ki se je v slovenskem prostoru končno ujedel, se v komunizmu prekalil v čisto krščanstvo, ki pa na Koroškem še kar neke poganja in kar srčno cveti... Zato velja tu še tista zadnja beseda — OBLAST — Poklekni predme in me moli... Če nisi z menoj, s prelatom, si proti meni.

Da pretiravam, meniš? Srečen jaz, če bi bila ta beseda pretirana! Toda take izjave so preresne narave, da bi si jih smel kdorkoli izmišljati. Kaj ne veš, da je kancler Seipel, tudi prelat, dal strejati na dunajske delavce, ko so vpili, da nimajo dela, da nimajo kruha? In temu Seiplu je bil naš prelat osebni spovednik...

In vidim, kako prihuljeno lezem dol po stopnicah sanatorija, da me ne bi kje zagledal dr. S., sošolec iz gimnazije, Oberarzt, ki ima tu mnogo pacientov, pa nimam sreče, da se ne bi srečala in mi ne bi bilo treba izjaviti ničesar, »nein, leider, noch keine Anstellung«⁴¹ tebi je lažje, tvoj poklic ima v vsaki službi veljavo, mi filozofi pa... Že v gimnaziji je »upošteval razmere«, »MAN SOLL SICH NACH DER DECKE STRECKEN«⁴² — je bilo njegovo geslo že tedaj in prepričan sem, da bo kmalu primarij, strankino knjižico ima rdečo, pri »Katoliških možeh« je v deželnem zboru, pri Landmannschaftu pa poje v moškem zboru GRENZWACHT. In ko sva se srečala v Cafe am Platz in je bil v družbi kolegov zdravnikov iz bolnišnice, je zardel ko kmečka nevesta, ko me je videl... Jaz pa po njem s svojo »načelnostjo« — po slovensko, »KAKO TI KAJ GRE, PRIJATELJ« in tako naprej — kar se pač tako reče pri takem srečanju po nekaj letih, dokler ne zine eden od njegovih tovarišev »WAS, DU KANNST AUCH SLOWENISCH!«⁴³ in drugi »WARUM HAST DU UNS DAS NIE GESAGT?«⁴⁴ Potem ga izpustim iz klešč, ker se bojim, da se bo od sramu pogreznil v tla. Mislim, da mi nikoli ni odpustil tega nasilnega narodnega stripteasa, zato mi je zdaj — tu na stopnišču sanatorija — toliko bolj sitno... Na srečo ga pokliče sestra k nekemu bolniku, jaz pa jo pocedim — z vročo glavo — kakor kak zmikavt proti izhodu...

In se vidim spet na celovških ulicah, kako pohajkujem in se zatekam, zlomljen in zgubljen, iz krčme v krčmo — med zdaj že znane obraze, izpite in kuštrave, bohemske in pocestne, skratka med »družbeni odpad«, potem v prizateljev atelje, v barako k zapitemu dobremu Francu K. »Bog Kranjca nikoli ne zapusti«, ki je pustil violino, tisto, ki je kolikokrat pela v ljubljanski OPERI — in začel slikati, da »olja in akvarele 'RUSSENGABEN' na zahodu Celovca«⁴⁵ »vigredi bom že razstavljaj v Poklicnem združenju avstrijskih slikarjev, nimaš nič slivovke s seboj, slika koroška?«⁴⁶ November je, hladnota leze iz vseh špranj strojenega opaza — in mokrota. Nikjer kake pečice, da bi v njej tlelo toplo upanje. Franc K., višnjevo rdeč zabuhel obraz, rokavnik, iz domače volne spleteni, segajo čez zapestje. Na stolu pred slikarskim stojalom prijatelj Rado, slovenski koroški rojak, tudi izgubljenec, naplavljenec, gospodarske konjunktore, živ umorjenec: ubili so mu dušo, zdaj čuti samo še telesne bolečine. Sedem razredov celovške gimnazije, vendar brez vojnega zrelostnega spričevala. Štiri leta fronte. Doštudiral je slavistiko v Ljubljani in bil deset let profesor jugoslovanske gimnazije. Potem se je vrnil domov na Koroško in prosil

(Nadalj. na 10. str.)

(Nadaljevanje z 9. strani)

za namestitev. Strani pogledi, 'vložite papirje'. Potem odgovor v dveh stavkih 'če hočete namestitev, morate najprej opraviti maturo na avstrijski gimnaziji. Ljubljanska ne velja, treba jo je nostrificirati...'. Radu se je stisnilo srce, 'saj to ni mogoče', po neprespani noči pa se je le začel pripravljati za diferencialne izpite in nastopil. Pa ga je izpitna komisija vrgla. V isti šoli, iz katere so ga bili vpoklicali kot sedmošolca v nemško vojsko. V zgodovini... Zaradi sestre Marjete Maultascheve, ki ji ni vedel imena, pa zaradi A. J. P. Taylorja, po katerem je skušal razložiti 1848. leto. Prvi izpit v njegovem življenju, pri katerem je padel. To ga je strlo. Žena ga je prav zadnji trenutek še odvrnila od samomora, 'misli na otroka'. In je šla služiti kruh v mestno likalnico. On pa ždi cele dneve pri zapitem Francu K., s koščeno glavo stisnjeno med pleča, v ohlapnem zelenem puloverju s črnimi in temnozelenimi lisami na udratih licah, v očeh žalost sama in otopelo mirovanje... 'Servus, Janko...' 'Servus, Rado...' 'Bog Kranjca nikoli ne zapusti, vidiš, Janko, pošilja mi model zastonj, tako bom zdaj še portretiral tudi... Zakaj se, Rado, nisi vrnil iz Španije na Koroško, od generala Franca... Ali pa napisal vsak kak pamflet o hudobni Titovi Jugoslaviji za celovške cajtenge? Lahko bi bil danes že čisto kaj drugega! Tako pa še učitelj na šoli nisi! Ti trpiš samo po svoji neumnosti...'

In se vidim na poti k Seplnu, ki ima samo eno nogo, srce pa celo 'schreib nur... Gesuch... Kriegsempfängerband... Zuschu srente...', od Seplna v redakcijo po petdesetak, iz redakcije v vilo pod Kreuzbergl učiti črkovanja težko vzgojilivega Heinija, minimalna možganska prizadejlost, dvajset šilingov na uro, tri ure skupaj, trikrat na teden... in spet na ulico kjer srečujem NARODOVE PREDSTAVNIKE, TOVARISE ŠOLNIKE — in jim z obrazov berem, 'ČIGAV AGENT JE LE? Od česa le živi, družino ima, službe pa ne'.

In čujem, kako po ulici odmeva, votlo, pošastno — z vsakim mojim korakom — kakor v Kafkovem Procesu — 'AGENT... AGENT... AGENT... ČIGAV AGENT?'

In poslušam, kako mi v srcu pljuska in slepo buta od stene bridkosti, kako ne najde izhoda in počasi trdi v njem in kamni, da se stiska ubogo srce...

In čujem spet blagi prijateljev glas iz sanatorija in vidim njegova dobrotniško prizadeta okrogla lica in njegove zalite komolce, uprte v vzdignjeno zglavje, ko pogledujejo iz širokih rokavov bele spalne srajce, obrobijene z rožnatimi bordurami. Doktor psihologije je in se spozna na take reči, zato rad pomodruje: 'Požvižgaj se vendar na vse obregovanje! Poslušaj me, razložim ti ta pojav znanstveno... psihologija ga imenuje projekcija — svoje lastne slabosti projicira človek v sočloveka in jih v njem preganja s takšnim besom, kakršen je potreben za iztrebljanje hudiča. Ta bes pač raste iz človekove temne slutnje, da sam nima čiste vesti... Vem, razumem, dragi doktor, vem kako vpije tat, medtem ko beži. PRIMATE TATU! Zahvaljen, prijatelj, za znanstveno razlago, toda s spoznanji, pa naj so znanstvena ali ne, človek tudi ne nasiti družine. Za hrano in obleko je treba denarja, brez dela pa denarja ni, če nisi ničesar podedoval ali ukral... In kaj neki zna tak profesor, če mu odvzamejo solarje ali pa mu jih sploh ne dajo? Naj ga imajo ljudje za še tako učenega, zunaj svoje šole je ponavadi prava družbena ničla, potreben podpore za onemogle... Če ni s kmetov doma. Takšen vsaj nastiljati zna in živini pokladati.

In vidim veljavnega narodnega prvaka, očeta naroda tako rekoč, in ga čujem, kakor da mi je šele pravkar dopovedoval, ti si to, kar imenujemo Nemci EIN POLITISCHES RINDVIEH... In gledam njegov od globokih brazd razoran obraz, nagnjen nad žganje, in se čudim... in se delam nevednega, tam pred njim, neobglenega, neizkušnega, čeprav se še kako temeljito zavedam, da ima prav, prav z vsako svojo besedo. In samega sebe ne razumem, zakaj mu nisem že davno zaupal in verjel, saj je bil vse svoje življenje ugleden politik, ki je po usodnem 10. oktobru zmeraj in povsod vedel za zlato sredino, za izhod v sili — in si sprašujem vest, ali morda le nisem čisto pri pravi, da za to zadevam ob vsakogar in vse... Morda zamenjujem nepodkupljivost, pokončnost in neustrašenost z neuvidevnostjo, nerazsodnostjo in nestrpnostjo? Morda sem samo srborist za vsako ceno, ako mi spodleti, takoj spet v svetlobi žarometov — samovšečen mučenik, samo da zmeraj drugačen kot drugi? Slovanski masohist, ki mora trpeti, ker drugače srečen ni? Ki se uresničuje sa-

mo v najstrahotnejših mukah? Torej bolan...? Ali pa se razlikujeva — oče naroda in jaz — v bistvu s tem, v poimenovanju stvari, v tem, na kaj kateri pomisli, kadar čuje ali reče SVOBODA, PRAVICA, BOJ ZA ENAKOPRAVNOST SLOVENCEV NA KOROŠKEM, saj ni treba šele odkrivati, da ravno imena, pojmi razdvajajo ljudi in jim onemogočajo zblizevanje, spajanje.

Zato pač rešujem pred njim svoj vprašljivi ugled. 'Politično tele je resda prepovedana komična figura, da bi se razjokal nad njo, vendar tega mi pa ne boš oporekal, da je teletina še zmeraj laže prebavljiva kot SVININA!'

In ne razumem, zakaj si nisem maral že davno priznati, da se narodni prvaki požvižgajo na filozofske aforizme... In se imam za resničnega mučenika naprednega mišljenja in že kar s slastjo sprejemam brce z vseh strani in zavestno pestujem svojo tegobo, trdno prepričan, da bo razvoj dal meni prav — prej ali slej... prej ali slej...

In me še ob spominu spreletava groza: vidim, kako legam k počitku v sebi razklan, z ubito dušo, pohojen, z nedopovedljivo grenkobo v prsih — večer za večerom — k počitku, ki ga po pravem nisem 'zaslužil'... kako onemoglo si želim, da bi spal in spal in spal, da se noč nikoli več ne bi nehala, da se nikoli več ne bi prebudil iz spanca, ki prinese pozabo, blago, neslišno, na rahlih perutih sanj...

In se vidim, kako po sili zatiskam oči pred dnevom, ki raste za zagnjenim oknom... strupeno mlečno, predirljivo, neizprosno. Trenutki pred sončnim vzhodom so zmeraj najbolj zavratni... bolj ko dan raste, bolj ko svetloba prodira v prostorček, naphan s knjigami in otroškim perilom, bolj ko zatiskam oči, ki se hočejo odpreti, bolj se me polasča ključavljica in razjedajoči strah pred nadaljnjim življenjem... saj nimam ničesar na svetu, kar bi me vzdignilo iz postelje, nimam nobene službene dolžnosti, ki bi me vezala, nimam ne urnika ne rokovnika... Kako trpka in neznosna stvar je čas, če ga imaš preveč...

In vidim, kako se sam sebi zmeraj bolj gabim — takšen v najboljših moških letih, a brez dela, še sence ne kakšnega dela 'KEINE STELLE FREI, ICH LASSE IHRE FAMILIE VON DER POLIZEI ABFÜHREN, ICH BIN FÜR JENE VERANTWORTLICH, DIE IM DIENSTE STEHEN', vtem ko drugi, ki znajo 'upoštevati razmere', ki znajo poklekati, ki vedo, kdaj, kje in pred kom je poklekanje koristno, pojejo svoj enoglasni TEDEUM za nadure, za moje ure, ki mi jih On ni namenil, 'sam je kriv, božja kazen', 'sam si je nakopal polico na vrat', in jih vidim — hrčke, kako polnijo svoje temne shrambe... In vidim sebe, kako rad bi jim rekel, 'bogžegnaj', vendar šele tedaj, ko bi sedel z njimi pri mizi...

Beži, beži, odganjam nadležne podobe kakor komarje in rinem globlje pod toplo odejo, da bi si ogrel hladne komolce...

Skrbi zase, pa boš deležen miru, blaginje in še spoštovanja povrbu... ker boš deležen dobrih sosedskih odnosov. Občuduj sodobno politično arhitekturo — gradnjo visokih mostov. Ploskaj mostiščarjem v frakih in manšetah, tu in tam, in ne kaži s prstom na narod pod mostom! In pusti že pri miru vse Oberreiterce... Ribo uloviš samo na prvo vabo. Kaj pa zmore tvoja gola beseda, naj je znanstveno dokazljiva ali humanistična, v primeri z boljšim kruhom, z varnostjo množičnega heimatdienstovskega nasilja 'od Šmohorja do Labota'? Ne bodi vendar otročji... Kaj ne vidiš okrog sebe, kako udobno in prijetno živijo tudi tvoji slovenski rojaki, ki strežejo ABSTRAKCIJI... 'Mi zahtevamo izpolnitev 7. člena...'

Petnajst let jo že zahtevamo, v dveh tednikih, zato 'merodajni avstrijski krogi' dobro vedo, da slovenske besede niso konji, ti pa... zakaj hočeš biti zmeraj kar KONKRETEN?

Trenutki pred odrešilnim spancem se vlečejo kakor hudo leto... Najraje bi vstal, se oblekel in zbežal domov, naj se vrag koplje v njihovi čudežni vodi in seda k mizi v jedilnici 'Mahlzeit, die Damen...'

V kakšen prepad ste me potisnili, da zdaj vrtam in brskam po postajah svojega absurdnega križevega pota, da se sprašujem, ali ni sploh vse moje življenje ena sama velika zmota, ali bi se svet podrli, če bi jil bil prepustil svojo dušo, kajti za dušo jim končno gre... Saj Slovenci na Koroškem po vsej podobi nismo več zmožni tega, »da s temeljito in popolno negacijo tistega, kar so napravili iz nas, postanemo to, kar smo«, kakor pravi Sartre v uvodu k Fanonu ali Kocbek v Nemškem dnevniku. Saj ne bi bil ne prvi ne zadnji, ki je prodal to svojo slovensko dušo za ceno mirnega življenja, brez zaostalosti in zasmeha, za ceno

družbenopolitične enakopravnosti za teh nekaj let, ki so človeku usojena na tem svetu...

In vendar ne verjamem, da bi bil TAKSEN sploh kdaj deležen miru! Razjedal bi me in razjedal notranji nemir, studil bi se sam sebi, podoben nesposobnemu samomorilcu...

Kam sta me pahnili, meine Damen, da zaman iščem zdaj v sebi ravnotežja, da se zmeraj globlje vznemirjam, da še nikoli nisem sam sebe tako resnično občutil svojega klavnega bivanja na koroški zemlji kakor zdaj in tu — v Badgasteinu — iz oživiljenih podob tega filmskega traku... Ranje ni ponos se zdaj iz podzvesti bridko naceja v moje prsi, se razraša v meni na vse strani in se pretaka v moje ožilje. Le kaj se bo izcimilo iz njega? Kaj bom izbrskal za jutrišnji dan? Kakšen bom jutri sedel k mizi?

Žive duše nimam, da bi me rešila iz skeleče zavozlanosti...

Pač, ERWINOVE besede 'Pomoč pride iz človeka samega, MOČ JE POMOC', treba bo potrpeti in tiha groza, ki so jo nagatle vame številne podobe mojega koroškega mizerera, me v mehkem objemu tople odeje počasi zapušča, bolečino spominov, ki je pravkar še živo ilela v meni, blazi zdaj PODOBA VSTAJENJA, velikonočno prežarjena s pravilčno svetlobo, kakor da je nevidna roka za trenutek zamenjala črno-beli filmski trak mojih žalostnih spominov, da bi odvila nekaj barvnih posnetkov, polnih zlatega sonca, rdečih rož, zelene trave in nebesne sinjine, za ravnotežje trpinčnemu srcu, za radost, brez katere bi moralo končno umreti, za dokaz, da včasih res po sedmih letih vse prav pride, tudi vztrajnost v zaničevanem koroškem slovenstvu, v nedopovedljivi zapuščenosti: zagledam namreč samega sebe na kamnitem hodniku celovškega Deželnega dvorca, pred visokimi belimi durmi, na njih črna tabla z belimi črkami

ERVIN PABST

wirklicher Hofrat

Direktor des Kontrollamtes der Landesregierung

... pojdi še k njemu, res je že mnogim pomagal... ubogaj me', mi zvenijo še zdaj v ušesih Verine besede. Tudi njej je pomagal z naročili in odkupom, ko ji je zbolel mož, sama pa svojih slik ni znala spraviti v denar. In se vidim na stolu pred njegovo pisalno mizo kakor pred spovednikom 'ERZÄHLEN SIE NUR, ICH HABE ZEIT...' in se zaziram v izklesano umerjenost njegovega plemenitega obaza, v dvoje toplih oči, ki za debelimi naočniki izžarevajo strogost do samega sebe in uvidevnost za bližnjika.

Iz Cerkve je izstopil že v dvajsetih letih, ko je videl, kaj počne prelat kancler Ignaz Seipel z avstrijskim delavstvom. Trinštiridesetega leta je v varnostni službi preprečil ponovno izseljevanje koroških Slovencev v okolici Hodiš... Potem je reševal iz zaporov vsake sorte 'jeznega' koroškega pesnika Michaela Guttenbrunnerja

'Als die Partisanen zum Kampfe aufbrachen und die Freiheit ihre Morgensterne im Dunkel der Wälder entzündete, da rüsteten sich die Wüsten, da griffen Wälder mit grüner Kraft zu den Waffen. Aber die Landsknechte und ihre Schreibknechte sprachen nur von Banditen...'

in priskrbel zakurjeno sobo in vsakdanji kruh demonsko skrivnostni izpovedovalki duševnega trpinčenja in telesnih bolečin Christini Lavantovi

'Horch! das ist die leere Berllerschale, halb aus Lehm noch, aber halb schon Stein, und sie trommelt dir beim jedem Mahle Hungerlieder zwischen Brot und Wein.'

Dvainseddesetega leta pa je zvrhano napolnil meni skodelo prosjakovo: kupil je moji družini streho nad glavo in ni miroval, dokler mi ni prekrbel učiteljske službe. Stopil je v moje življenje v trenutku, ko je bilo na prevesnici, da se tragično konča. 'LASSEN SIE DAS, HERR PROFESSOR, ES IST MEINE MENSCHLICHE PFLICHT. LASSEN SIE DAS GEWISSEN EINES SOZIALISTEN AN IHNEN BERUHEN, ICH HABE KEINE KINDER...'

Sedem let po tem pravilčnem srečanju so nje gove oči ugasnile.

Ko smo ga njegovi varovanci in prijatelji spremili na zadnji poti v Annabichlu, nas je bilo mnogo, mnogo. Pokopali smo očeta. Dobrega kakor kruh v miznici, kadar ga je premalo.

Kakor so oživiljene podobe v teh najdaljši noči mojega življenja razporejajo zdaj v nekakšno ravnovesje, tako da me počasi mineva tisti grozotni občutek brezdomnosti; kakor sem izmučen in se

me loteva spanec in spet, vendarle odpiram oči in se zaziram v svetle kvadrate zagnjenih oken. Moj dunajski tovariš je že davno legel in zdaj zadovoljno žaga, da poje žimnica pod njim. Na zdravje, ti smrčonska dunajska samozavest! Le od kod imajo ti prebivalci milijonskih mest to svojo arogantnost... moč je povzruha še sodnik, o kazusu mojega naroda, o interevropski kolonizaciji, na Koroškem razglašeni za 'naravno asimilacijo', katastrofalno nepoučen — in vendar s pripravljeno sodbo in obsodbo v žepu! Od kod ta samoumevnost, s katero je odložil ad acta nerešeno vprašanje slovenskih napisov na Koroškem? Od kot ta ošabnost? Iz zavesti, da je Dunajčanov skoraj toliko kakor vseh Slovencev skupaj? Morda, a to pa ne odloča, takšno zavest imajo lahko tudi stence, muhe, uši...

Le kako je mogoče, da samega sebe ne čuje, da se ne prebudi, usmerjam svoje misli drugam, na primer zdaj, ko je odrezal najgloblji, najkrepkejši glas smrčavske lestvice in je grgraje in daveč se odsekano zakrutil? Ne, po dveh, treh mirnih vdihih znova rahlo zapiska in kar nato tudi že zadržnjo, da se bog usmili... Zdaj štejem glavo na prste, dvanaest jih je, dodekafonist torej, pomislim... Ne upam si ga dregniti v rebra, saj sam še besede ni črnil, da je smrčon, ko sva se odpravljala k počitku prvi večer... Bedim in preklinjam vse uprave vseh okrevališč tega sveta... Za copate imajo skrb, za mirno noč prebolevnikov pa ne! Mar bi sparili smrčuhe posebej in mirne državljane posebej!

Nič kaj čudno, da sem drugi dan pri kosilu zaradi neprespance noči še posebno nataktnjen in s pravo čutno naslodo težko čakam na prvo prilžnost, da bi s kako pikro zasolil juho vse trem nestrpnem pri mizi.

»SIE SIND JA SCHON RICHTISCH BRAUN, HERR DOKTOR.« občuduje in spravlja v zadrego Frau Burger mojega tovariša sodnika.

»JA WAS SOLL DANN ICH SAGEN, GNAD'GE FRAU, IHR GESICHT LEUCHTET JA DIREKT VON BRAUNE!« se sodnik znajde kakor maček.

»ICH BIN VOLLKOMMEN IHRER MEINUNG, SOSEHR ES MIR LEID TUT, FRAU BURGER UND HERR DOKTOR!« bruhnem iz sebe in spet utihnem. (Rjava je vendar politična barva nacistov).

Tako, pomislim z zadoščenjem, zdaj je zunaj, da mi je le prišla na misel in pravem trenutku! Zdaj sem vama vrnil... resda vljudno zvito v dvoumnost... zato pa, upam, dovolj učinkovito.

Frau Burger me samo zbegano pogleda, gospod sodnik pa odpre usta, vendar glasu ni iz njih... Vsaj dokler sedim jaz pri mizi.

Trinajsti april je, hkrati trinajsti dan mojega okrevanja. Tudi rojen sem trinajstega. Kaj naj storim, saj praznujem trojno nesrečen jubilej...

Po Express stopim, na postajo, ta ima zmeraj horoskop...

Človek, ki je odložil priučeno vero iz otroških let, se prav gotovo oklene česa drugega, da ne bi zgubil duševnega ravnovesja, in stika drugje za kakim žarkom, ki naj bi mu razsvetljeval 'Afrike puščavo', 'vsak človek v nekaj veruje', si dopovedujem za dobro voljo.

Kje je strelec? Tu si: »Ne dregajte v nevšečnosti, ki so vam jih drugi nakopali. Škoda za živce. V kratkem bo doživelo vaše srce sladko zmešnjavo.« No, kako pametno, da sem stopil po Express.

Popoldan zadnjega dne. Sedim v kotu temačne kavarne v bregu. Acha se vsa besna premetava in peni dol po skalovju pošastne globeli. V hotelu nasproti kavarne ji je bil prislunil nekoč Schubert in pomponiral Badgasteinsko simfonijo in pesem Domotožje, tako vsaj se postavlja badgasteinska občina na spominski plošči, vzdani v Straubingerjevo palačo. Seveda, zato je tu kava še za pet šilingov dražja kot drugje v Badgasteinu. Kjer tudi ni poceni.

Da, domotožje! Kako dobro te razumem, veliki mojster nemške pesmi!

Še štiri ure do odhoda mojega vlaka v Celovec.

Zaključujem svoje badgasteinske protokole. Nebo se je že ponoči poveznilo z vso dušljivo sivino na bahavo starinsko zidovje in v krivinaste ulice. Iz megle rahlo curlja in posamezne snežinke neodločno poplesujejo mimo kavarniškega okna v Aho.

Pri zadnjem kosilu v okrevališču sem povzročil pred dobro uro svoji arogantni tovarišiji pri mizi precejšen preplah. Morda mi očitajo zdaj celo škandal... Porinil sem jim popisane pole pod nos in dejal kar se da hladno, čeprav sem v tistem trenutku občutil, kako trpko in mrzlo mi je spolzelo skozi misli:

»Meine Damen, go pod soflnik, lahko ste zadovoljni z menoj. Položili ste mi trdo kost na krožnik. Davil sem se z njo vse te dni, a zadavil se nisem...? Badgasteinski protokoli se to imenuje. Brez strahu, prekrstili sem vas vse tri.

Škoda, da še ni honorarja zanje, zvrnili bi ga kozarček pri Fischerwirtu.

Tako, Pa Mahlzeit, Frau Burger, Mahlzeit, Frau Oberreiter, in tudi vam Mahlzeit, gospod višji deželni sodni svetnik...

Vstal sem, se kar se da dostojno priklonil, stopil preračunano mirno po pripravljeni kovček k steklenim vratom, se še enkrat obrnil, da bi jim pokimal, ali vsaj v slovo pomahal, a niso gledali za menoj. S sklonjenimi glavami so strmeli na krožnike pred seboj in pospravljali pecivo.

Ali se je kateremu od njih zaletelo, ne vem. Pa saj je bila — kakor pri vsakem obroku — tudi zdaj steklenica vode na mizi in štirje povezani kozarci okrog nje. Lahko so poplaknili.

Iz zvočnika se prav ta trenutek sliši radijsko vremensko poročilo:

IM SUDEN ÖSTERREICHS SONNIG UND WARM. Zvonek smeh zapljuska v mojih prsih. Jug Avstrije — to je moja Koroška.

»Plačam,« kriknem neprimerno glasno, da bi priklical od kod natakarja. Potem samo še habidjere, in že bom zunaj na ulici...

»Pridi, ljubi vlakec,« se zalotim pri tem, da se pogovarjam glasno sam s seboj.

Cisto rahlo se mi oglašja nekakšna vest, da sem jih morda le presurovo okrcal. Pa kaj, naj gredo k vragu!

Če že pojejo bilje mojemu ubogemu narodu, naj to počno sami med seboj!

Mene zdaj draži in rahlo omamlja samo še bližina tistega trenutka, ko se bo ropotaje pretipal moj vlak skozi pošastno dolgo črni Tauernunnel in me bo v Malnitsu obilo z vso pomladno radostjo KOROŠKO SONCE.

Potem bom drsel k svojim... proti vzhodu... zmeraj niže... zmeraj niže... luči naproti, v blago toploto svoje koroške domovine, tja, kjer ne bom tako obupno zapuščen, tja, kjer živijo moji ponžani Slovenci... Kajti nekoga moraš imeti rad.

Prevodi nemški stavkov

1. Me veseli, dober tek.
2. Kaj pravzaprav poučujete, gospod profesor?
3. Slovenščino in nemščino.
4. In latinščino.
5. Ja, kaj pravite, gospod profesor, tale stvar s Slovenci tam dol na Koroškem se bo tako in tako kmalu končala?
6. Čujte, gospod profesor, mislim, da bi se morali vaši ljudje končno že odločiti — za Avstrijo ali Slovenijo. Avstrija vendar skrbi za te ljudi, zato pa naj vsi govorijo nemški!
7. Še sline ni, da bi jo izpljunil.
8. Ali ste rajhovka ali Nemka zvezne republike, gospa Burger?
9. Danes nam pravijo zvezni Nemci, morali bi vam biti pravzaprav znani, gospod profesor.
10. Imate se torej za zvezno Nemko. To je huda zmot, gospa. Po svojem mišljenju ste še zmeraj rajhovka.
11. Zakaj?
12. Korošec, govori nemški!
13. Komur na Koroškem ni všeč, naj izgine čez Karavanke... Ne maramo zdravarjev... Želimo spravo...
15. Kaj pravite, je to mogoče?
16. Da, da, je že res, kar profesor pravi, mi ne maramo o slovenščini nič slišati, mi imamo svoj koroški narodni ponos.
17. Potem smo na Dunaju pravzaprav lahko veseli, da nas te stvari na Koroškem nič ne briga.
18. Dober tek!
19. Še dobro, da ne dežuje — bo pa menda ja lepo danes.
20. Meni pa življenje res nič ne prizanaša.
21. Išimo mimo tega, kar nas loči, tisto, kar nas povezuje! Mimo Slovencev. Samo eno človeško dobo imamo časa. Kar pustimo, ti se bojo že sami pobili...
22. Mi se pa ne bomo utrudili in bomo zmeraj poudarjali, kaj bi radi: enotnost v enakopravni raznoterosti.
23. Vindiš (slovenski) je grdo, nemški lepo.

24. Molite raje, molite, politiko pa pustite pri miru! Kdo vam je prinesel »Koroškega Slovence« v učilnico?

25. Na stopnišču je prepovedano govoriti, slovenski pa še sploh... ker tega nihče ne razume...

26. Ti vindišarski paglavec, ti, tako lahko tvoja babica moli.

27. Pa so prišli Srbi z juga... z noži med zobmi... In ubogi Korošci so se morali dobro skriti.

28. Janez, daj obvezo, hitro...

29. Ti se bodo tako in tako samo pobili, samo vprašanje časa je...

30. Gospod profesor deli letake. Kdo mu je dal državljanstvo?

31. Ponovno sem obžaloval, da manjšina doslej ni znala ustvariti enotnega stališča o tem vprašanju.

32. V štirih letih dvaintridesetkrat prestopil jugoslovansko-avstrijsko mejo... Le kaj je počel tam?

33. Nekdo je ovadil Jožefa K. (Kafkov »Proces«).

34. Tako je življenje.

35. Za vas nimamo službenega mesta.

36. V kateri šoli poučujete?

37. Bogžegnaj, gospod doktor.

38. Svobodno tržno gospodarstvo

39. Celovško podzemlje.

40. Od česa pravzaprav živi ta človek?

41. Ne, na žalost, še nimam službe.

42. Stegni noge samo tako daleč, do koder sega odeja.

43. Kaj, tudi ti znaš slovenski?

44. Zakaj nam nisi tega nikoli povedal?

45. Le napiši prošnjo za dodatno podporo pri zvezi vojnih žrtev.

46. Politično tele.

47. Ni praznega mesta, poklical bom policijo, da bo odgnala vašo družino. Odgovarjam samo za tiste, ki imajo službo.

48. Dober tek, dame.

49. Dvorni svetnik, direktor kontrolnega urada deželne vlade.

50. Kar pripovedujete, imam čas za vas.

51. Ko so šli partizani v boj in je svoboda prižgala jutranje zvezde v temnih gozdovih, so se vzdigale puščave in so segli po orožju gozdovi z zeleno silo. Toda lancknehti in njihovi pisarji so jih zmerjali z banditi.

52. Čuj! To je prosjakova prazna skodela, pol iz gline še in pol žc kamen, bobni pri vsaki jedi pesmi ti gladi med kruh in vino.

53. Pustite to, gospod profesor, to je moja človeška dolžnost. Dovolite, da pomirim s tem, kar storim za vas, svojo vest kot socialist, saj nimam otrok...

45. Vi ste vendar že resnično rjavi, gospod doktor!

55. Kaj pa naj jaz rečem, milostljiva gospa, vaš obraz se že kar sveti, tako je rjav.

56. Popolnoma se strinjam z vami, čeprav mi je žal, gospa Burger in gospod doktor!

Miha Klinar Razmišljanje

Pesem?
Srce
in jedka misel.
Ptica
in puščica
oboje hkrati:
ptica, ki jo
že jutranje nebo
in svit, ki
utaplja zvezde,
ranita do pesmi,

in puščica
na tetivi časa
pripravljena
da se vsak hip
izproži
naperjena
v krivico
in zlaganost
ptica
in puščica
pesnik-človek,
ki ne sme molčati
ne rabiti komolcev
ne upogibati kolen
ne hrbtenice,
četudi bi imel
zastran tega težave
s kruhom
in birokrati.

(1962)

Valentin Cundrič

soneti za marijo

1. slednje skale mesa
prebode perut oblačil
ko padajo na tla
čez belo skril
zazidaš las za lasom
kot da nisi: čred nog čred rok
nisi zazidal: kos časom
pohajajo okrog
zazidaš sluh in vid
kot da nisi: svojih mejašev
nisi zazidal: ti sam boš zid
pod nebom očenašev
ob nogah sirote
okruški jokajoče zmote
2. okruški jokajoče zmote
ujeti na bodalo tamarisk
zlata usta: usta iz dobrote
pačijo v vesel vrisk
zazidaš prah ramen
kot da nisi: šiber tuči
nisi zazidal: leden
pršič ti cvre oči
zazidaš prah kolen
kot da da nisi: oljčnic dneva
nisi zazidal: in boš plen
zveličavnejšega gneva
kamni besede kamni mesa
niso ognjišče srca
3. niso ognjišče srca
izprani pragi žalostink
popusti jih molj dežja snega
kot vsako svojih pomladanskih krink.
zazidaš kroglice krvi
kot da nisi: meduze žil
nisi zazidal: s svojo glavo preži
na spol ki bode gnil
zazidaš zadnji zob
kot da nisi: vseh označenih kletk
nisi zazidal: v njih job
plete šibo splet
ne prihajajo pote
enojambrnice dobrote
4. enojambrnice dobrote
obgrizejo čekani besed
ovohajo vse mišne kote
puščajo za sabo sled
zazidaš drob glasu
kot da nisi: njegovih oblek
nisi zazidal: polno naročje smradu
in spiralasti jek
zazidaš kost besed
kot da nisi: zibke čutil
nisi zazidal: koliko čred
se spet pase po jarkih postil
zamenjal bi vsak dan
temensko kost za tulipan
5. temensko kost za tulipan
z grčami popisano kako
obesiš si na tairman
ko pluješ skoz telo
zazidaš svoje ogle svoj pepel
kot da nisi: rojstnega dne
nisi zazidal: kakor plevel
obrašča tvoje cvileče srce
zazidaš strop in tla
kot da nisi: nobenega skeleta
nisi zazidal: nebo grgra in svet grgra
grgrajo duše hropejo leta
izdiraš si iz perutnic
iver lazi za iveri resnic

6. iver lazi za iveri resnic
in prideš z besede na zlog
in čepiš sredi ptic golice
kot skomina kakor zlog
poskakujocha telesa otrok
v jaspisa zrelih njiv
to je ena plamenečih vlog
ko je človek milostljiv
obvisiš v zanki izbojevanje veličine
sam svoja zemlja svoja os
o v lepe gofrove ruševine
zavlečeš si svoj voz
ko si dozorel in obran
zastaviš tudi srčno stran
7. zastaviš tudi srčno stran
oporoko popkovino
kajti rad bi bil postlan
za kruh in vino
pa nisi celica za drevo
ne rasteš vnehogled
če že obrodiš kot noj pero
ptic ne bo še na spregled
kosti neba štrleče z obzorja
te pribijajo v gnitobo
dnevi so premehka skorja
čez grenkobo
dvigaš do upadlih lic
albume dolžnosti in pravic
8. albume dolžnosti in pravic
napíšeš si iz žive gline
zdaj tisoč je zdaj sto vrstic
na repini sveta in zgodovine
mrtva tipka je nož v besedo
mrtev človek je izdaja
smrt je val čez zasedo
čas ki prihaja
ročaj si nepomembnosti: ročaj
ko bi bil vsaj rezilo
oblegaš ščip in mlaj
in zarežeš v svojo žilo
pod culami krvi
misliti in vedeti sprhni
9. misliti in vedeti sprhni
v gluhi rog se seli
ambra kafra rok oči
in se telo pobeti
kdor te vrže dobi: neizprosnost
drži te za pecelj za rožo
boli te besednost mesnatost in kostnost
to troje prevlečeno s kožo
ti: nekaj na dveh nogah
nekaj med dvema stoloma
vse obhodiš kakor strah
samo ne telesa lastnega
da je dovolj hudo
ambrovo drevo podro
10. ambrovo drevo podro
napadajo ga s strupniki
s tavrde na tavrdo pojo
na tvoji besedah zakupniki
živiš bajko na zrnu graha
in zanjo ni treba glasov
saj pritečejo do zapaha
izcedki iz debela vej in listov dnov
človeško deblo in človeške veje
kapljale so na tla od gorečih sveč
kapljale iz žlez časa in iz preje
nesmisla: kot izpljuneč kakor šč
lubje dobe zogljeni
rožni venec čutov se stopi

11. rožni venec čutov se stopi
v prikritih prikvartoprijenih metrih
kukavičje jajce se izvali
v navitih našopirjenih metrih
zbogom in mojbog si rečeš
a kamor prideš povsod si že bil
v pečatih daljav si dušo opečeš
in je tvoj korak še bolj jezljiv
ni te v draži žena ki se umivajo
v kadeh podnetene strasti
iz nobenega običaja dežele te ne
prelivajo
v kaj novega: brez kože in kosti
ko razdenejo telo
ikono duše snamejo
12. ikono duše snamejo
oderejo s tebe hermetin
in če te prijateljsko objamejo
si zanje le en klin
gnil: boš stoji ob gnili krvosesa
gnil: v kasopeji korenin
in boš pogajal zibko drevesa
trpek okus ima zločin
naj krikne trudni pav mesa
naj krikne v zadnjem sloju
naj se zašibi pod cepiči duha
naj krikne v razkroju in razploju
kako naj sije v dom železni
jaspis upanja ljubezni
13. jaspis upanja ljubezni
presije sluzasto polnoč
na vseh ki združijo se trezni
popoka mavrični obroč
sok združitev pušča v času
težko odstranjive madeže
če se iščeš se ne iščeš v okrasu
potaknili so te v gnile sadeže

- kakšna je človekova korist
če žene do konca ta obred
človek je listptič pričlist
drug drugemu obed
»z vami mir« oprezn
ostružek je dvorezni
14. ostružek je dvorezni
padeš v krpo smeri
v krpo upanja ljubezni
ki si jo mečemo v oči
v blaznečih kretnjah deklet
si - ješ iz plamenov večerne tišine
gost na podu mrhovine
izgubiš za sabo sled
v tvojih prstih čreva vetrov
v tvojih ustih čreva besed
iz njih se bo dvignil netopir glasov
ki bo zasenčil vsako ped
in bo zasegla rja
slednje skale mesa
magistrale
slednje skale mesa
okruški jokajoče zmote
niso ognjišče srca
enojambrnice dobrote
temensko kost za tulipan
iver lazi za iveri resnic
zastaviš tudi srčno stran
albume dolžnosti in pravic
misliti in vedeti sprhni
ambrovo drevo podro
rožni venec čutov se stopi
ikono duše snamejo
jaspis upanja ljubezni
ostružek je dvorezni

Miha Klinar

Balada o molku

Z goro upov
sedel sem
v ponujeni fotelj
brezposelni poet,
razložil
svoj problem.

Ponižno čakam.
Čakam na besedo
in gledam rože
v vazi
odtrgane
od korenin.

Že jutri
morda bodo se osule
brez tožbe in plodu
v brezplodno smrt.

Morda sem taka roža
tudi sam, ko se ta hip
osipam nem
v molk gluhih sten.

Čakam na besedo
in strmim
v praznino
sključen pod bremenom
brezupnih let.

Molk gluhih sten
(bogvežekolikič?)
s svinčeno težo
pritiska me v fotelj
in me drobi.

Poznam ta molk,
brenčeč v ušesih
kot nadležna muha,
ki krogi lestence
v neutrudnih krogih
orje zrak —
molk, ki brenči,
in molk, ki bije
v senca
trdo
kot s kladivom
kovaškim
udarjajoč.

Poznam ta molk,
ki neprestano
udarja mi
nesrečni telegram
na trak krvi —

poznam ta molk,
kako bobni
po žilah
iz možgan
v srce.

In molk poznam
na vzvišenih foteljih,
prikrto privoščljiv
s pogledom v tla.
Poznam ta molk,
ki hlina ti sočutje
potuhnjeno
kot krvoločni volk.

Poznam ta molk
z zlaganim humanizmom,
občutljivim le
za lastni žep
in svoj fotelj.

Poznam ta molk,
skritačen kot preproga
in žaljiv.

Poznam ta molk,
žaljiv, zanikajoč prezir
do tebe, ki bi rad
z ljudmi gradil
in ne uničeval.
Poznam ta molk,
human kot rabelj,
ki z roko ti
ponuja cigareto,
a z drugo
vrže
zanko
ti na vrat.

(1958)